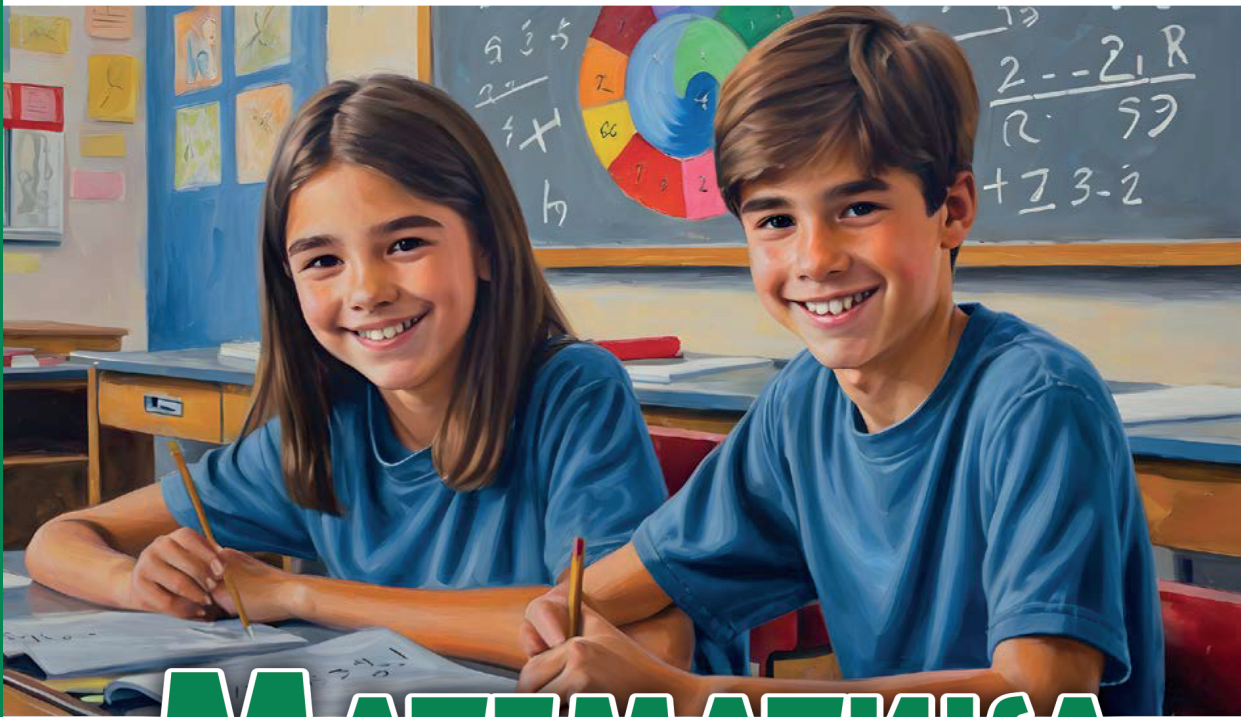

КРИСТІНА ТОРОП
ІННА БІНЕВИЧ

МАТЕМАТИКА

підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70)

7

клас

Крістина ТОРОП

Інна БІНЕВИЧ

МАТЕМАТИКА

**підручник для осіб
з особливими освітніми потребами
(F70)**

7 клас

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ

КИЇВ 2024

УДК 51*кл7(075.3.056.313)
Т64

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України
від 29.03.2024р, №422)

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено

Т64 **Тороп К.С., Біневич І.В.**
Математика: підручник для осіб з особливими
освітні-ми потребами (F70) 7 клас — Київ :
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ», 2024. — 160 с: іл.

ISBN 978-617-8159-86-3

УДК 51*кл7(075.3.056.313)

ISBN 978-617-8159-86-3

© Тороп К.С., Біневич І.В., 2024
© ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ», 2024
оригінал-макет, художнє оформлення, 2024

ЛЮБИ ХЛОПЦІ ТА ДІВЧАТА!

Ласкаво просимо в світ дивовижної науки математики, де кожен числовий крок – це відкриття нових та захопливих знань! Цей підручник, створений з любов'ю до цікавого та корисного предмету, — ключ до чарівного світу, що відкриває нам таємниці чисел, формул і логічних законів.

Разом ми вирушимо в яскраву подорож, де кожне завдання стане важливим етапом у розвитку вашого розуму. Ми покажемо, як числа та операції можуть бути вашими справжніми союзниками у вирішенні різних завдань та загадок. За допомогою цього підручника ви дізнаєтеся, що математика лежить в основі багатьох наук та технологій. Ви переконаєтесь, що вивчення математики – це не просто засвоєння чисел та формул. Це подорож у світ логіки та винахідливості!

Цей підручник створено не лише для вивчення та розуміння числових дій, а й для розвитку вміння застосовувати математичні знання у різних життєвих ситуаціях.

Нехай ця книга стане для вас вірним провідником у світ математичних відкриттів і допоможе зрозуміти, що математика – це не тільки навчання, а й цікава пригода!

Вперед, друзі!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- 54** Завдання для класної роботи
- 15** Завдання для домашньої роботи
- 10** Завдання підвищеної складності
- 40** Цікаві завдання
- !** Цікавий факт

РОЗДІЛ І. ПОВТОРЕННЯ

НУМЕРАЦІЯ В МЕЖАХ 1 000

Для запису чисел люди придумали десять знаків, які називаються *цифрами*. Це: *0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9*. За допомогою десяти цифр можна записати будь-яке натуральне число.

Від кількості знаків (*цифр*) у числі залежить його назва. Число, що складається з однієї цифри, називається *однозначним*. Найменше однозначне натуральне число — 1, а найбільше — 9.

Число, що складається з двох цифр, називається *двозначним*. Найменше двозначне число — 10, найбільше — 99.

Числа, записані за допомогою трьох, чотирьох і більше цифр, називаються *багатозначними*. Найменше тризначне число — 100, найбільше — 999.

Кожна цифра в записі багатозначного числа займає певне місце — *розряд*.

Розряд — це місце, на якому в записі числа стоїть цифра. Одна і та ж цифра в записі числа може мати різні значення залежно від того, в якому розряді вона стоїть.

Розряд одиниць — наймолодший розряд, яким закінчується будь-яке число.

Розряд десятків — розряд, який стоїть перед розрядом одиниць, тобто на другому місці.

Розряд сотень стоїть перед розрядом десятків, тобто на третьому місці від кінця числа.

ДРУГИЙ КЛАС – КЛАС ТИСЯЧ			ПЕРШИЙ КЛАС – КЛАС ОДИНИЦЬ		
		IV	III	II	I
		одиниці тисяч	сотні	десятки	одиниці
					1
				1	0
			1	0	0
		1	0	0	0

Для того щоб прочитати число 351, треба по черзі зліва направо називати кількість одиниць кожного класу та додати його назву.

1. Прочитайте числа. Визначте найменше і найбільше число.

- 1) 360, 663, 843, 630, 455, 840;
- 2) 420, 405, 373, 410, 240, 653;
- 3) 439, 120, 670, 210, 730, 453.

2. Запишіть числа, які містять:

3 сотні, 2 десятки та 1 одиницю

5 сотень, 9 десятків та 3 одиниці

7 сотень та 4 одиниці

4 десятки та 1 одиницю

2 сотні, 3 десятки та 2 одиниці

3. Полічіть усно.

- 1) Від 125 до 137; від 567 до 579; від 318 до 327.
- 2) Від 404 до 416; від 289 до 298; від 780 до 791.

4. Відновіть послідовність, вставивши пропущені числа:

- 1) ..., ..., 367, 368, 369, ..., ..., ..., ...;
- 2) 467, 468, ..., ..., 471, ..., ..., ..., ...;
- 3) 991, ..., 993, ..., 995, ..., ..., ..., ...;
- 4) ..., 708, 709, ..., 711, ..., ..., ..., ...

5. Запишіть цифрами числа:

П'ятсот сорок шість, триста тридцять два, вісімсот сімнадцять, дев'ятсот дев'яносто дев'ять, сто двадцять сім, триста тридцять три, двісті один, шістдесят чотири, п'ятсот одинадцять.

6. Назвіть п'ять наступних натуральних чисел, починаючи з числа:

- 1) 890;
- 2) 238;
- 3) 405.

7. В якому розряді стоїть цифра 8 у кожному з чисел? Що означає цифра 8?

28, 84, 825, 8, 198.

8. Прочитайте числа 300, 600, 400, 361, 185, 674, 902. Скільки в кожному з них сотень, десятків, одиниць?

9. Прочитайте числа:
547, 35, 803, 6, 381, 44, 30, 12, 400, 65, 8, 629, 100, 56, 3,
89, 90, 2, 500, 1, 45, 11.

Випишіть:

- одноцифрові числа;
- двоцифрові числа;
- трицифрові числа;
- круглі числа.

10. Складіть усі можливі числа, використовуючи цифри 3, 4, 5.
Запишіть числа в порядку зростання.

11. Розкладіть числа на розрядні доданки за зразком.

Зразок: $835 = 800 + 30 + 5$

189

732

276

439

999

344

562

593

804

12. З розрядних доданків утворіть числа за зразком.

Зразок: $300 + 40 + 1 = 341$

 $500 + 20 + 4$ $300 + 5$ $400 + 10 + 5$ $200 + 30 + 2$ $900 + 20 + 1$ $600 + 9$ $100 + 80 + 3$ $700 + 50 + 6$ $800 + 40 + 7$

13. Запишіть числа в порядку зростання.

405, 328, 290, 350, 223, 485, 671, 565, 415, 712, 795, 900.

14. Запишіть числа в порядку спадання.

856, 341, 789, 591, 423, 128, 276, 367, 493, 537, 930, 105.

ЦІКАВИЙ ФАКТ!

Цифра – це певний малюнок, «значок», позначення числа. А які ми можемо придумати значки для позначення чисел? Та найрізноманітніші. Питання лише в тому, наскільки у нас розвинена фантазія! Ті десять цифр, якими користується більшість людей, ми часто називаємо арабськими:

0 9 8 7 6 5 4 3 2 1

І називаємо зовсім неправильно. Справжні арабські цифри мають ось такий вигляд:

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۰

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Скільки цифр ви знаєте?
2. Як називається число, яке записане за допомогою однієї цифри?
3. Яке найменше та найбільше одноцифрове число?
4. Як називається число, записане двома цифрами?
5. Яке найменше та найбільше двоцифрове число?
6. Як називається число, записане трьома цифрами?
7. Яке найменше та найбільше трицифрове число?
8. Що таке розряд числа?
9. Які розряди чисел ви знаєте?

ДОДАВАННЯ В МЕЖАХ 1 000

Письмове додавання трицифрових чисел виконується по розрядуно. Одиниці додають до одиниць, десятки до десятків, а сотні додають до сотень.

15. Пригадайте назви компонентів та результату дії додавання. Обчисліть усно.

$450 + 200$

$400 + 600$

$750 + 150$

$100 + 350$

$300 + 500$

$550 + 350$

$250 + 250$

$400 + 300$

$650 + 200$

$300 + 700$

$350 + 500$

$850 + 50$

16. Обчисліть значення виразів усно.

$279 + 1 + 200$

$576 + 4 + 30$

$123 + 7 + 20$

$345 + 5 + 50$

$482 + 8 + 10$

$550 + 50 + 400$

17. Обчисліть приклади.

$206 + 342$

$157 + 322$

$621 + 263$

$432 + 125$

$401 + 428$

$504 + 195$

$627 + 301$

$524 + 344$

$324 + 635$

$523 + 315$

$318 + 180$

$728 + 261$

18. Розв'яжіть задачу.

У шкільній бібліотеці 375 книжок художньої літератури, а наукової — на 121 книжку більше. Скільки всього книжок у шкільній бібліотеці?

19. Обчисліть приклади.

$471 + 289$

$382 + 583$

$729 + 138$

$267 + 484$

$208 + 495$

$734 + 209$

$588 + 156$

$273 + 434$

$309 + 256$

$445 + 167$

$294 + 658$

$190 + 345$

20. Розв'яжіть задачу.

У літньому таборі Кирило познайомився зі 123 однолітками, а в Дарини з'явилося на 48 нових знайомих більше, ніж у Кирила. Скільки нових знайомих з'явилося у Дарини в літньому таборі?

21. Обчисліть приклади, в яких другий доданок містить 3 сотні.

$452 + 438$

$563 + 337$

$145 + 305$

$674 + 38$

$789 + 30$

$307 + 324$

22. Знайдіть закономірність і продовжте ряди чисел:

224, 234, 244, 254, ...

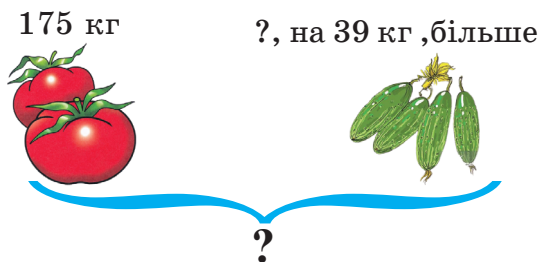
100, 120, 140, 160, ...

330, 360, 390, 420, ...

550, 600, 650, 700, ...

23. Розв'яжіть задачу.

До супермаркету привезли 175 кг помідорів, а огірків – на 39 кг більше. Скільки всього овочів привезли до супермаркету?

24. Обчисліть письмово (у стовпчик) і перевірте себе.

$268 + 578$

$759 + 107$

$354 + 260$

$115 + 694$

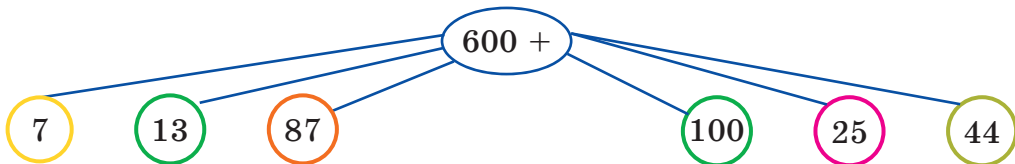
$623 + 139$

$206 + 394$

Відповіді: 345, 614, 762, 809, 846, 866.

Примітка: відповіді подано в довільному порядку.

25. Складіть вирази за схемою й обчисліть їх значення усно.

ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 1 000

Письмове додавання трицифрових чисел виконується порозрядно. Одиниці додають до одиниць, десятки до десятків, а сотні додають до сотень.

26. Пригадайте назви компонентів та результату дії віднімання.

Обчисліть усно.

$450 - 150$

$730 - 130$

$410 - 110$

$120 - 20$

$820 - 320$

$900 - 400$

$200 - 100$

$680 - 380$

$850 - 450$

$500 - 300$

$300 - 200$

$540 - 40$

27. Обчисліть значення виразів усно.

$375 - 5 - 70$

$247 - 7 - 20$

$129 - 9 - 20$

$583 - 3 - 50$

$433 - 3 - 10$

$634 - 4 - 10$

28. Обчисліть приклади.

$324 - 6$

$784 - 93$

$405 - 197$

$245 - 8$

$438 - 46$

$840 - 264$

$768 - 9$

$527 - 54$

$528 - 419$

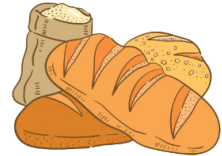
$531 - 5$

$641 - 25$

$707 - 331$

29. Розв'яжіть задачу.

У шкільній їдальні щотижня випікають 120 хлібин пшеничного хліба, гречаного – на 48 хлібин менше. Скільки всього хлібин випікають у їдальні за тиждень?

30. Обчисліть приклади.

$504 - 245$

$285 - 168$

$808 - 396$

$748 - 429$

$834 - 395$

$720 - 199$

$302 - 155$

$648 - 429$

$471 - 235$

$297 - 158$

$473 - 255$

$369 - 177$

31. Розв'яжіть задачу.

У квітковому магазині за місяць було продано 302 букети троянд, півоній – на 141 букет менше, ніж троянд, а гербер – на 85 букетів менше, ніж півоній. Скільки всього букетів продав магазин за місяць?

32. Обчисліть приклади, в яких від'ємник містить 4 сотні.

$$650 - 448$$

$$435 - 408$$

$$932 - 144$$

$$706 - 422$$

$$836 - 49$$

$$639 - 480$$

$$586 - 229$$

$$540 - 418$$

$$235 - 40$$

33. Знайдіть закономірність і продовжте ряди чисел:

540, 520, 500, 480, ...

210, 200, 190, 180, ...

750, 700, 650, 600, ...

800, 700, 600, 500, ...

34. Складіть і розв'яжіть задачу.

Брали участь:

гімнастки – 230

акробати — ?, на 87 менше, ніж _____

футболісти — ?, на 56 більше, ніж _____

35. Обчисліть письмово (у стовпчик) і перевірте себе.

$$647 - 254$$

$$548 - 376$$

$$268 - 149$$

$$395 - 169$$

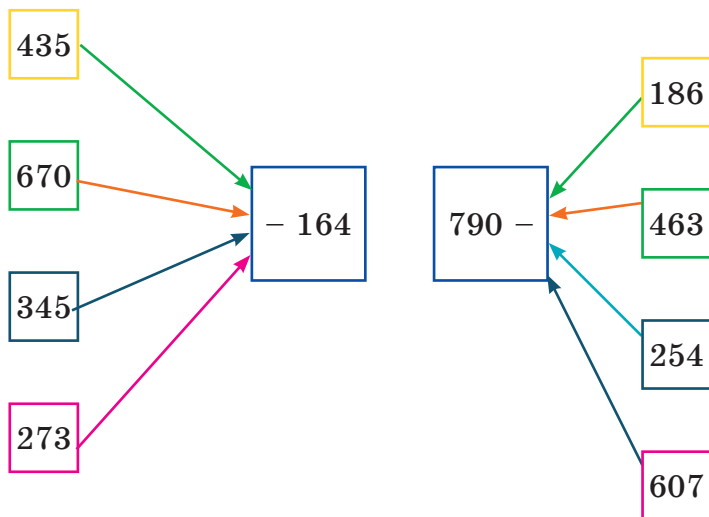
$$492 - 205$$

$$850 - 748$$

Відповіді: 102, 172, 226, 393, 287, 119.

Примітка: відповіді подано в довільному порядку.

36. Складіть вирази за схемою й обчисліть їх значення усно.

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ДОДАНОКА

Щоб знайти невідомий доданок, потрібно від суми відняти відомий доданок.

37. Пригадайте назви компонентів та результату дії додавання. Розв'яжіть рівняння.

$$x + 250 = 549$$

$$325 + x = 1000$$

$$664 + x = 892$$

$$x + 556 = 948$$

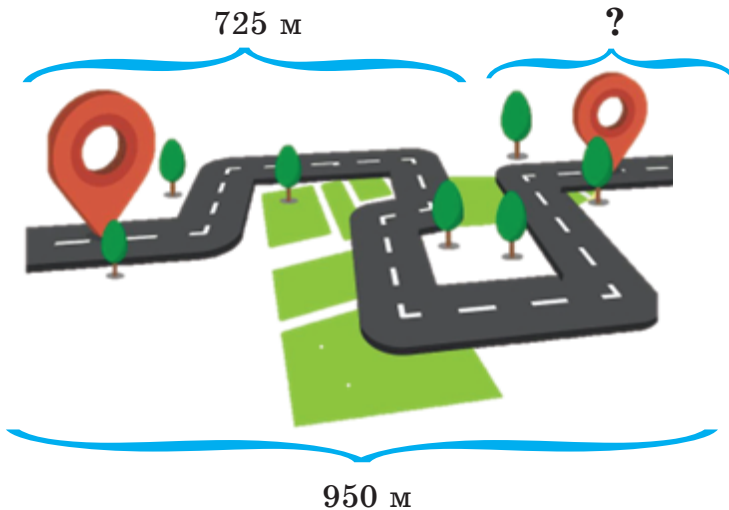
$$595 + x = 805$$

$$x + 856 = 954$$

38. Знайдіть невідомий доданок усно.

Доданок	130		153			205
Доданок		105		228	120	
Сума	830	455	283	608	370	515

39. Складіть задачу та розв'яжіть її.

40. Знайдіть невідоме число.

$$308 + \text{●} = 759$$

$$\text{●} + 198 = 445$$

$$625 + \text{●} = 817$$

41. Розв'яжіть задачу.

Художникові замовили 363 ілюстрації до книжок. Він намалював 175 ілюстрацій до оповідань, а решту – до казок. Скільки ілюстрацій до казок намалював художник?

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ЗМЕНШУВАНОГО

Щоб знайти невідоме зменшуване, потрібно до різниці додати від'ємник.

42. Пригадайте назви компонентів та результату дії віднімання. Розв'яжіть рівняння.

$$x - 540 = 277$$

$$x - 456 = 187$$

$$x - 318 = 492$$

$$x - 149 = 354$$

$$x - 502 = 269$$

$$x - 706 = 215$$

43. Знайдіть невідоме зменшуване усно.

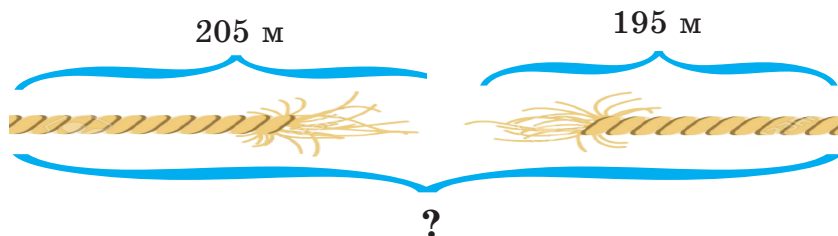
Зменшуване						
Від'ємник	341	178	405	264	732	580
Різниця	539	453	327	654	183	325

44. Розв'яжіть задачу.

Після того як з літака вийшло 89 пасажирів, у ньому залишилося ще 125. Скільки пасажирів було в літаку спочатку?

45. Складіть задачу та розв'яжіть її.

46. Знайдіть невідоме число.

$$- 56 = 885$$

$$- 564 = 238$$

$$- 47 = 634$$

$$- 207 = 354$$

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ВІД'ЄМНИКА

Щоб знайти невідомий від'ємник, потрібно від зменшувачого відняти різницю.

47. Пригадайте назви компонентів та результату дії віднімання. Розв'яжіть рівняння.

$$534 - x = 180$$

$$725 - x = 350$$

$$606 - x = 488$$

$$395 - x = 207$$

$$419 - x = 196$$

$$832 - x = 562$$

48. Знайдіть невідомий від'ємник усно.

Зменшуваче	380	581	623	407	932	754
Від'ємник						
Різниця	164	395	207	155	374	528

49. Розв'яжіть задачу.

Дмитрикові подарували на день народження 550 грн. Після того, як він витратив на купівлю солодощів деяку суму, в нього залишилося 375 грн. Скільки грошей витратив Дмитрик на ласощі?

50. Знайдіть невідоме число.

$$264 - \text{❄} = 158$$

$$707 - \text{❄} = 395$$

$$480 - \text{❄} = 239$$

51. Розв'яжіть задачу.

На парковці стояло 312 автомобілів. Після того, як декілька машин поїхало, там залишилося 205. Скільки автомобілів поїхало?

52. Розв'яжіть задачу.

У книжці 426 сторінок. Катруся прочитала чималенько, ледь не половину, проте залишилося ще 273 сторінки. Скільки сторінок Катруся вже прочитала?

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Як називаються числа при додаванні?
2. Що означає знайти суму чисел?
3. Як називаються числа при відніманні?
4. Що означає знайти різницю чисел?
5. Назвіть переставний закон додавання.
6. Як перевірити дію додавання?
7. Як перевірити дію віднімання?
8. Як знайти невідомий доданок?
9. Як знайти невідоме зменшуване?
10. Як знайти невідомий від'ємник?

РОЗДІЛ II. УСНА І ПИСЬМОВА НУМЕРАЦІЯ В МЕЖАХ 10 000

НУМЕРАЦІЯ В МЕЖАХ 10 000. УТВОРЕННЯ, ЗАПИС І ЧИТАННЯ ЧИСЕЛ В МЕЖАХ 10 000

Ви вже вмiєте лiчити одиницями, десятками, сотнями i знаєте, що кожнi десять одиниць будь-якого розряду утворюють одиницю наступного розряду.

Наприклад, 10 одиниць утворюють 1 десяток, 10 десяткiв утворюють 1 сотню, а 10 сотень утворюють 1 тисячу.

Таким чином, значення цифри вiд розряду до розряду (вiд одиниць до десяткiв, вiд десяткiв до сотень, вiд сотень до тисяч) збiльшується в 10 разiв. Тому система рахунку (числення), яку ми використовуємо, називається **десятьковою** системою числення.

ДРУГИЙ КЛАС – КЛАС ТИСЯЧ			ПЕРШИЙ КЛАС – КЛАС ОДИНИЦЬ		
	V	IV	III	II	I
	десятки тисяч	одиниці тисяч	сотні	десятки	одиниці
					1
				1	0
			1	0	0
		1	0	0	0
	1	0	0	0	0

53. Помiркуйте i скажiть:

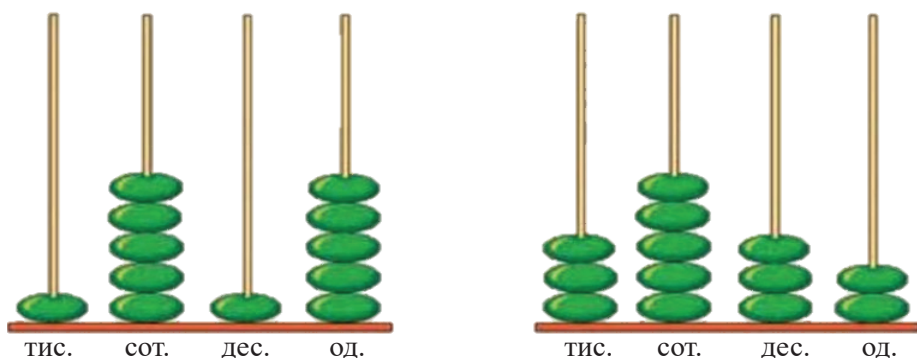
- 10 сотень – це 1 тисяча?
- 1 десяток тисяч – це 10 тисяч?
- Якого розряду число 10 тисяч?
- На якому мiсцi, рахуючи справа, записанi тисячi?
- На якому мiсцi, рахуючи справа, записанi десятки тисяч?

54. Лiчiть тисячами вiд 1 тисячi до 10 тисяч.

55. Прочитайте числа та назвiть найменше i найбільше число:

5 000, 3 000, 1 000, 9 000, 6 000, 8 000, 2 000, 4 000, 7 000.

56. Назвіть числа, зображені за допомогою кісточок на рахівницях.

57. Прочитайте числа, записані в таблиці. Запишіть їх у зошит.

ДРУГИЙ КЛАС – КЛАС ТИСЯЧ		ПЕРШИЙ КЛАС – КЛАС ОДИНИЦЬ			
	V	IV	III	II	I
	десятки тисяч	одиниці тисячі	сотні	десятки	одиниці
		2	3	0	1
			8	4	5
		4	0	2	5
		1	2	4	0
	1	0	0	0	0

Якщо на місці якогось розряду стоїть 0, то ми його не називаємо.

58. Назвіть числа, які містяться на числовому відрізку від 9 987 до 10 000.

59. Запишіть цифрами числа:

П'ять тисяч сто двадцять три, дві тисячі чотириста сорок вісім, одна тисяча дев'ятсот п'ятдесят один, шість тисяч шістсот сімдесят, дев'ять тисяч сто вісім, чотири тисячі вісімдесят два.

60. Прочитайте числа. Назвіть попереднє та наступнє числа від нього.

6 547, 1 065, 2 590, 3 194, 5 000, 2 125, 8 204, 4 307, 7 032, 9 999.

61. Подайте числа у вигляді суми розрядних доданків.

Зразок: $4\ 537 = 4\ 000 + 500 + 30 + 7$

2 561

8 045

3 274

4 329

5 103

9 903

1 840

6 288

7 005

62. Із суми розрядних доданків складіть числа.

Зразок: $2\ 000 + 100 + 80 + 4 = 2\ 184$

$1\ 000 + 300 + 20 + 1$

$2\ 000 + 900 + 3$

$9\ 000 + 500 + 40 + 4$

$6\ 000 + 200 + 10 + 4$

$8\ 000 + 700 + 70 + 2$

$6\ 000 + 400 + 8$

$3\ 000 + 80 + 5$

$5\ 000 + 100 + 20$

$2\ 000 + 800 + 30$

63. Виберіть чотирицифрові числа і запишіть їх.

23, 180, 3 467, 2 820, 735, 48, 5 285

3 815, 544, 8 377, 51, 6 305, 1 450, 123

674, 2 182, 31, 7 302, 4 045, 84, 536

Підкресліть числа, в яких число одиниць тисяч менше, ніж число сотень.

ПОРІВНЯННЯ РОЗРЯДНИХ ОДИНИЦЬ ІЗ ОДНАКОВОЮ ЦИФРОЮ (1-10-100-1 000-10 000). ПОРІВНЯННЯ ЧИСЕЛ

Прочитайте числа в таблиці розрядів. З'ясуйте, у скільки разів кожне наступне число більше за попереднє.

ДРУГИЙ КЛАС – КЛАС ТИСЯЧ			ПЕРШИЙ КЛАС – КЛАС ОДИНИЦЬ		
	V	IV	III	II	I
	десятки тисяч	одиниці тисячі	сотні	десятки	одиниці
					1
				1	0
			1	0	0
		1	0	0	0
	1	0	0	0	0

64. Запишіть числа, які містять:

- 2 одиниці, 2 десятки, 2 сотні, 2 одиниці тисяч;
- 3 одиниці, 3 десятки, 3 сотні, 3 одиниці тисяч;
- 7 одиниць, 7 десятків, 7 сотень, 7 одиниць тисяч;
- 9 одиниць, 9 десятків, 9 сотень, 9 одиниць тисяч.

65. Запишіть «сусідів» чисел.

... 3 ...	... 30 ...	... 300 ...	... 3 000 ...
... 5 ...	... 50 ...	... 500 ...	... 5 000 ...
... 7 ...	... 70 ...	... 700 ...	... 7 000 ...
... 9 ...	... 90 ...	... 900 ...	... 9 000 ...

66. Пригадайте правило порівняння чисел та поставте потрібний знак.

800	i	80	4 000	i	4 000	10 000	i	1 000
2 000	i	200	300	i	3 000	700	i	7 000
40	i	400	900	i	90	500	i	500
600	i	6 000	1 000	i	100	8 000	i	800

Порівняти два числа означає визначити, яке з цих чисел більше, а яке менше. Порівняння багатоцифрових чисел виконується порозрядно.

ДЕСЯТКОВИЙ СКЛАД ЧИСЕЛ

Визначення кількості розрядних одиниць і загальної кількості одиниць, десятків, сотень, тисяч у числі

Для того щоб дізнатись, скільки всього одиниць у числі, слід прочитати число повністю. Наприклад: число 335 має загалом 335 одиниць.

67. Прочитайте числа та назвіть кількість розрядних одиниць у таких числах:

238	1 567	8 597
163	3 056	5 392
590	4 125	6 028
205	2 001	1 494

68. Прочитайте числа та назвіть загальну кількість одиниць у таких числах:

375	2 923	3 118
744	6 474	7 202
406	1 881	4 745
999	5 037	10 000

69. Запишіть числа, які містять 6 розрядних одиниць.

56, 175, 44, 1 406, 876, 90, 7 166, 5 560, 2 426, 99, 63, 9 716, 3 226.

Для того щоб дізнатися, скільки всього десятків у числі, слід забрати стільки цифр із кінця, скільки нулів у числі 10, тобто одну цифру. Наприклад: число 754 має всього 75 десятків.

70. Прочитайте числа та назвіть кількість розрядних десятків у таких числах:

48	286	3 073
12	735	9 114
33	302	7 290
79	557	5 833

71. Прочитайте числа та назвіть загальну кількість десятків у таких числах:

56	941	1 924
99	653	8 607
35	428	2 393
24	760	4 488

72. Запишіть числа, які містять 8 розрядних десятків.

785, 4 190, 83, 556, 1 482, 39, 104, 7 278, 280, 28, 9 581, 54, 289.

Для того щоб дізнатися, скільки всього сотень у числі, слід забрати стільки цифр із кінця, скільки нулів у числі 100, тобто дві цифри. Наприклад: число 1 453 має всього 14 сотень.

73. Прочитайте числа та назвіть кількість розрядних сотень у таких числах:

774	1 260	5 101
295	9 045	2 993
306	4 722	6 819
152	7 351	3 250

74. Прочитайте числа та назвіть загальну кількість сотень у таких числах:

417	5 003	3 662
843	7 938	6 039
528	4 255	2 114
209	1 094	9 999

75. Запишіть числа, які містять 5 розрядних сотень.

661, 7 585, 539, 502, 8 123, 2 554, 3 055, 517, 4 500, 258, 9 573, 590.

76. Накресліть таблицю в зошит. Запишіть загальну кількість одиниць, десятків та сотень у кожному з чисел за зразком.

ЧИСЛО	МІСТИТЬ ВСЬОГО		
1 205	1 205 од.	120 дес.	12 сот.
4 564			
280			
3 013			
8 772			

77. Прочитайте числа:

2 353, 7 012, 5 565, 8 000, 3 622, 6 103.

Дайте відповіді на запитання (усно).

- Скільки цифр використали для запису чисел?
- Як називаються числа, записані чотирма цифрами?
- Скільки всього одиниць, десятків, сотень та тисяч у кожному з чисел?
- Скільки розрядних одиниць, десятків, сотень, тисяч у кожному з чисел?

ПАРНІ ТА НЕПАРНІ ЧИСЛА

Цілі числа поділяються на дві групи: **парні** та **непарні**. На рисунку нижче деякі числа написано синім кольором, а деякі — червоним. Сині числа непарні, а червоні — парні.

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32

Як розрізнити парні та непарні числа? Якщо ви з другом чи подругою ділитеся чимось і кожен отримує однакову кількість предметів, то число парне. Якщо залишається один «зайвий» предмет, то число непарне.

Парні числа закінчуються цифрами 0, 2, 4, 6 або 8.

Непарні числа закінчуються цифрами 1, 3, 5, 7 або 9.

78. Наведіть приклади парних і непарних чисел.

79. Запишіть шість парних і шість непарних чотирицифрових чисел.

80. Прочитайте числа. Запишіть спочатку парні, а потім непарні.

6 595, 1 504, 5 483, 957, 4 232, 2 855, 8 034, 341, 1 597, 7 390, 225, 9 522.

81. Запишіть цифрами числа. Підкресліть парні числа рисою.

Сім тисяч двісті три, одна тисяча чотириста сімдесят вісім, дев'ятсот тридцять два, дві тисячі сорок п'ять, дев'ять тисяч дев'ятсот дев'яносто дев'ять, три тисячі сорок шість, вісімсот п'ятдесят.

82. Запишіть парні числа:

від 98 до 112;   від 160 до 174;   від 2234 до 2248.

83. Запишіть непарні числа:

від 51 до 63;   від 349 до 361;   від 5065 до 5083.

84. Зазвичай будинки на вулицях починають нумерувати від центру міста. Парні номери дають будинкам з правого боку, а непарні – з лівого.

1. Визначте номери будинків на малюнку.

2. Назвіть номери сусідніх будинків.

буд. 98

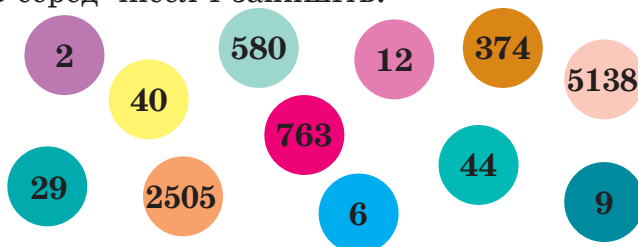
буд. 123

буд. 250

буд. 199

85. Знайдіть серед чисел і запишіть:

1) найменше парне число;	4) найбільше непарне число;
2) найбільше парне число;	5) двоцифрове непарне число;
3) найменше непарне число;	6) трицифрове непарне число.

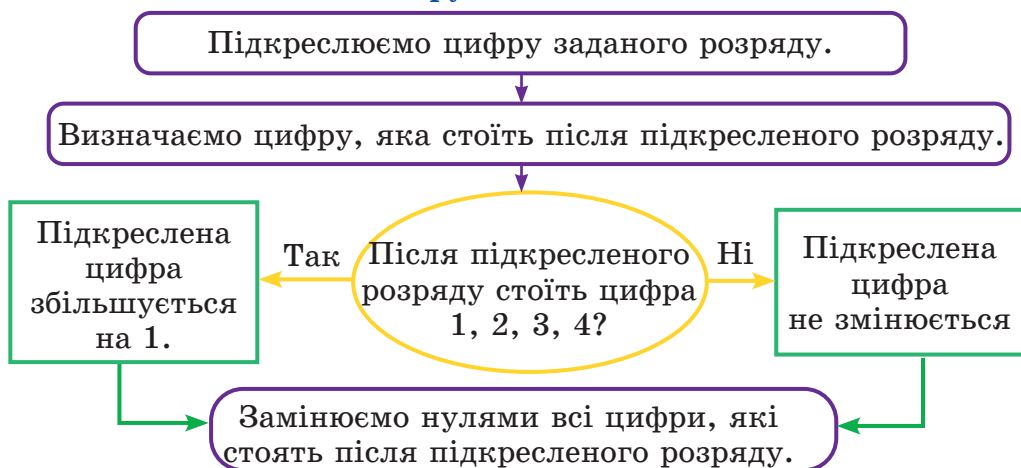
ОКРУГЛЕННЯ ЧИСЕЛ ДО ЗАДАНОГО РОЗРЯДУ

Округлення – важливий навик. Ми округляємо числа з багатьох причин:

- Припустимо, до школи потрібно йти 17 хвилин. Якщо хтось запитає вас, скільки часу займає дорога, ви, напевно, скажете: «Близько двадцяти хвилин».
- Якщо ви купуєте продукти на суму 573 гривні, ви можете сказати: «Я витратив (або витратила) приблизно 600 гривень».
- Як далеко від Дніпра до Києва? На карті написано 477 км, але ми, мабуть, скажемо: «Майже 500 кілометрів».

Ви щойно прочитали приклади **округлення чисел**.

Як округлювати числа

Наприклад: $4\ 215 \approx 4\ 220$

86. Округліть до десятків подані числа за зразком.

Зразок: $324 \approx 320$

123	244	2 189	3 912
206	057	5 206	7 555
735	831	9 118	1 382

87. Округліть до сотень подані числа за зразком.

Зразок: $5\ 274 \approx 5\ 300$

338	760	4 780	1 044
495	237	8 125	3 261
512	324	6 399	5 423

88. Округліть до тисяч подані числа за зразком.

Зразок: $2\ 503 \approx 3\ 000$

8 562	9 025	5 906
1 324	2 883	7 117
3 791	4 744	6 840

89. Накресліть таблицю у зошит та округліть числа до заданих розрядів.

Числа	До десятків	До сотень	До тисяч
2 307			
5 568			
6 115			
3 822			

90. Встав цифри, які можна підставити замість зірочок, щоб округлення було правильне.

$$3\star8 \approx 400$$

$$12\star \approx 120$$

$$5\star4 \approx 500$$

$$4\star21 \approx 5\ 000$$

$$71\star5 \approx 7\ 200$$

$$502\star \approx 5\ 020$$

91. Якесь число округлили до сотень і отримали 5 000. Знайдіть це число.

РИМСЬКА НУМЕРАЦІЯ I–XX

За останні століття майже весь світ перейшов на сучасну систему числення, яка використовує 10 символів (цифри від 0 до 9) для позначення всіх інших чисел.

Однак до її створення одну з первинних систем числення придумали римляни. На відміну від багатьох інших стародавніх систем, римські цифри все ще використовуються сьогодні, хоч і в обмеженому обсязі.

Наприклад, римські цифри досі використовуються на багатьох годинниках для позначення часу, а також у книгах для нумерування розділів чи сторінок. Ще одне поширене використання римських чисел – у назвах змагань, таких як Суперкубок та Олімпійські ігри. Також виکارбовують римськими цифрами рік, коли було збудовано якісь споруди, а кінематографісти роблять те саме в кінці титрів фільмів.

Римська система числення використовувала комбінації літер латинського алфавіту для позначення чисел. Основні римські цифри та їхні відповідники в арабській системі числення мають такий вигляд:

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Римляни використовували специфічний спосіб запису чисел. Якщо менша цифра стоїть перед більшою, то вона віднімається від більшої. Наприклад, IV позначає 4 ($5 - 1$). Якщо ж менша цифра стоїть після більшої, то вона додається до більшої. Наприклад, VII позначає 7 ($5 + 2$).

92. Прочитайте числа:

III, IX, V, VII, X, I, XIV, II, XX, IV, VI, XI, VIII, XV, XII, XIX, XIII, XVI, XVIII, XVII.

Запишіть ці числа в порядку зростання.

93. Запишіть римськими такі числа:

5, 18, 15, 4, 8, 11, 2, 17, 20.

94. Запишіть арабськими такі числа:

XIV, VI, I, XIX, III, VII, X, XVI, XVII.

95. Подумайте та скажіть, які числа ви бачите на малюнках.

96. Запишіть числа арабськими цифрами, а місяці – римськими.

Восьме березня, перше жовтня, п'ятнадцяте липня, четверте червня, шосте грудня, чотирнадцяте квітня, двадцяте серпня.

97. Порівняйте числа.

XIX і 15

XX і XVIII

20 і XX

IV і 14

IX і X

VII і XVII

XVII і 7

XII і II

V і X

98. Знайдіть значення виразів.

XIII – V

VII + IX

XIX – IX

IV + II

99. Знайдіть помилку.

VIII + II = X

V + IV = X

XII – III = IX

ЦІКАВИЙ ФАКТ!

У римській нумерації немає символу для нуля, оскільки нуль, як величина, яку можна позначити числовим символом, була римлянам невідома. Вони використовували римські цифри для позначення конкретних числових значень, а не для вираження математичних операцій.

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Пригадайте, що таке парне число. Наведіть приклади.
2. Пригадайте, що таке непарне число. Наведіть приклади.
3. Пригадайте правило порівняння чисел.
4. Що означає округлити число?
5. Назвіть алгоритм округлення чисел до заданого розряду.
6. Де використовуються римські цифри?

РОЗДІЛ III. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 10 000 БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

ДОДАВАННЯ БАГАТОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

$\begin{array}{r} + 345 \\ 124 \\ \hline 469 \end{array}$	$\begin{array}{r} + 3452 \\ 104 \\ \hline 3556 \end{array}$	$\begin{array}{r} + 1024 \\ 2934 \\ \hline 3958 \end{array}$
---	---	--

100. Обчисліть приклади.

$234 + 461$

$2\ 035 + 454$

$1\ 550 + 2\ 319$

$152 + 725$

$5\ 281 + 517$

$7\ 424 + 1\ 155$

$522 + 374$

$4\ 412 + 373$

$3\ 007 + 6\ 921$

101. Обчисліть приклади та порівняйте відповіді.

$420 + 50 \dots 40 + 430$

$1\ 300 + 40 \dots 1\ 400 + 30$

$530 + 30 \dots 530 + 300$

$2\ 250 + 20 \dots 2\ 200 + 50$

$206 + 50 \dots 500 + 26$

$5\ 500 + 200 \dots 5\ 200 + 500$

102. Розв'яжіть задачу.

На кондитерській фабриці за тиждень виготовили 2 350 кг шоколадних цукерок, а мармеладних – на 1 520 кг більше. Скільки всього цукерок виготовила фабрика?

103. Оберіть два будь-які предмети, які разом коштують не більш як 7 000 грн.

5 500 грн

4 500 грн

1 500 грн

2 500 грн

6 500 грн

ВІДНІМАННЯ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

		3	4	5				3	4	5	2			8	5	2	7
		1	2	4				3	0	1				3	1	2	4
		2	2	1				3	1	5	1			5	4	0	3

104. Обчисліть приклади.

$656 - 124$

$3\ 901 - 101$

$5\ 367 - 4\ 233$

$728 - 215$

$6\ 557 - 342$

$8\ 405 - 6\ 203$

$539 - 334$

$1\ 468 - 354$

$4\ 296 - 1\ 055$

$394 - 171$

$2\ 766 - 232$

$7\ 994 - 2\ 382$

105. Обчисліть приклади та порівняйте відповіді.

$270 - 120 \dots 520 - 320$

$3\ 680 - 330 \dots 3\ 860 - 510$

$460 - 250 \dots 450 - 140$

$1\ 420 - 200 \dots 1\ 240 - 240$

$790 - 240 \dots 740 - 340$

$5\ 880 - 380 \dots 5\ 808 - 308$

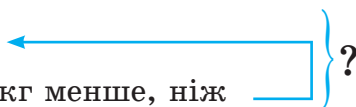
106. Розв'яжіть задачу.

До супермаркету привезли 1 370 кг картоплі, а буряків – на 140 кг менше, ніж картоплі. Скільки всього овочів привезли до супермаркету?

Привезли:

Картоплі – 1 370 кг

Буряків — ?, на 140 кг менше, ніж

107. У покупця є 8 550 грн. Скільки решти він отримає, якщо купить найдешевший товар? А якщо найдорожчий?

5 500 грн

4 500 грн

1 500 грн

2 500 грн

6 500 грн

108. Обчисли усно.

$1\ 320 - 20 - 200$

$7\ 530 - 30 - 400$

$5\ 770 - 70 - 500$

$3\ 450 - 50 - 300$

$2\ 210 - 10 - 200$

$8\ 840 - 40 - 300$

$4\ 640 - 40 - 100$

$6\ 160 - 60 - 100$

$3\ 650 - 50 - 400$

РОЗДІЛ IV. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

ДОДАВАННЯ БАГАТОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

$\begin{array}{r} 645 \\ + 237 \\ \hline 882 \end{array}$	$\begin{array}{r} 6573 \\ + 572 \\ \hline 7145 \end{array}$	$\begin{array}{r} 1097 \\ + 3906 \\ \hline 5003 \end{array}$
---	--	--

109. Обчисліть приклади.

$538 + 244$

$3\ 385 + 264$

$4\ 263 + 1\ 837$

$724 + 159$

$5\ 173 + 829$

$2\ 471 + 6\ 529$

$427 + 435$

$6\ 288 + 132$

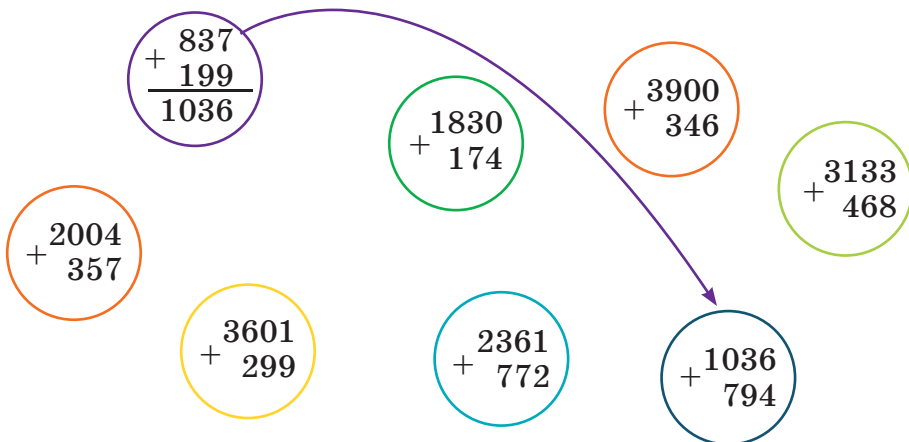
$5\ 357 + 3\ 156$

110. Розв'яжіть задачу.

Родина жираф в зоопарку з'їдає 6 350 кг корму за місяць, а сім'я бегемотів на 2 740 кг більше, ніж жирафа. Скільки кілограмів корму з'їдають жирафа і бегемот разом?

111. Обчисліть кругові приклади за зразком.

115. Обчисліть приклади.

$$1\ 290 + 345 + 3\ 465$$

$$3\ 206 + 548 + 4\ 153$$

$$2\ 045 + 672 + 5\ 284$$

$$6\ 004 + 956 + 1\ 438$$

$$5\ 738 + 156 + 2\ 367$$

$$4\ 018 + 624 + 3\ 399$$

116. Складіть і запишіть приклади.

- До суми чисел 2 306 і 4 485 додати 561.
- Суму чисел 5 124 і 1 307 збільште на 738.
- Число 3 245 додати до суми чисел 361 і 6 035.

ВІДНІМАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД В ОДНОМУ ВИПАДКУ

			.	10				.	10				.	10	
	5	4	8			2	5	4	5			3	2	6	3
-	3	2	9		-	4	1	8		-	1	3	7		
	2	1	9			2	1	2	7			3	1	2	6

Якщо кількість одиниць у зменшуваному менша, ніж кількість одиниць у від'ємнику, потрібно позичити 1 десяток з розряду десятків (щоб пам'ятати про це, ставимо крапку) і додати його до розряду одиниць.

117. Пригадайте назви компонентів та результату дії віднімання.

Обчисліть приклади.

$$451 - 124$$

$$6\ 344 - 128$$

$$2\ 247 - 1\ 229$$

$$834 - 216$$

$$3\ 693 - 547$$

$$7\ 934 - 2\ 717$$

$$628 - 419$$

$$5\ 487 - 159$$

$$6\ 884 - 3\ 555$$

$$483 - 335$$

$$4\ 245 - 126$$

$$4\ 263 - 1\ 146$$

118. Розв'яжіть задачу.

Для будівництва будинку привезли 2 755 штук білої цегли, а червоної – на 438 штук менше, ніж білої. Скільки всього цегли привезли на будову?

119. Обчисліть приклади та порівняйте відповіді.

$$4\ 537 - 2\ 624 \dots 3\ 167 - 1\ 252$$

$$8\ 233 - 5\ 117 \dots 6\ 485 - 2\ 194$$

$$7\ 324 - 2\ 192 \dots 5\ 741 - 1\ 613$$

$$9\ 327 - 3\ 155 \dots 8\ 263 - 2\ 149$$

120. Обчисліть кругові приклади за зразком.

$$\begin{array}{r} 3491 \\ - 328 \\ \hline 3163 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1091 \\ - 19 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3163 \\ - 1025 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1082 \\ - 78 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2138 \\ - 1047 \\ \hline \end{array}$$

121. На фермі було 732 корови, кіз – на 141 менше, ніж корів, а овець – на 55 менше, ніж кіз. Скільки було овець?

ВІДНІМАННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД У КІЛЬКОХ ВИПАДКАХ

	.	10	10		.	10	.	10		.	10	10	
	6	4	3		2	1	4	2		3	2	1	8
-	2	7	5	-	4	1	8	-	1	3	3	7	
	3	6	8		1	7	2	4		1	8	8	1

122. Пригадайте назви компонентів та результату дії віднімання. Обчисліть приклади.

$824 - 155$

$6\ 354 - 561$

$4\ 842 - 1\ 556$

$594 - 186$

$3\ 727 - 248$

$8\ 471 - 3\ 529$

$433 - 257$

$5\ 281 - 565$

$3\ 637 - 2\ 458$

123. Перевірте правильність розрахунків надходження і витрат грошей протягом півроку.

Місяць	Надійшло, грн	Витрачено, грн	Залишок, грн
Липень	8 350	5 440	3 910
Серпень	5 735	4 286	1 449
Вересень	9 641	7 475	2 266
Жовтень	8 136	5 542	3 594
Листопад	7 528	3 459	4 069
Грудень	6 273	5 188	1095

124. Розв'яжіть задачу.

Фермер зібрав урожай ягід – полуниці та малини. Полуниць він зібрав 1 155 кг, а малини – на 270 кг менше, ніж полуниці. Скільки всього ягід зібрав фермер?

125. Виконайте віднімання.

$$5\ 231 - 513$$

$$3\ 485 - 1\ 564$$

$$1\ 233 - 781$$

$$2\ 195 - 877$$

$$7\ 362 - 5\ 177$$

$$3\ 152 - 525$$

$$4\ 573 - 781$$

$$6\ 624 - 3\ 158$$

$$5\ 628 - 834$$

126. Розв'яжіть задачу.

Турист за два дні у горах пройшов 9 435 км. За перший день пройшов 5 527 км, а за другий день – решту шляху. Скільки кілометрів пройшов турист за другий день?

ВІДНІМАННЯ, КОЛИ У ЗМЕНШУВАНОМУ Є ОДИН АБО КІЛЬКА НУЛІВ

	.	¹⁰	¹⁰		.	¹⁰	.	¹⁰	¹⁰		.	¹⁰	¹⁰	
	6	4	3		2	1	4	2		3	2	1	8	
-	2	7	5		-	4	1	8		-	1	3	3	7
	3	6	8			1	7	2	4		1	8	8	1

127. Виконайте віднімання.

$$806 - 355$$

$$3\ 660 - 824$$

$$6\ 006 - 2\ 233$$

$$309 - 138$$

$$5\ 207 - 426$$

$$4\ 030 - 1\ 715$$

$$570 - 253$$

$$2\ 304 - 531$$

$$7\ 008 - 5\ 524$$

128. Розв'яжіть задачу.

З метою збереження лісів школярам дали завдання зібрати макулатуру. Учні нашої школи зібрали 807 кг макулатури, а учні сусідньої школи – на 254 кг менше, ніж ми. Скільки макулатури вдалося зібрати обом школам разом?

129. Розв'яжіть задачу.

За перший рік сім'я заощадила 5 000 грн, а за другий – 3 450 грн. На скільки менше грошей заощадила сім'я за другий рік?

130. Обчисліть приклади.

$$1\ 407 - 285$$

$$4\ 034 - 1\ 213$$

$$6\ 057 - 3\ 126$$

$$3\ 065 - 452$$

$$2\ 001 - 1\ 140$$

$$9\ 220 - 5\ 155$$

$$5\ 004 - 223$$

$$7\ 350 - 3\ 128$$

$$8\ 007 - 6\ 224$$

131. Обчисліть приклади та порівняйте відповіді.

$$603 - 125 \dots 507 - 171$$

$$4\ 405 - 725 \dots 4\ 064 - 672$$

$$700 - 205 \dots 690 - 243$$

$$2\ 000 - 125 \dots 1\ 950 - 75$$

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ДОДАНКА

132. Пригадайте правило знаходження невідомого доданка та розв'яжіть рівняння.

$$241 + x = 2\ 348$$

$$x + 2\ 418 = 7\ 583$$

$$128 + x = 5\ 679$$

$$x + 1\ 423 = 4\ 266$$

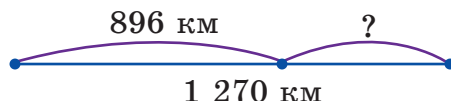
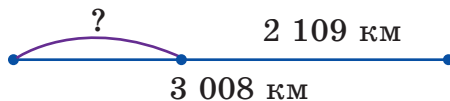
$$573 + x = 3\ 195$$

$$x + 6\ 054 = 8\ 359$$

133. Знайдіть невідомий доданок.

Доданок	194			935	
Доданок		812	1 323		2 732
Сума	671	1 045	3 183	2 007	5 512

134. Складіть і розв'яжіть рівняння.

135. Розв'яжіть задачу.

Інтернет-магазин побутових приладів за місяць відправив 1 250 замовлень. Із них 390 фенів, а решта — праски. Скільки прасок відправив інтернет-магазин?

136. Розв'яжіть задачу.

На фермі було 637 кролів. 229 кролів сірі, а решта — білі. Скільки на фермі білих кролів?

137. Знайдіть невідоме число.

$$\text{🎁} + 789 = 2\,672$$

$$4\,620 + \text{🎁} = 6\,138$$

$$\text{🎁} + 319 = 1\,524$$

$$3\,285 + \text{🎁} = 8\,511$$

$$\text{🎁} + 3\,402 = 5\,381$$

$$5\,215 + \text{🎁} = 7\,632$$

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ЗМЕНШУВАНОВОГО

138. Пригадайте правило знаходження невідомого зменшуваного та розв'яжіть рівняння.

$$x - 386 = 935$$

$$x - 3\,860 = 5\,305$$

$$x - 291 = 645$$

$$x - 2\,921 = 3\,148$$

$$x - 582 = 804$$

$$x - 5\,322 = 1\,084$$

139. Знайдіть невідоме зменшуване.

Зменшуване					
Від'ємник	451	736	2 634	903	3 255
Різниця	2 789	4 905	3 173	5 239	1 059

140. Складіть рівняння на знаходження невідомого зменшуваного і розв'яжіть їх.

- 1) Від якого числа потрібно відняти 4 718, щоб отримати 3 095?
- 2) Від якого числа потрібно відняти 2 060, щоб отримати 5 953?
- 3) Від якого числа потрібно відняти 5 283, щоб отримати 2 395?

141. Розв'яжіть задачу.

Після того як на фабриці виготовили 2 050 рулонів шпалер, їм залишилося виготовити ще 950 рулонів. Скільки всього рулонів шпалер запланувала фабрика?

142. Розв'яжіть задачу.

Після того як туристи пройшли 5 230 м, їм залишилося пройти ще 475 м. Скільки всього метрів планували пройти туристи?

143. Знайдіть невідоме число.

$$\text{💣} - 254 = 837$$

$$\text{💣} - 387 = 2\,399$$

$$\text{💣} - 792 = 154$$

$$\text{💣} - 526 = 1\,731$$

$$\text{💣} - 3\,560 = 4\,518$$

$$\text{💣} - 7\,926 = 1\,854$$

ЗНАХОДЖЕННЯ НЕВІДОМОГО ВІД'ЄМНИКА

144. Пригадайте правило знаходження невідомого від'ємника та розв'яжіть рівняння.

$$844 - x = 438$$

$$3\,183 - x = 1\,250$$

$$605 - x = 292$$

$$5\,034 - x = 4\,382$$

$$736 - x = 529$$

$$4\,207 - x = 2\,395$$

145. Знайдіть невідомий від'ємник.

Зменшуване	3 189	4 601	3 007	5 488	8 082
Від'ємник					
Різниця	835	893	1 635	973	442

146. Складіть рівняння на знаходження невідомого від'ємника і розв'яжіть їх.

- 1) Яке число потрібно відняти від 2 765, щоб отримати 880?
- 2) Яке число потрібно зменшити на 5 045, щоб отримати 2 996?
- 3) Яке число потрібно відняти від 8 292, щоб отримати 3 450?

147. Розв'яжіть задачу.

Для пошиття спортивних костюмів швейна фабрика закупила 3 500 м тканини. Після використання певної частини залишилося 870 м тканини. Скільки її вже використали?

148. Розв'яжіть задачу.

У басейні було 1 200 л води. Після того як деяка кількість води витекла, там залишилося 375 л. Скільки води витекло?

149. Знайдіть невідоме число.

$$746 - \text{😂} = 293$$

$$2\ 195 - \text{😄} = 348$$

$$917 - \text{😬} = 509$$

$$7\ 301 - \text{😎} = 847$$

$$8\ 193 - \text{😇} = 1\ 524$$

$$5\ 052 - \text{🙌} = 3\ 997$$

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

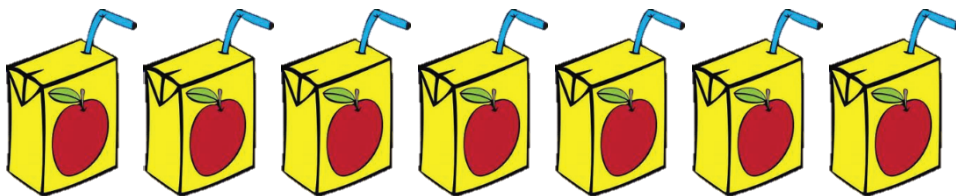
1. Як називаються числа при додаванні?
2. Що означає знайти суму чисел?
3. Як знайти невідомий доданок?
4. Як називаються числа при відніманні?
5. Що означає знайти різницю чисел?
6. Як знайти невідоме зменшуване?
7. Як знайти невідомий від'ємник?

РОЗДІЛ V. МНОЖЕННЯ В МЕЖАХ 1 000

МНОЖЕННЯ ДВОЦИФРОВОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ

×	7	4		×	6	3		×	8	9	
		2				5				7	
	1	4	8		3	1	5		6	2	3

150. Поясніть, для чого потрібна дія множення та як її виконали.

12 грн   12 грн   12 грн   12 грн   12 грн   12 грн   12 грн

$$12 + 12 + 12 + 12 + 12 + 12 + 12 = 12 \cdot 7 = 84$$

151. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 37 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 58 \\ \hline 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 65 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 49 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 77 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 26 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 83 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 46 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 67 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 54 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 93 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 38 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 56 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 47 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 68 \\ \hline 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 84 \\ \hline 7 \end{array}$$

152. Складіть вирази та обчисліть їх значення.

- 1) Множене — 43, множник — 3.
- 2) Число 5 збільшили у 12 разів.
- 3) Число 34 збільшили у 3 рази.
- 4) Число 93 помножили на 4.

153. Знайдіть добуток чисел.

$34 \cdot 4$

$62 \cdot 7$

$86 \cdot 8$

$26 \cdot 8$

$31 \cdot 8$

$39 \cdot 9$

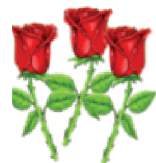
$42 \cdot 6$

$47 \cdot 3$

$73 \cdot 6$

154. Розв'яжіть задачу.

У квітковому магазині було 43 букети по 7 троянд у кожному і 15 букетів по 9 троянд у кожному. Скільки всього троянд продавалось у магазині?

155. Розв'яжіть задачу. На кондитерській фабриці за тиждень виготовили 55 кг солоної карамелі, а фруктові – у 6 разів більше. Скільки карамелі загалом виробили кондитери?

156. Кожне число збільште у 5 разів:

57

85

48

73

64

96

157. Обчисліть приклади.

$75 \cdot 8$

$27 \cdot 9$

$92 \cdot 3$

$39 \cdot 4$

$89 \cdot 6$

$78 \cdot 5$

$65 \cdot 8$

$83 \cdot 9$

$46 \cdot 7$

$64 \cdot 8$

$57 \cdot 6$

$67 \cdot 7$

158. Збільште суму в 7 разів:

МНОЖЕННЯ ОДНОЦИФРОВИХ І ДВОЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ОДИНИЦЮ З НУЛЯМИ І НАВПАКИ

$$5 \cdot 10 = 50$$

$$5 \cdot 100 = 500$$

$$5 \cdot 1000 = 5000$$

Щоб помножити число на 10, потрібно дописати справа один нуль, на 100 — два нулі, а на 1 000 — три нулі.

159. Дайте відповіді на запитання.

1) Білий ведмежа важить 100 кг. Скільки важать шість ведмежат? Поясніть, як знайти масу ведмедів різними способами.

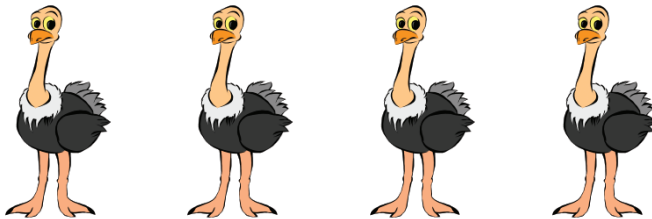
100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг

2) Футбольний м'яч коштує 100 грн. Для школи придбали 8 таких м'ячів. Яка вартість усієї покупки? Поясніть, як знайти вартість м'ячів різними способами.

100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг   100 кг

3) Вага страуса 100 кг. Яка вага чотирьох страусів? Поясніть, як знайти масу страусів різними способами.

100 кг   100 кг   100 кг   100 кг

160. Виконайте множення.

$54 \cdot 10$

$45 \cdot 100$

$4 \cdot 1\,000$

$63 \cdot 10$

$29 \cdot 100$

$2 \cdot 1\,000$

$94 \cdot 10$

$17 \cdot 100$

$5 \cdot 1\,000$

161. Збільште кожне із чисел у 10 разів:

128

354

415

583

246

601

162. Збільште кожне із чисел у 100 разів:

25

42

73

19

68

56

163. Збільште кожне із чисел у 1 000 разів:

9

3

5

7

4

8

164. Розв'яжіть задачі:

- 1) 1 м тканини коштує 350 грн. Скільки коштуватимуть 10 м тканини?
- 2) 1 кг картоплі коштує 24 грн. Скільки треба заплатити за 100 кг картоплі?
- 3) З одного поля зібрали 100 кг полуниці. Скільки полуниці зберуть із п'яти таких полів?
- 4) Автомобіль проїхав 1 км за 5 хв. За скільки часу автомобіль проїде 1 000 км?
- 5) В середньому людині рекомендовано спати 8 годин на добу. Скільки часу людина витрачає на сон за 10 днів?

МНОЖЕННЯ КРУГЛИХ ДЕСЯТКІВ І СОТЕНЬ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО

$30 \cdot 5 = 150$

$3 \text{ дес.} \cdot 5 = 15 \text{ дес.}$

$300 \cdot 5 = 1500$

$3 \text{ сот.} \cdot 5 = 15 \text{ сот.}$

165. Пригадайте, які числа називаються круглими, та випишіть з ряду чисел лише круглі.

45, 500, 28, 30, 54, 18, 40, 600, 67, 80, 70, 900, 11, 50, 72, 90, 23, 84, 400, 20.

166. Пригадайте правило множення круглих десятків та сотень на одноцифрове число. Обчисліть приклади за зразком.

Зразок: $20 \cdot 5 = 100$

$40 \cdot 4$

$10 \cdot 5$

$500 \cdot 2$

$300 \cdot 4$

$20 \cdot 6$

$50 \cdot 7$

$200 \cdot 8$

$800 \cdot 2$

$60 \cdot 2$

$80 \cdot 8$

$400 \cdot 5$

$600 \cdot 3$

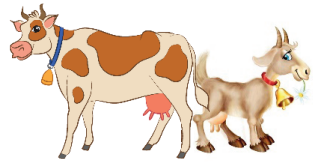
$30 \cdot 3$

$70 \cdot 4$

$700 \cdot 3$

$900 \cdot 5$

167. У родині Сидоренків 5 корів, кожна з яких дає за день 20 л молока, і 3 кози, від кожної з яких надоюють по 10 л. Скільки всього молока отримують Сидоренки щодня?

168. Родина складається з трьох чоловік. Кожному із членів родини купили обновки. Скільки грошей витратили?

40 грн

500 грн

300 грн

169. Обчисліть приклади.

$60 \cdot 4$

$300 \cdot 5$

$40 \cdot 2$

$20 \cdot 8$

$700 \cdot 4$

$70 \cdot 6$

$50 \cdot 5$

$400 \cdot 7$

$200 \cdot 4$

$30 \cdot 3$

$600 \cdot 5$

$800 \cdot 3$

МНОЖЕННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ, ЩО ЗАКІНЧУЮТЬСЯ НУЛЕМ, НА ОДНОЦИФРОВЕ

$$\begin{array}{r} \times 130 \\ \hline 390 \end{array} \quad \begin{array}{r} \times 240 \\ \hline 480 \end{array} \quad \begin{array}{r} \times 630 \\ \hline 3150 \end{array}$$

Щоб помножити трицифрове число, що закінчується нулем, необхідно підписати множники стовпчиком так, щоб нуль залишився праворуч. Виконати множення, не звертаючи увагу на нуль, а потім дописати нуль у добутку праворуч.

170. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 120 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 240 \\ \hline 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 610 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 190 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 720 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 360 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 430 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 560 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 270 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 520 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 910 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 350 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 530 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 420 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 180 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 440 \\ \hline 7 \end{array}$$

171. Складіть вирази та обчисліть їх значення.

- 1) Множене – 270, множник – 4.
- 2) Число 520 збільшили у 2 рази.
- 3) Число 340 збільшили у 3 рази.
- 4) Число 930 помножили на 5.

172. Знайдіть добуток чисел.

$$220 \cdot 7$$

$$830 \cdot 5$$

$$540 \cdot 8$$

$$350 \cdot 3$$

$$380 \cdot 2$$

$$320 \cdot 4$$

$$710 \cdot 2$$

$$470 \cdot 6$$

$$180 \cdot 9$$

$$560 \cdot 4$$

$$940 \cdot 3$$

$$880 \cdot 7$$

173. Складіть та розв'яжіть задачі за короткими умовами.

Було — 1560 кг
Привезли — ?, 3 мішки
по 260 кг
Стало — ?

Було — ?
Продали — ?, 5 мішків по
160 кг
Залишилося — 1340 кг

174. Розв'яжіть задачі.

1) Учні сьомих класів посадили 3 рядки тюльпанів по 40 рослин у кожному рядку. Скільки тюльпанів посадили учні?

2) Один метр сатину коштує 560 грн, а метр вовняної тканини — у 7 разів дорожче. Скільки коштує метр вовняної матерії?

МНОЖЕННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

×	2	4	1																	
				2																
			4	8	2															

×	2	1	2																	
				4																
			8	4	8															

×	1	3	1																	
				3																
			3	9	3															

175. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 124 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 241 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 231 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 143 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 323 \\ \underline{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 312 \\ \underline{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 231 \\ \underline{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 223 \\ \underline{3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 212 \\ \underline{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 122 \\ \underline{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 221 \\ \underline{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 112 \\ \underline{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 334 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 433 \\ \underline{2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 321 \\ \underline{4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 132 \\ \underline{3} \end{array}$$

176. Розв'яжіть задачу.

У взуттєвому магазині було 122 пари спортивного взуття, а класичного — у 3 рази більше. Скільки всього взуття було в магазині?

177. Порівняйте умови задач та їхні розв'язки.

На підприємстві працює 212 жінок, а чоловіків – на 3 більше, ніж жінок. Скільки всього людей працює на підприємстві?

На підприємстві працює 212 жінок, а чоловіків – у 3 рази більше, ніж жінок. Скільки всього людей працює на підприємстві?

178. Виконайте множення.

$$412 \cdot 2$$

$$121 \cdot 3$$

$$214 \cdot 2$$

$$120 \cdot 3$$

$$242 \cdot 2$$

$$310 \cdot 3$$

$$220 \cdot 4$$

$$132 \cdot 2$$

МНОЖЕННЯ ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД В ОДНОМУ ВИПАДКУ

		1				1				1			
×	2	4	6		×	3	5	4		×	2	4	1
			2					2					3
	4	8	2			7	0	8			7	2	3

179. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 126 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 251 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 272 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 353 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 327 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 252 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 228 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 273 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 242 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 123 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 231 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 162 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 114 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 113 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 151 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 117 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

180. Розв'яжіть задачу.

Дорогу завдовжки 1835 м асфальтували три дні: першого дня було заасфальтовано 472 м, другого дня — у 2 рази більше, ніж першого, а третього дня — решту. Скільки метрів дороги вкрили асфальтом третього дня?

181. Знайдіть добуток чисел.

$116 \cdot 4$

$347 \cdot 2$

$271 \cdot 4$

$224 \cdot 3$

$252 \cdot 3$

$172 \cdot 3$

$352 \cdot 2$

$151 \cdot 4$

$428 \cdot 2$

$142 \cdot 3$

$382 \cdot 2$

$215 \cdot 3$

182. Розв'яжіть задачу.

Робітник у перший день виготовив 152 запчастини для автомобілів, а в другий день — у 4 рази більше, ніж у перший. Скільки запчастин виготовив робітник за два дні?

МНОЖЕННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД У ДВОХ ВИПАДКАХ

		1	2				1	1				1		
×	2	4	6		×	2	5	4		×	1	4	1	
			4					3					3	
	9	8	2			7	6	2			4	2	3	

183. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 256 \\ \underline{\quad} \\ \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 258 \\ \underline{\quad} \\ \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 275 \\ \underline{\quad} \\ \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 357 \\ \underline{\quad} \\ \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 197 \\ \underline{\quad} \\ \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 255 \\ \underline{\quad} \\ \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 138 \\ \underline{\quad} \\ \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 274 \\ \underline{\quad} \\ \quad 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 243 \\ \underline{\quad} \\ \quad 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 133 \\ \underline{\quad} \\ \quad 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 234 \\ \underline{\quad} \\ \quad 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 165 \\ \underline{\quad} \\ \quad 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 143 \\ \underline{\quad} \\ \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 124 \\ \underline{\quad} \\ \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 153 \\ \underline{\quad} \\ \quad 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 127 \\ \underline{\quad} \\ \quad 5 \end{array}$$

184. Складіть і обчисліть приклади.

Множене — 254,

множник — 3.

385 помножити на 2.

145 збільшити у 3 рази.

Знайти добуток чисел 164 і 3.

Знайти число у 4 рази більше, ніж 135.

436 помножити на 2.

185. Розв'яжіть задачу.

Коли було відремонтовано 195 км шосейної дороги, залишилося ремонтувати у 3 рази більше. Скільки всього кілометрів шосейної дороги потрібно відремонтувати?

186. Знайдіть добуток чисел.

$$245 \cdot 3$$

$$182 \cdot 5$$

$$235 \cdot 4$$

$$154 \cdot 4$$

$$254 \cdot 3$$

$$376 \cdot 2$$

$$164 \cdot 5$$

$$193 \cdot 4$$

$$198 \cdot 5$$

$$247 \cdot 4$$

$$343 \cdot 2$$

$$259 \cdot 3$$

МНОЖЕННЯ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД, КОЛИ УСЕРЕДИНІ МНОЖЕНОГО Є НУЛЬ

		2					1						
×	1	0	4		×	2	0	5		×	1	0	1
			6					3					3
	6	2	4			6	1	5			3	0	3

187. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 206 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 208 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 205 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 307 \\ \underline{\quad 2} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 107 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 205 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 108 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 204 \\ \underline{\quad 3} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 203 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 103 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 204 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 105 \\ \underline{\quad 4} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 105 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 107 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 103 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 106 \\ \underline{\quad 5} \end{array}$$

188. Розв'яжіть задачу.

Після того, як зі складу до магазину відправили 305 кг борошна, його залишилося у 2 рази більше, ніж відправили. Скільки борошна було на складі напочатку?

189. Знайдіть добуток чисел.

$302 \cdot 3$

$103 \cdot 4$

$204 \cdot 3$

$107 \cdot 5$

$205 \cdot 3$

$308 \cdot 2$

$104 \cdot 5$

$306 \cdot 2$

$109 \cdot 5$

$203 \cdot 4$

$305 \cdot 3$

$207 \cdot 2$

190. Розв'яжіть задачу.

Школа придбала 4 ракетки для настільного тенісу по 206 грн за кожною і 3 ракетки для великого тенісу по 309 грн за штуку. Яка вартість усієї покупки?

РОЗДІЛ VI. МНОЖЕННЯ В МЕЖАХ 10 000

МНОЖЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД І З ПЕРЕХОДОМ В ОДНОМУ ВИПАДКУ

	×	1	2	3	2				×	1	2	2	5						
					3								3						
		3	6	9	6					3	6	7	5						

191. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 4132 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2331 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3442 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2112 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1271 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2215 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3182 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 4744 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2325 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 4238 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2142 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3261 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1115 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3273 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2412 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 4294 \\ \hline 2 \end{array}$$

192. Розв'яжіть задачу.

На будівництво привезли 3 215 червоних цеглин, а білих – у 3 рази більше. Скільки білої цегли привезли на будову?

193. Розв'яжи задачу.

Аграрна компанія посадила в 3 теплицях по 2 115 штук розсади помідорів і 2 теплиці по 1 142 розсади огірків. Скільки всього саджинців розсади посадила аграрна компанія?

194. Знайдіть добуток чисел.

$$\begin{array}{r} 2811 \cdot 3 \\ 1922 \cdot 4 \\ 1151 \cdot 5 \\ 1612 \cdot 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1115 \cdot 5 \\ 2432 \cdot 3 \\ 2161 \cdot 4 \\ 1641 \cdot 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1172 \cdot 4 \\ 2381 \cdot 2 \\ 1511 \cdot 5 \\ 3217 \cdot 3 \end{array}$$

МНОЖЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД У КІЛЬКОХ ВИПАДКАХ. ПЕРЕСТАВНИЙ ЗАКОН МНОЖЕННЯ

			1	1														
×	1	2	4	5						×	2	4	2	6				
				3										3				
	3	7	3	5							7	2	7	8				

195. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 1122 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2125 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1142 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2342 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1211 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2265 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2482 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1715 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1123 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2238 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3147 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3269 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1415 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3274 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2416 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3294 \\ \hline 3 \end{array}$$

196. Розв'яжіть задачу.

В інтернет-магазині продається 1 525 книжок для дітей, а книжок для дорослих – у 3 рази більше. Скільки всього книжок продається в інтернет-магазині?

197. Складіть та обчисліть приклади.

Множене – 1325,
множник – 3.
3254 помножити на 2.
1452 збільшити у 3 рази.

Знайти добуток чисел 2624 і 3.
Знайти число у 4 рази більше,
ніж 2135.
4362 помножити на 2.

198. Розв’яжіть задачу.

Для школи закупили 2 планшети по 1 275 грн і 3 принтери по 2 185 грн. Скільки грошей витратили на покупку?

199. Знайдіть добуток чисел.

$$1681 \cdot 4$$

$$1212 \cdot 8$$

$$2715 \cdot 3$$

$$2156 \cdot 5$$

$$2268 \cdot 2$$

$$2134 \cdot 4$$

$$1426 \cdot 3$$

$$1319 \cdot 4$$

$$1618 \cdot 3$$

ПЕРЕСТАВНИЙ ЗАКОН МНОЖЕННЯ

Від перестановки множників добуток не змінюється.

					2	·	1	2	4	5	=	2	4	9	0		
					1	2	4	5	·	2	=	2	4	9	0		

200. Зафарбуй у зошиті вказану кількість клітинок. Яка кількість клітинок зафарбована в першому та другому випадках?

Три рази по 4 клітинки

Чотири рази по 3 клітинки

201. Поміняйте місцями множники та виконайте обчислення.

$$5 \cdot 1331$$

$$3 \cdot 2741$$

$$4 \cdot 2462$$

$$6 \cdot 1153$$

$$2 \cdot 3187$$

$$4 \cdot 2135$$

$$3 \cdot 1671$$

$$5 \cdot 1815$$

$$6 \cdot 1521$$

$$3 \cdot 2516$$

$$4 \cdot 1144$$

$$5 \cdot 1165$$

202. Використовуючи переставний закон множення, перевірте, чи правильно виконано дії. Запишіть правильні відповіді.

$$6 \cdot 1117 = 6712$$

$$1314 \cdot 3 = 3642$$

$$4129 \cdot 2 = 8258$$

$$4 \cdot 2218 = 8872$$

$$3 \cdot 2316 = 6968$$

$$1421 \cdot 5 = 5\ 105$$

МНОЖЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО БЕЗ ПЕРЕХОДУ І З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД, КОЛИ ВСЕРЕДИНІ МНОЖЕНОГО Є НУЛІ

$$\begin{array}{r} \times 1205 \\ \hline 3615 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1005 \\ \hline 5025 \end{array}$$

203. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 1202 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2025 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1042 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2302 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1003 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3065 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2002 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1705 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1003 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2008 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3047 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3509 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1015 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3004 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2406 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3004 \\ \hline 6 \end{array}$$

204. Розв'яжіть задачу.

На будівництво завезли 2005 кг піску, а цементу – в 2 рази більше. Скільки піску та цементу разом завезли на будову?

205. Розв'яжіть задачу.

У саду росте 1306 яблунь, а груш – у 4 рази більше. Скільки всього дерев у саду?

206. Розв'яжіть задачу.

У магазині було 1007 кг фруктів. Першого дня продали 209 кг, а другого дня – у 3 рази більше, ніж першого. Скільки кілограмів фруктів залишилося продати?

207. Знайдіть добуток чисел.

$$1006 \cdot 6$$

$$2308 \cdot 2$$

$$3207 \cdot 2$$

$$1055 \cdot 4$$

$$2206 \cdot 3$$

$$3108 \cdot 3$$

$$1307 \cdot 3$$

$$2015 \cdot 4$$

$$3005 \cdot 2$$

$$1106 \cdot 7$$

$$2008 \cdot 3$$

$$3006 \cdot 3$$

МНОЖЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ НУЛІ СТОЯТЬ У КІНЦІ МНОЖЕНОГО

Щоб помножити багатоцифрове число, що закінчується нулями, необхідно підписати множники стовпчиком так, щоб нулі залишилися праворуч. Виконати множення, не звертаючи увагу на нулі, а потім дописати нулі у добутку праворуч.

$$\begin{array}{r} \times 1230 \\ \hline 3690 \end{array} \quad \begin{array}{r} \times 1200 \\ \quad 4 \\ \hline 4800 \end{array}$$

208. Подивіться на зразок запису прикладів та дайте відповіді на запитання:

- 1) В яких розрядах стоять нулі?
- 2) Під якими розрядами записані множники?
- 3) З якого розряду починається множення?
- 4) Скільки нулів допишете в добутку і чому?

209. Виконайте множення.

$$\begin{array}{r} \times 1200 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2060 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1040 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2300 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1030 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3600 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2300 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1700 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1340 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2400 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3300 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3200 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 1410 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3500 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 2400 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 3320 \\ \hline 6 \end{array}$$

210. Розв'яжіть задачу.

Родина з трьох чоловік придбала спортивні костюми вартістю 1700 грн кожен, светри – по 850 грн за штуку та шапки – по 650 грн. Яка вартість усієї покупки?

211. Знайдіть добуток чисел.

$1200 \cdot 6$

$2500 \cdot 2$

$3700 \cdot 2$

$1450 \cdot 4$

$2260 \cdot 3$

$3140 \cdot 3$

$1500 \cdot 3$

$2070 \cdot 4$

$3900 \cdot 2$

$1130 \cdot 7$

$2180 \cdot 3$

$3080 \cdot 3$

212. Розв'яжіть задачу.

Коли в магазині побутової техніки продали 1300 міксерів, то їх залишилося у 4 рази більше, ніж продали. Скільки міксерів було в магазині напочатку?

213. Складіть та обчисліть приклади.

1) Знайти число, яке більше за 2600 у 3 рази.

2) В якому числі 1250 міститься 5 разів?

3) Множене – 4800, множник – 2.

4) 950 збільшити у 8 разів.

214. Складіть задачу за коротким записом умови та розв'яжіть її.

Було:

— 2 ящ. по 1350 шт.

?, у 2 рази більше, ніж

?

215. Розв'яжіть задачу.

Для благодійного ярмарку приготували 1060 кексів, тістечок — у 2 рази більше, ніж кексів, а лимонного печива — у 3 рази більше, ніж тістечок. Скільки всього смаколиків приготували для ярмарку?

ПОРЯДОК ДІЙ. КРУГЛІ ДУЖКИ

Якщо у прикладах зустрічаються круглі дужки, то спочатку виконується дія в дужках, потім множення та ділення, а далі — додавання та віднімання.

216. Складіть та розв'яжіть приклади.

Суму чисел 1083 і 975 збільшити у 4 рази.

Суму чисел 2075 і 709 збільшити у 2 рази.

Суму чисел 1480 і 970 збільшити у 4 рази.

Суму чисел 1412 і 1505 збільшити у 3 рази.

Різницю чисел 5200 і 3203 збільшити у 3 рази.

Різницю чисел 6041 і 5835 збільшити у 6 разів.

Різницю чисел 3400 і 1825 збільшити у 5 разів.

Різницю чисел 7050 і 4800 збільшити у 2 рази.

217. Обчисліть приклади та порівняйте відповіді кожної пари.

$$7 \cdot 50 + 89$$

$$76 + 25 \cdot 5$$

$$914 - 34 \cdot 4$$

$$7 \cdot (50 + 89)$$

$$(76 + 25) \cdot 5$$

$$(914 - 34) \cdot 4$$

218. Пригадайте порядок дій та обчисліть приклади.

$$860 - 54 \cdot 5$$

$$356 + 162 \cdot 6$$

$$418 + 224 \cdot 3$$

$$231 + 128 \cdot 4$$

$$672 - 113 \cdot 4$$

$$700 - 157 \cdot 2$$

$$748 - 133 \cdot 3$$

$$280 + 294 \cdot 2$$

$$183 + 319 \cdot 3$$

219. Розв'яжіть задачу.

Компанія друзів зібралась у подорож та придбала три квитки на потяг по 224 грн кожен і один квиток на автобус за 75 грн. Скільки грошей заплатили друзі за всі квитки?

220. Обчисліть приклади, дотримуючись порядку дій.

$$(1341 + 2059) \cdot 2$$

$$(2275 - 1826) \cdot 5$$

$$(1276 + 1415) \cdot 3$$

$$(7198 - 5464) \cdot 4$$

$$(2014 + 1306) \cdot 2$$

$$(4633 - 2185) \cdot 3$$

$$(4118 - 3415) \cdot 6$$

$$(2003 + 1280) \cdot 3$$

$$(6142 - 4479) \cdot 4$$

МНОЖЕННЯ НА ОДИНИЦЮ З НУЛЯМИ

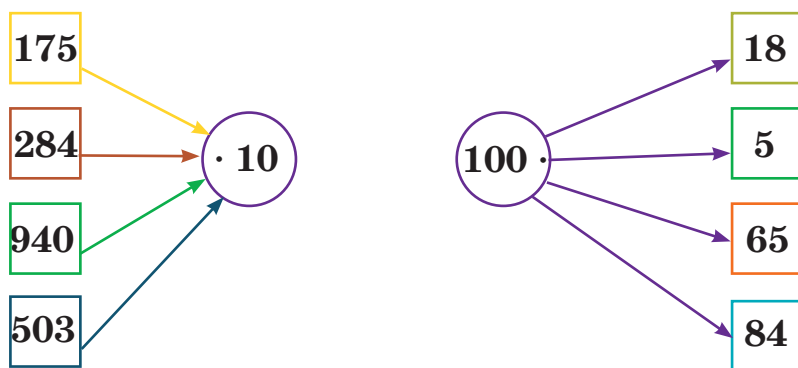
$$2 \cdot 10 = 20$$

$$2 \cdot 100 = 200$$

$$2 \cdot 1000 = 2000$$

Пригадайте! Щоб помножити число на 10, потрібно дописати справа один нуль, на 100 — два нулі, а на 1 000 — три нулі.

221. Складіть приклади за схемами та обчисліть їх.

222. Розв'яжіть задачі.

1) Протягом місяця щоденно кошеня випивало по 100 г маминого молока. Скільки грамів молока кошеня випило за місяць?

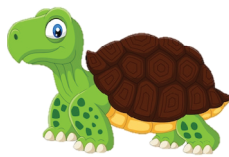
2) Вовк живе 10 років, а шимпанзе — у 6 разів довше. Вік черепахи у 2 рази довший, ніж вік шимпанзе. Скільки років живе черепаха?

10 років

?

?

223. Виконайте множення.

$20 \cdot 10$	$12 \cdot 10$	$125 \cdot 10$
$40 \cdot 10$	$54 \cdot 10$	$206 \cdot 10$
$50 \cdot 10$	$71 \cdot 10$	$314 \cdot 10$
$90 \cdot 10$	$83 \cdot 10$	$648 \cdot 10$

224. Обчисліть приклади.

$3 \cdot 100$	$15 \cdot 100$	$44 \cdot 100$
$6 \cdot 100$	$32 \cdot 100$	$56 \cdot 100$
$8 \cdot 100$	$68 \cdot 100$	$71 \cdot 100$
$9 \cdot 100$	$93 \cdot 100$	$85 \cdot 100$

225. Розв'яжіть задачу.

Для ремонту днієї з кімнат квартири купили 7 рулонів шпалер по 10 метрів у кожному, а для другої кімнати — 5 рулонів шпалер по 10 метрів у кожному. Скільки всього метрів будівельних матеріалів придбали для ремонту квартири?

<i>Розв'язання</i>									
1) ... · ... = ... (м)									
2) ... · ... = ... (м)									
3) ... + ... = ... (м)									

226. Обчисліть приклади.

$2 \cdot 1000 + 125$	$3 \cdot 1000 - 250$	$8 \cdot 1000 + 680$
$6 \cdot 1000 + 360$	$7 \cdot 1000 - 500$	$3 \cdot 1000 - 450$
$5 \cdot 1000 + 720$	$4 \cdot 1000 - 300$	$9 \cdot 1000 + 540$

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Як називаються числа при множенні?
2. Що означає знайти добуток чисел?
3. Як записати приклад, коли в кінці множеного стоять нулі?
4. Як обчислювати приклади, які мають дужки?
5. Як множити на одиницю з нулями?

РОЗДІЛ VII. ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО В МЕЖАХ 1 000

Ділення — це дія, протилежна *множенню*. Ділення можна використовувати, щоб розділити групу предметів на кілька менших груп однакового розміру.

Дія ділення складається з діленого, дільника та частки. Коли ми ділимо, то насправді відповідаємо на запитання «Яке число потрібно помножити на дільник, щоб отримати ділене?».

Погляньмо, як ділення може спростити нам життя. Уявіть, що ви маєте піцу, розрізану на 6 шматочків, і хочете поділитися нею з 3 друзями. Як розділити 6 шматочків на 3 особи? Скільки шматочків отримає кожен з вас? Якщо ви не вмієте ділити, то можете вирішити проблему, розклавши шматочки на три окремі купки, в кожену з яких ви кластимете по одному шматочку, доки їх не залишиться.

Це може зайняти багато часу, і вам доведеться багато записувати. На щастя, є інший спосіб зробити це: оскільки ви вмієте множити, то можна використовувати множення, щоб розділити шматочки за допомогою ділення! Множення та ділення — це дії, протилежні одна одній, так само, як додавання та віднімання.

Щоб отримати 6, потрібно мати 2 трійки. Отже, якщо ви поділите 6 шматочків між 3 друзями, то кожен з вас отримає по 2 шматочки піци.

$$6 : 3 = 2$$

ДІЛЕННЯ КРУГЛИХ СОТЕНЬ ТА ТРИЦИФРОВИХ ЧИСЕЛ, ЩО ЗАКІНЧУЮТЬСЯ НУЛЕМ, НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО

6	8	0	2
6			3 4 0
	8		
	8		
	0		

227. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$240 : 2$

$660 : 3$

$390 : 3$

$930 : 3$

$420 : 2$

$820 : 2$

$480 : 4$

$550 : 5$

$840 : 4$

228. Поділіть числа на 2 за допомогою усного рахунку.
22, 68, 84, 120, 248, 882, 414, 622, 818, 606, 846, 488.

229. Розв'яжіть задачу.

На птахофермі за 5 днів використали 850 кг зерна. Скільки зерна з'їдала птиця за 1 день?

230. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$720 : 5$

$640 : 2$

$910 : 7$

$420 : 3$

231. Розв'яжіть задачу.

У парку росте 720 сосен, а ялин – у 6 разів менше. Скільки всього дерев у парку?

232. Виконайте ділення.

$640 : 4$

$840 : 7$

$960 : 8$

$540 : 3$

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ ОДИНИЦІ КОЖНОГО РОЗРЯДУ ДІЛЕНОГО ДІЛЯТЬСЯ НА ДІЛЬНИК БЕЗ ОСТАЧІ

			4	4	8		2		
			4				2	2	4
				4					
				4					
					8				
					8				
					0				

233. Поділіть числа на 3 за допомогою усного рахунку.
18, 39, 93, 126, 249, 333, 993, 612, 360, 606, 273, 429.

234. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$636 : 2$

$699 : 3$

$396 : 3$

$963 : 3$

$428 : 2$

$622 : 2$

$488 : 4$

$848 : 4$

$884 : 4$

235. Розв'яжіть задачу.

Четверо однакових свиней важать 884 кг.
Скільки важить одне поросеня?

236. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$933 : 3$

$484 : 4$

$824 : 2$

$639 : 3$

237. Розв'яжіть задачу.

Бригада будівельників за 4 години проклала 884 м труб.
Скільки метрів труб проклала бригада за одну годину?

238. Виконайте ділення.

$488 : 4$

$246 : 2$

$669 : 3$

$244 : 2$

ДІЛЕННЯ, КОЛИ ПРИ ДІЛЕННІ ДЕСЯТКІВ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОСТАЧА, ЯКУ ПОТРІБНО РОЗДРОБЛЯТИ НА ОДИНИЦІ

4	5	8		2				
4				2	2	9		
	5							
	4							
	1	8						
	1	8						
		0						

239. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$258 : 2$

$345 : 3$

$375 : 3$

$354 : 3$

$272 : 2$

$276 : 2$

$468 : 4$

$585 : 5$

$492 : 4$

240. Поділіть числа на 4 за допомогою усного рахунку.
24, 36, 128, 244, 320, 328, 440, 208, 164, 124, 284.

241. Розв'яжіть задачу.

Для пошиття шести однакових костюмів на швейній фабриці витрачають 684 м тканини. Скільки метрів тканини витрачають на 1 такий костюм?

242. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$$575 : 5$$

$$252 : 2$$

$$784 : 7$$

$$375 : 3$$

243. Розв'яжіть задачу.

У супермаркет привезли 672 л мінеральної води, а со-
лодкої у 6 разів менше. Скільки всього води привезли в
супермаркет?

244. Обчисліть «ланцюжок» прикладів.

ДІЛЕННЯ, КОЛИ ЗАЛИШАЮТЬСЯ СОТНІ, ЯКІ ПОТРІБНО РОЗДРОБИТИ НА ДЕСЯТКИ

		5	7	9		3			
		3				1	9	3	
		27							
		27							
				9					
				9					
				0					

245. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$$364 : 2$$

$$759 : 3$$

$$576 : 3$$

$$516 : 3$$

$$582 : 2$$

$$926 : 2$$

$$648 : 4$$

$$955 : 5$$

$$684 : 4$$

246. Назвіть числа, які можна поділити на 5 за допомогою усного ділення. Які цифри мають стояти в кінці цих чисел?

50, 76, 110, 244, 500, 405, 612, 371, 835, 220, 988.

247. Розв'яжіть задачу.

Столяр за один місяць виготовляє 456 стільців, а його учень – у 3 рази менше. Скільки стільців вони виготовлять, якщо працюватимуть разом?

248. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$$846 : 6$$

$$964 : 4$$

$$847 : 7$$

$$968 : 8$$

249. З'ясуйте, якою стала ціна на товар, якщо під час розпродажу вона знизилася у 3 рази.

456 грн

423 грн

753 грн

819 грн

ДІЛЕННЯ, КОЛИ НА ОДИНИЦІ НИЖЧОГО РОЗРЯДУ ПОТРІБНО РОЗДРОБЛЯТИ І СОТНІ, І ДЕСЯТКИ

$$\begin{array}{r}
 555 \overline{) 3185} \\
 \underline{300} \\
 18 \\
 \underline{15} \\
 15 \\
 \underline{15} \\
 0
 \end{array}$$

250. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$$735 : 5$$

$$894 : 6$$

$$924 : 7$$

$$854 : 7$$

$$758 : 2$$

$$665 : 5$$

$$696 : 4$$

$$525 : 3$$

$$584 : 4$$

251. Поділіть числа на 9 за допомогою усного рахунку.
81, 729, 927, 189, 936, 549, 459, 945, 639, 999, 819.

252. Розв'яжіть задачу.

У притулку живе 352 собаки, а котів у 2 рази менше. Скільки всього тварин живе у притулку?

253. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$$675 : 5$$

$$552 : 2$$

$$973 : 7$$

$$774 : 3$$

254. Розв'яжіть задачу.

Фермер зібрав за сезон 784 кг кавунів, а динь – у 4 рази менше. На скільки кілограмів фермер зібрав менше динь, ніж кавунів?

255. Виконайте ділення.

$$652 : 4$$

$$896 : 7$$

$$984 : 8$$

$$564 : 3$$

ДІЛЕННЯ, КОЛИ ЧИСЛО СОТЕНЬ МЕНШЕ ВІД ДІЛЬНИКА

$$\begin{array}{r|l}
 138 & 2 \\
 \hline
 12 & 69 \\
 \hline
 & 18 \\
 - & 18 \\
 \hline
 & 0
 \end{array}$$

256. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$$235 : 5$$

$$594 : 6$$

$$392 : 7$$

$$364 : 7$$

$$138 : 2$$

$$425 : 5$$

$$188 : 4$$

$$225 : 3$$

$$384 : 4$$

257. Випишіть числа, які можна поділити на 10, з поданих чисел за допомогою усного ділення. Які цифри мають стояти в кінці цих чисел?

80, 45, 190, 548, 700, 610, 575, 320, 467, 200, 350.

258. Розв'яжіть задачу.

На фермі було 255 корів, а телят у 3 рази менше. На скільки менше телят, ніж корів?

259. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$$375 : 5$$

$$152 : 2$$

$$574 : 7$$

$$174 : 3$$

260. Складіть та обчисліть приклади.

$$\begin{array}{c} 138 \\ 194 \quad 154 \\ : 2 \\ 152 \quad 178 \\ 136 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 356 \quad 136 \\ : 4 \\ 152 \quad 212 \\ 376 \end{array}$$

$$\begin{array}{c} 174 \\ 255 \quad 267 \\ : 3 \\ 198 \quad 225 \\ 162 \end{array}$$

ДІЛЕННЯ, КОЛИ ВСЕРЕДИНІ АБО В КІНЦІ ЧАСТКИ ОДЕРЖУЄМО НУЛЬ

$$\begin{array}{r|l} 812 & 2 \\ \hline 8 & 606 \\ \hline & 12 \\ \hline & 12 \\ \hline & 0 \end{array}$$

261. Пригадайте назви компонентів та результату дії ділення і виконайте обчислення.

$$927 : 3$$

$$624 : 6$$

$$612 : 3$$

$$654 : 6$$

$$418 : 2$$

$$540 : 5$$

$$816 : 4$$

$$749 : 7$$

$$424 : 4$$

262. Розв'яжіть задачу.

Від парку хлопчик проїхав на велосипеді в одному напрямку 525 м. Потім він повернув назад і проїхав відстань у 5 разів меншу. За скільки метрів від парку зупинився хлопчик?

263. Виконайте ділення письмово. Прокоментуйте свої дії.

$$545 : 5$$

$$806 : 2$$

$$714 : 7$$

$$924 : 3$$

264. На сеансі прем'єрного показу фільму в першому залі було 412 глядачів, а в другому – у 4 рази менше, ніж у першому. Скільки всього глядачів було в кінотеатрі?

265. Виконайте ділення.

$$428 : 4$$

$$735 : 7$$

$$816 : 8$$

$$324 : 3$$

266. Складіть та обчисліть приклади.

Суму чисел 150 і 171 зменшити у 3 рази. Різницю чисел 960 і 832 поділити на 4.

Добуток чисел 260 і 2 зменшити у 5 разів. Суму чисел 549 і 257 поділити на 2.

ПЕРЕВІРКА ДІЇ МНОЖЕННЯ

Дію множення можна перевірити дією ділення: якщо добуток поділити на один із множників і дістанемо інший множник, то обчислення виконано правильно.

$\begin{array}{r} 125 \\ \times 3 \\ \hline 375 \end{array}$	$\begin{array}{r} 375 \overline{) 3} \\ \underline{3} \\ 7 \\ \underline{6} \\ 15 \\ \underline{15} \\ 0 \end{array}$
---	---

267. Перевір правильність обчислень за допомогою дії ділення.

$$\begin{array}{r} \times 127 \\ 6 \\ \hline 762 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 474 \\ 2 \\ \hline 948 \end{array}$$

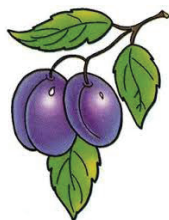
$$\begin{array}{r} \times 286 \\ 3 \\ \hline 858 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 163 \\ 5 \\ \hline 815 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 139 \\ 7 \\ \hline 973 \end{array}$$

268. Розв'яжіть задачу.

У фруктовому саду зібрали 675 кг слив та поклали у декілька ящиків, по 9 кг у кожний. Скільки ящиків для цього знадобилося?

269. Обчисліть математичні завдання. Якщо невідоме число збільшити у 3 рази, то отримаємо 726. Знайдіть невідоме число. Якщо невідоме число збільшити у 4 рази, то отримаємо 976. Знайдіть невідоме число.

270. Виконайте множення та перевірте правильність обчислень діленням.

$265 \cdot 3$

$192 \cdot 4$

$483 \cdot 2$

$157 \cdot 6$

$177 \cdot 5$

271. Розв'яжіть задачу.

Бригада робітників виготовляє 865 вареників за 5 днів. Скільки вареників робітники ліплять за один день?

272. Збільште у 3 рази кожне число та зробіть перевірку.

256

317

183

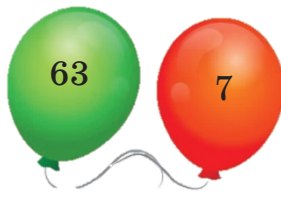
272

324

КРАТНЕ ПОРІВНЯННЯ ЧИСЕЛ

Щоб дізнатися, у скільки разів одне число більше за інше, потрібно більше число поділити на менше.

273. У скільки разів перше число більше за друге?

274. Обчисліть, у скільки разів одне число більше за інше.

$795 \div 3$

$952 \div 4$

$620 \div 5$

$738 \div 6$

$741 \div 6$

$906 \div 2$

$924 \div 3$

$984 \div 4$

275. Розв'яжіть задачу.

Першого дня Даринка прочитала 131 сторінку, другого – на 59 сторінок менше, а третього – у 8 разів менше, ніж другого. У скільки разів більше Даринка прочитала сторінок другого дня, ніж третього?

276. Обчисліть:

1) У парку бавилися 12 пуделів та 6 лабрадорів. У скільки разів більше пуделів, ніж лабрадорів?

2) Данило придбав 28 яблук та 7 груш. У скільки разів груш менше, ніж яблук?

3) Наталка розв'язала 48 задач, а Оленка – 8. У скільки разів більше задач розв'язала Наталка?

4) Під час тренування перший футболіст забив 36 м'ячів у ворота, а другий – 9. У скільки разів більше м'ячів забив перший футболіст, ніж другий?

5) Бабуся спекла 24 пиріжки з картоплею, а з вишнями – 6. У скільки разів менше пиріжків з вишнями, ніж з картоплею?

277. Обчисліть, у скільки разів одне число менше за інше.

3 і 1275

4 і 2183

5 і 1725

3 і 3004

5 і 1096

3 і 2204

4 і 2173

6 і 1438

РОЗДІЛ VIII. ДІЛЕННЯ В МЕЖАХ 10 000

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ ВСІ РОЗРЯДИ ДІЛЕНОГО ДІЛЯТЬСЯ НА ДІЛЬНИК БЕЗ ОСТАЧІ

Ділення чотирицифрового числа на одноцифрове виконується так само, як і ділення трицифрового числа на одноцифрове.

278. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

8	4	2	2	2					3	6	9	3	3				
8				4	2	.	.		3				1	2	.	.	
	4								6								

Щоб не помилитися під час обчислень, спочатку необхідно визначити кількість цифр у частці.

279. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$$6336 : 3$$

$$8448 : 4$$

$$3966 : 3$$

$$4288 : 2$$

$$6639 : 3$$

$$6824 : 2$$

280. Розв'яжіть задачу.

На складі було 2644 кг цукру. Його розфасували в пакети, по 2 кг в кожний. Скільки вийшло пакетів?

281. Визначте порядок дій. Обчисліть приклади.

$$(2152 + 1784) : 3$$

$$8848 : 4 - 1158$$

$$(1187 + 1495) : 2$$

$$3639 : 3 - 735$$

282. Розв'яжіть задачу.

Перша пакувальна машина за 1 годину запаковує 2462 пакети круп, а друга – у 2 рази менше. Скільки пакетів круп запакують дві машини разом?

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ ОДИН З РОЗРЯДІВ НЕ ДІЛИТЬСЯ БЕЗ ОСТАЧІ, А В ЧАСТЦІ ОДЕРЖУЄМО СТІЛЬКИ ЦИФР, СКІЛЬКИ В ДІЛЕНОМУ. ПЕРЕВІРКА ДІЛЕННЯ

283. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

7	9	7	2		4					7	4	6	4		3				
4					1	9	.	.		6					2	4	.	.	
3	9									1	4								

284. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$$\begin{array}{l} 6375 : 3 \\ 4988 : 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 5248 : 4 \\ 6429 : 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 8466 : 3 \\ 5624 : 2 \end{array}$$

285. Розв'яжіть задачу.

Для того, щоб зробити ученицям сьомих класів зачіски з косичок, перукарка розрізала стрічку завдовжки 2358 см на 3 рівні частини. Яка довжина кожної частини?

286. Визначте порядок дій. Обчисліть приклади.

$$\begin{array}{l} (5182 + 3254) : 3 \\ (3957 + 4825) : 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 7648 : 4 - 564 \\ 5169 : 3 - 985 \end{array}$$

287. Розв'яжіть задачу.

Для трьох класів купили великі набори креслярського приладдя на суму 4263 грн. Яка ціна одного набору?

288. Зменште у 3 рази кожне число.

6375

5439

3723

8763

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ НА ОДИНИЦІ НИЖЧОГО РОЗРЯДУ ПОТРІБНО РОЗДРОБЛЮВАТИ ТИСЯЧІ, СОТНІ, ДЕСЯТКИ І В ЧАСТЦІ ОДЕРЖУЄМО СТІЛЬКИ ЦИФР, СКІЛЬКИ В ДІЛЕНОМУ

289. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

7	4	6	4	3				7	9	7	4	4			
6				2	4	.	.	4				3	4	.	.
1	4							1	9						

290. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$$3974 : 2$$

$$5564 : 4$$

$$9876 : 6$$

$$6885 : 5$$

$$3358 : 2$$

$$7794 : 2$$

$$7592 : 2$$

$$9568 : 8$$

$$7576 : 4$$

291. Розв'яжіть задачу.

Три однакові святкові сукні коштують 4365 грн. Скільки коштує одна сукня?

292. Обчисліть приклади.

$$(1375 + 3970) : 5$$

$$(5677 - 2236) : 3$$

$$(3683 + 2685) : 2$$

$$(5864 - 1232) : 2$$

$$(3970 + 1395) : 5$$

$$(9789 - 1224) : 5$$

293. Розв'яжіть задачу.

На овочевій базі було 2685 кг бананів та 2691 кг ананасів. Усі фрукти відправили в 4 супермаркети, порівну в кожний. Скільки кілограмів фруктів завезли в один такий супермаркет?

294. Зменште у 3 рази парні числа.

6411

9642

5178

8457

3984

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ ОДИНИЦІ ТИСЯЧ НЕ ДІЛЯТЬСЯ НА ДІЛЬНИК, І В ЧАСТЦІ ОДЕРЖУЄМО НА ОДНУ ЦИФРУ МЕНШЕ, НІЖ У ДІЛЕНОМУ

295. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

$\begin{array}{r} 2355 \overline{) 3} \\ \underline{21} \\ 2 \end{array}$	$\begin{array}{r} 3156 \overline{) 6} \\ \underline{30} \\ 1 \end{array}$
---	---

296. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$1974 : 2$

$2564 : 4$

$5874 : 6$

$4885 : 5$

$1358 : 2$

$1798 : 2$

$1592 : 2$

$4568 : 8$

$1576 : 4$

297. Розв'яжіть задачу.

Олена разом з батьками вирішила купити ноутбук, скориставшись послугою «Оплата частинами». Відомо, що товар коштував 5574 грн, а сплачувати необхідно буде 6 місяців. Обчисліть щомісячний платіж за ноутбук.

298. Розгляньте малюнок та скажіть:

Скільки всього шкарпеток?

Скільки пар шкарпеток?

Скільки шкарпеток без пари?

299. Обчисліть приклади.

$(2154 + 2116) : 5$

$(6119 - 3284) : 3$

$(5724 + 1157) : 7$

$(7785 - 4293) : 6$

$(1257 + 1035) : 4$

$(4953 - 2573) : 5$

300. Розв'яжіть задачу.

Фотограф вирішив зібрати всі свої 2352 фотокартки та вклеїти їх в альбом. На одній сторінці можна розмістити щонайбільше 6 фото. Скільки знадобиться сторінок, щоб уклеїти всі фотокартки?

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ НЕ ВСІ РОЗРЯДИ ДІЛЯТЬСЯ НА ДІЛЬНИК І В ЧАСТЦІ ЗАМІСТЬ ДЕЯКИХ РОЗРЯДІВ ОДЕРЖУЄМО НУЛІ

301. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

3	2	5	5	3				8	4	2	8	4			
3				1	.	.	.	8				2	.	.	.
	2	4							4						

302. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$$2172 : 2$$

$$8180 : 4$$

$$6258 : 3$$

$$7025 : 5$$

$$3706 : 2$$

$$4816 : 2$$

$$6146 : 2$$

$$4364 : 4$$

$$6432 : 4$$

303. Розв'яжіть задачу.

Для благоустрою шкільного подвір'я використали 3126 плиток, а для впорядкування позашкільної території – у 3 рази менше. Скільки всього плиток пішло на благоустрій?

304. Обчисліть приклади.

$$(3111 + 2174) : 5$$

$$(9997 - 1165) : 4$$

$$(3833 + 3679) : 3$$

$$(8741 - 2465) : 6$$

$$(5732 + 3492) : 4$$

$$(9227 - 1692) : 5$$

305. Розв'яжіть задачу.

Одна бригада за день виготовляє 2144 деталі, а друга – у 2 рази менше. Скільки деталей зроблять обидві бригади за три дні?

306. Прочитайте числа та дайте відповіді на питання.

2175, 256, 3724, 5293, 197, 6388, 540, 4356, 629

- 1) Усі числа чотирицифрові?
- 2) Деякі числа трицифрові?
- 3) 5293 – найбільше число?
- 4) Жодне з чисел не є круглим?
- 5) 256 – найменше число?

ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО, КОЛИ ДІЛЕНЕ ЗАКІНЧУЄТЬСЯ НУЛЯМИ, А В ЧАСТЦІ НЕМАЄ НУЛІВ

307. Перевірте початок обчислення та завершіть ділення.

4	2	5	0		2	.	.	.	.	.	5	8	0	0		8	.	.	.	.	
4					2	.	.	.	.	.	5	6				7	2	.	.	.	.
	2											2	0								

308. Визначте кількість цифр у частці. Виконайте ділення.

$2470 : 2$

$8550 : 6$

$8290 : 5$

$7660 : 5$

$9880 : 8$

$3950 : 2$

$6380 : 4$

$4860 : 4$

$6750 : 6$

309. Розв'яжіть задачу.

Дві однакові вантажівки перевозили 3550 кг цукрового буряку. Скільки кілограмів цукрових буряків перевозить одна вантажівка?

310. Обчисліть приклади.

$(4536 + 2894) : 5$

$(8769 - 2469) : 4$

$(4835 + 4085) : 8$

$(9306 - 1356) : 6$

$(5314 + 2986) : 4$

$(8485 - 2845) : 5$

311. Розв'яжіть задачу.

У магазині квітів було 520 хризантем. Всі хризантеми взяли та поділили порівну для створення 8 однакових букетів. Скільки хризантем у кожному букеті?

316. Розв'яжіть задачу.

У видавництві щодня друкують 2571 примірник книг, а журналів – у 3 рази менше. Скільки всього книжок та журналів друкує видавництво щодня?

317. Перевірте правильність обчислень дією множення.

$$\begin{array}{lll} 8634 : 3 = 2878 & 7110 : 5 = 1423 & 3876 : 2 = 1933 \\ 9140 : 4 = 2185 & 5721 : 3 = 1907 & 8840 : 5 = 1768 \\ 6386 : 2 = 3193 & 9816 : 4 = 2458 & 5931 : 3 = 1977 \end{array}$$

318. Визначте за таблицею ціну квитків на потяг.

МАРШРУТ	ЦІНА	КІЛЬКІСТЬ	ВАРТІСТЬ
Дніпро — Львів	?	2	5406 грн
Київ — Дніпро	?	4	2272 грн
Одеса — Київ	?	3	3960 грн
Харків — Одеса	?	5	2475 грн

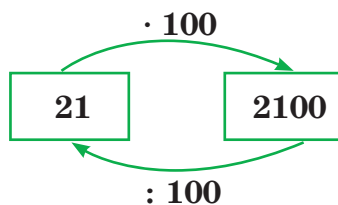
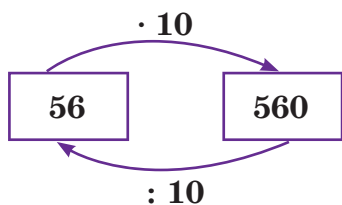
319. Розв'яжіть задачу.

На будівельному складі було 6750 кг цементу. Першого дня відвантажили 4215 кг цементу, а другого – у 3 рази менше, ніж першого. Скільки кілограмів цементу залишилося на складі?

ДІЛЕННЯ НА ОДИНИЦЮ З НУЛЯМИ

Оскільки ділення – обернена дія до множення, то при діленні круглого числа на 10, 100 або 1000 необхідно відкинути справа один, два або три нулі.

320. Обчисліть усно.

$$\begin{array}{lll} 50 : 10 & 600 : 10 & 2000 : 10 \\ 30 : 10 & 400 : 10 & 8000 : 10 \\ 70 : 10 & 900 : 10 & 1000 : 10 \end{array}$$

321. Обчисліть усно.

$300 : 100$

$5000 : 1000$

$8000 : 100$

$600 : 100$

$7000 : 1000$

$2000 : 100$

$800 : 100$

$6000 : 1000$

$1000 : 1000$

322. Обчисліть приклади.

$250 : 10$

$4700 : 100$

$6000 : 1000$

$830 : 10$

$9000 : 100$

$3000 : 1000$

$520 : 10$

$3100 : 100$

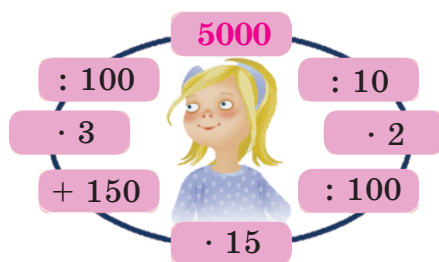
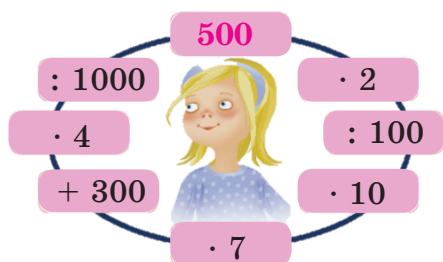
$5000 : 1000$

323. Розв'яжіть задачу.

Для ремонту квартири купили 10 рулонів шпалер за 7500 грн та 10 м² кахлю за 9450 грн. Яка вартість одного рулону шпалер та одного квадратного метра кахлю?

324. Обчисліть «ланцюжок», щоб дізнатися, яке число задумала Марійка.

325. Визначте порядок дій. Обчисліть приклади.

$3350 : 10 + 1627$

$4800 : 10 - 290$

$5187 + 3700 : 10$

$6423 + 5700 : 100$

$8640 - 6000 : 100$

$7034 - 2900 : 100$

326. Розв'яжіть задачу.

Вантажний автомобіль може перевезти 6000 кг вантажу за 10 рейсів. Скільки кілограмів вантажу автомобіль перевозить за 1 рейс? За 2 рейси?

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Як називаються числа при діленні?
2. Що означає знайти частку чисел?
3. Як обчислювати приклади з дужками?
4. Як поділити на одиницю з нулями?

РОЗДІЛ ІХ. ІМЕНОВАНІ ЧИСЛА. РОЗДРОБЛЕННЯ ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

ПРОСТІ ТА СКЛАДЕНІ ІМЕНОВАНІ ЧИСЛА

Числа, які дістаємо при вимірюванні величин, — це іменовані числа, бо вони мають свої «імена».

Іменовані числа бувають *простими* і *складеними*. Прості іменовані числа представлені одним числом та однією одиницею вимірювання. Наприклад: *2 м, 15 см, 5 т, 100 грн, 50 к.*

Складені іменовані числа представлені двома числами і двома одиницями вимірювання. Наприклад: *2 м 15 см, 100 грн 50 к., 5 кг 300 г.*

327. Випишіть іменовані числа. Назвіть ті, які виражають довжину.

5 см, 123, 3 м 50 см, 7 ц, 15 хв, 206, 40 кг, 700 г, 3 л, 945, 4 дм.

328. Назвіть одиниці вимірювання місткості, маси, довжини.

2 л

3 _____

850 _____

5 _____

1 _____

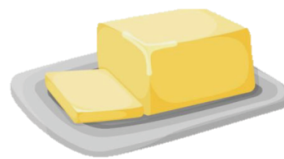
19 _____

5 _____

200 _____

3 _____

329. Випишіть прості іменовані числа.

15 см, 123 м, 3 м 50 см, 1 т 7 ц, 20 хв, 20 кг 600 г, 120 кг, 350 г, 2 л, 2 год 15 хв, 4 дм.

330. Випишіть складені іменовані числа.

15 м, 123 м, 45 м 20 см, 11 т 5 ц, 60 грн 99 к, 65 кг 650 г, 28 кг, 220 г, 2 л, 2 год 15 хв, 6 мм.

331. Запишіть по п'ять простих та складених іменованих чисел.

332. Розподіліть одиниці вимірювання на групи (час, вартість, довжина, вага та місткість). В якій групі найменше елементів?

мм, кг, год, дм, с, ц, грн, км, хв, л, см, т, к., г, м.

РОЗДРОБЛЕННЯ ПРОСТИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

Роздробити іменоване число означає записати його в менших мірах. Наприклад: $1 \text{ м} = 100 \text{ см}$.

Пригадайте:

$1 \text{ м} = 10 \text{ дм}$ $1 \text{ дм} = 10 \text{ см}$ $1 \text{ см} = 10 \text{ мм}$ $1 \text{ т} = 10 \text{ ц}$

333. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$1 \text{ м} = \dots \text{ дм}$ $1 \text{ дм} = \dots \text{ см}$ $1 \text{ см} = \dots \text{ мм}$ $1 \text{ т} = \dots \text{ ц}$
 $4 \text{ м} = \dots \text{ дм}$ $3 \text{ дм} = \dots \text{ см}$ $9 \text{ см} = \dots \text{ мм}$ $5 \text{ т} = \dots \text{ ц}$
 $6 \text{ м} = \dots \text{ дм}$ $8 \text{ дм} = \dots \text{ см}$ $2 \text{ см} = \dots \text{ мм}$ $7 \text{ т} = \dots \text{ ц}$

Пригадайте:

$1 \text{ грн} = 100 \text{ к.}$ $1 \text{ м} = 100 \text{ см}$ $1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$

334. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$1 \text{ грн} = \dots \text{ к.}$ $1 \text{ м} = \dots \text{ см}$ $1 \text{ ц} = \dots \text{ кг}$
 $6 \text{ грн} = \dots \text{ к.}$ $3 \text{ м} = \dots \text{ см}$ $7 \text{ ц} = \dots \text{ кг}$
 $9 \text{ грн} = \dots \text{ к.}$ $5 \text{ м} = \dots \text{ см}$ $2 \text{ ц} = \dots \text{ кг}$

Пригадайте:

$1 \text{ кг} = 1000 \text{ г}$ $1 \text{ км} = 1000 \text{ м}$ $1 \text{ м} = 1000 \text{ мм}$ $1 \text{ т} = 1000 \text{ кг}$

335. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$1 \text{ кг} = \dots \text{ г}$ $1 \text{ км} = \dots \text{ м}$ $1 \text{ м} = \dots \text{ мм}$ $1 \text{ т} = \dots \text{ кг}$
 $3 \text{ кг} = \dots \text{ г}$ $9 \text{ км} = \dots \text{ м}$ $6 \text{ м} = \dots \text{ мм}$ $4 \text{ т} = \dots \text{ кг}$
 $7 \text{ кг} = \dots \text{ г}$ $5 \text{ км} = \dots \text{ м}$ $2 \text{ м} = \dots \text{ мм}$ $8 \text{ т} = \dots \text{ кг}$

336. Роздробіть іменовані числа за зразком.

$$\begin{array}{ll}
 1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см} = 1000 \text{ мм} & 1 \text{ т} = 10 \text{ ц} = 1000 \text{ кг} \\
 5 \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ мм} & 8 \text{ т} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ кг} \\
 7 \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ мм} & 2 \text{ т} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ кг} \\
 4 \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ мм} & 6 \text{ т} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ кг}
 \end{array}$$

337. Розгляньте зображених тварин. Яку масу вони можуть мати?

7 кг

2500 кг

400 кг

310 кг

РОЗДРОБЛЕННЯ СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

Пригадайте:

$$1 \text{ м} = 10 \text{ дм} \quad 1 \text{ дм} = 10 \text{ см} \quad 1 \text{ см} = 10 \text{ мм} \quad 1 \text{ т} = 10 \text{ ц}$$

338. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$$\begin{array}{ll}
 3 \text{ м } 2 \text{ дм} = \dots \text{ дм} & 8 \text{ дм } 5 \text{ см} = \dots \text{ см} \\
 1 \text{ м } 3 \text{ дм} = \dots \text{ дм} & 2 \text{ дм } 9 \text{ см} = \dots \text{ см} \\
 7 \text{ м } 1 \text{ дм} = \dots \text{ дм} & 4 \text{ дм } 4 \text{ см} = \dots \text{ см} \\
 2 \text{ см } 8 \text{ мм} = \dots \text{ мм} & 1 \text{ т } 9 \text{ ц} = \dots \text{ ц} \\
 3 \text{ см } 6 \text{ мм} = \dots \text{ мм} & 5 \text{ т } 3 \text{ ц} = \dots \text{ ц} \\
 5 \text{ см } 3 \text{ мм} = \dots \text{ мм} & 7 \text{ т } 2 \text{ ц} = \dots \text{ ц}
 \end{array}$$

Пригадайте:

$$1 \text{ грн} = 100 \text{ к.} \quad 1 \text{ м} = 100 \text{ см} \quad 1 \text{ ц} = 100 \text{ кг}$$

339. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$$\begin{array}{lll}
 2 \text{ грн } 55 \text{ к.} = \dots \text{ к.} & 9 \text{ м } 27 \text{ см} = \dots \text{ см} & 4 \text{ ц } 20 \text{ кг} = \dots \text{ кг} \\
 8 \text{ грн } 99 \text{ к.} = \dots \text{ к.} & 3 \text{ м } 8 \text{ см} = \dots \text{ см} & 7 \text{ ц } 50 \text{ кг} = \dots \text{ кг} \\
 5 \text{ грн } 70 \text{ к.} = \dots \text{ к.} & 6 \text{ м } 12 \text{ см} = \dots \text{ см} & 1 \text{ ц } 93 \text{ кг} = \dots \text{ кг}
 \end{array}$$

Пригадайте:

$$1 \text{ кг} = 1000 \text{ г} \quad 1 \text{ км} = 1000 \text{ м} \quad 1 \text{ м} = 1000 \text{ мм} \quad 1 \text{ т} = 1000 \text{ кг}$$

340. Запишіть у менших одиницях вимірювання.

$6 \text{ кг } 300 \text{ г} = \dots \text{ г}$

$7 \text{ км } 150 \text{ м} = \dots \text{ м}$

$1 \text{ кг } 250 \text{ г} = \dots \text{ г}$

$5 \text{ км } 20 \text{ м} = \dots \text{ м}$

$3 \text{ кг } 75 \text{ г} = \dots \text{ г}$

$2 \text{ км } 7 \text{ м} = \dots \text{ м}$

$1 \text{ м } 400 \text{ мм} = \dots \text{ мм}$

$1 \text{ т } 750 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

$6 \text{ м } 650 \text{ мм} = \dots \text{ мм}$

$4 \text{ т } 120 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

$2 \text{ м } 7 \text{ мм} = \dots \text{ мм}$

$8 \text{ т } 280 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

341. Розгляньте зображені об'єкти. Яку масу вони можуть мати?

450 г

185 г

70 г

100 г

22 г

ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ, КОЛИ В РЕЗУЛЬТАТІ ВИХОДИТЬ ПРОСТЕ ІМЕНОВАНЕ ЧИСЛО

Перетворити іменоване число означає записати його в більших мірах. Наприклад: $100 \text{ см} = 1 \text{ м}$.

Пригадайте:

$10 \text{ дм} = 1 \text{ м} \quad 10 \text{ см} = 1 \text{ дм} \quad 10 \text{ мм} = 1 \text{ см} \quad 10 \text{ ц} = 1 \text{ т}$

342. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

$90 \text{ дм} = \dots \text{ м} \quad 20 \text{ см} = \dots \text{ дм} \quad 30 \text{ мм} = \dots \text{ см} \quad 80 \text{ ц} = \dots \text{ т}$

$40 \text{ дм} = \dots \text{ м} \quad 30 \text{ см} = \dots \text{ дм} \quad 90 \text{ мм} = \dots \text{ см} \quad 50 \text{ ц} = \dots \text{ т}$

$60 \text{ дм} = \dots \text{ м} \quad 80 \text{ см} = \dots \text{ дм} \quad 20 \text{ мм} = \dots \text{ см} \quad 70 \text{ ц} = \dots \text{ т}$

Пригадайте:

$100 \text{ к.} = 1 \text{ грн} \quad 100 \text{ см} = 1 \text{ м} \quad 100 \text{ кг} = 1 \text{ ц}$

343. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

$300 \text{ к.} = \dots \text{ грн} \quad 200 \text{ см} = \dots \text{ м} \quad 800 \text{ кг} = \dots \text{ ц}$

$600 \text{ к.} = \dots \text{ грн} \quad 300 \text{ см} = \dots \text{ м} \quad 700 \text{ кг} = \dots \text{ ц}$

$900 \text{ к.} = \dots \text{ грн} \quad 500 \text{ см} = \dots \text{ м} \quad 400 \text{ кг} = \dots \text{ ц}$

Пригадайте:

$1000 \text{ г} = 1 \text{ кг}$ $1000 \text{ м} = 1 \text{ км}$ $1000 \text{ мм} = 1 \text{ м}$ $1000 \text{ кг} = 1 \text{ т}$

344. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

$2000 \text{ г} = \dots \text{ кг}$ $4000 \text{ м} = \dots \text{ км}$ $8000 \text{ мм} = \dots \text{ м}$ $7000 \text{ кг} = \dots \text{ т}$
 $3000 \text{ г} = \dots \text{ кг}$ $9000 \text{ м} = \dots \text{ км}$ $6000 \text{ мм} = \dots \text{ м}$ $4000 \text{ кг} = \dots \text{ т}$
 $5000 \text{ г} = \dots \text{ кг}$ $2000 \text{ м} = \dots \text{ км}$ $3000 \text{ мм} = \dots \text{ м}$ $8000 \text{ кг} = \dots \text{ т}$

345. Перетворіть іменовані числа за зразком.

$1000 \text{ мм} = 100 \text{ см} = 10 \text{ дм} = 1 \text{ м}$ $1000 \text{ кг} = 10 \text{ ц} = 1 \text{ т}$
 $3000 \text{ мм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ м}$ $7000 \text{ кг} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ т}$
 $9000 \text{ мм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ м}$ $2000 \text{ кг} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ т}$
 $4000 \text{ мм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ м}$ $6000 \text{ кг} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ т}$

346. Встановіть, чи правильно визначили масу капусти.

90 кг

1 ц

5 т

**ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ,
КОЛИ В РЕЗУЛЬТАТІ ВИХОДИТЬ
СКЛАДЕНЕ ІМЕНОВАНЕ ЧИСЛО**

347. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

Зразок:

$12 \text{ дм} = 1 \text{ м } 2 \text{ дм}$ $38 \text{ мм} = 3 \text{ см } 8 \text{ мм}$
 $32 \text{ дм} = \dots \text{ м } \dots \text{ дм}$ $15 \text{ см} = \dots \text{ дм } \dots \text{ см}$
 $54 \text{ дм} = \dots \text{ м } \dots \text{ дм}$ $68 \text{ см} = \dots \text{ дм } \dots \text{ см}$
 $71 \text{ дм} = \dots \text{ м } \dots \text{ дм}$ $93 \text{ см} = \dots \text{ дм } \dots \text{ см}$
 $28 \text{ мм} = \dots \text{ см } \dots \text{ мм}$ $47 \text{ ц} = \dots \text{ т } \dots \text{ ц}$
 $44 \text{ мм} = \dots \text{ см } \dots \text{ мм}$ $85 \text{ ц} = \dots \text{ т } \dots \text{ ц}$
 $62 \text{ мм} = \dots \text{ см } \dots \text{ мм}$ $26 \text{ ц} = \dots \text{ т } \dots \text{ ц}$

348. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

Зразок:

$$150 \text{ к.} = 1 \text{ грн } 50 \text{ к.} \quad 195 \text{ см} = 1 \text{ м } 95 \text{ см} \quad 105 \text{ кг} = 1 \text{ ц } 5 \text{ кг}$$

$$390 \text{ к.} = \dots \text{ грн. } \dots \text{ к.} \quad 430 \text{ см} = \dots \text{ м } \dots \text{ см} \quad 834 \text{ кг} = \dots \text{ ц } \dots \text{ кг}$$

$$725 \text{ к.} = \dots \text{ грн. } \dots \text{ к.} \quad 575 \text{ см} = \dots \text{ м } \dots \text{ см} \quad 213 \text{ кг} = \dots \text{ ц } \dots \text{ кг}$$

$$184 \text{ к.} = \dots \text{ грн. } \dots \text{ к.} \quad 602 \text{ см} = \dots \text{ м } \dots \text{ см} \quad 979 \text{ кг} = \dots \text{ ц } \dots \text{ кг}$$

349. Запишіть у більших одиницях вимірювання.

Зразок:

$$1200 \text{ г} = 1 \text{ кг } 200 \text{ г}$$

$$2050 \text{ м} = 2 \text{ км } 50 \text{ м}$$

$$5450 \text{ г} = \dots \text{ кг } \dots \text{ г}$$

$$4800 \text{ м} = \dots \text{ км } \dots \text{ м}$$

$$7300 \text{ г} = \dots \text{ кг } \dots \text{ г}$$

$$5460 \text{ м} = \dots \text{ км } \dots \text{ м}$$

$$2009 \text{ г} = \dots \text{ кг } \dots \text{ г}$$

$$8030 \text{ м} = \dots \text{ км } \dots \text{ м}$$

$$4400 \text{ мм} = \dots \text{ м } \dots \text{ мм}$$

$$9120 \text{ кг} = \dots \text{ т } \dots \text{ кг}$$

$$1056 \text{ мм} = \dots \text{ м } \dots \text{ мм}$$

$$2700 \text{ кг} = \dots \text{ т } \dots \text{ кг}$$

$$7220 \text{ мм} = \dots \text{ м } \dots \text{ мм}$$

$$5064 \text{ кг} = \dots \text{ т } \dots \text{ кг}$$

350. Розгляньте зображені об'єкти. Яку масу вони можуть мати?

3 т

1 т

2 т

20 т

351. Перетворіть прості іменовані числа на складені.

$$330 \text{ кг} = \text{ ц } \text{ кг} \quad 207 \text{ кг} = \text{ ц } \text{ кг} \quad 945 \text{ кг} = \text{ ц } \text{ кг}$$

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Що таке іменоване число?
2. Що таке просте іменоване число? Наведіть приклади.
3. Що таке складене іменоване число? Наведіть приклади.
4. Що означає роздробити іменоване число?
5. Що означає перетворити іменоване число?

РОЗДІЛ Х. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ПРОСТИХ І СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

ДОДАВАННЯ ПРОСТИХ ТА СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ БЕЗ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Щоб додати прості або складені іменовані числа, потрібно записати так, щоб числа одних найменувань були одні під одними. А далі виконати обчислення як зі звичайними натуральними числами.

352. Обчисліть письмово.

$$\begin{array}{l} 362 \text{ г} + 412 \text{ г} \\ 631 \text{ м} + 247 \text{ м} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 427 \text{ кг} + 152 \text{ кг} \\ 382 \text{ м} + 106 \text{ м} \end{array}$$

353. Обчисліть письмово.

$$\begin{array}{l} 2 \text{ м } 73 \text{ см} + 6 \text{ м } 12 \text{ см} \\ 5 \text{ грн } 60 \text{ к.} + 4 \text{ грн } 25 \text{ к.} \end{array}$$

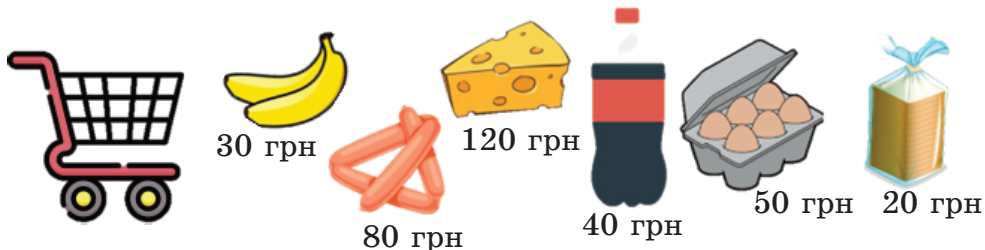
$$\begin{array}{l} 1 \text{ кг } 562 \text{ г} + 5 \text{ кг } 232 \text{ г} \\ 6 \text{ км } 305 \text{ м} + 2 \text{ км } 454 \text{ м} \end{array}$$

354. Розв'яжіть задачу.

Маса однієї головки сиру – 2 кг 100 г, а іншої – на 500 г більше. Чому дорівнює маса обох головок сиру?

355. Подумайте, що можна купити на 200 гривень. Назвіть варіанти наборів, які можна придбати на цю суму.

356. Порівняй числа, постав потрібний знак.

214 т	●	412 т	306 км	●	386 км
453 кг	●	34 ц	758 г	●	754 г
197 м	●	917 м	1500 грн.	●	1500 к.

ДОДАВАННЯ ПРОСТИХ ТА СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ З ПОДАЛЬШИМ ПЕРЕТВОРЕННЯМ

	+	9	8	4 г		+	3 м	1	3 см		
		<u>5</u>	<u>1</u>	<u>5 г</u>			<u>5</u>	<u>м</u>	<u>9</u>	<u>3 см</u>	
		1	4	9 9 г			8	м	1	0	6 см
		1	кг	499 г			9	м	6	см	

357. Обчисліть письмово.

$$629 \text{ г} + 384 \text{ г}$$

$$812 \text{ м} + 527 \text{ м}$$

$$2706 \text{ кг} + 1823 \text{ кг}$$

$$3056 \text{ г} + 2 \ 566 \text{ г}$$

358. Обчисліть письмово.

$$5 \text{ ц} 48 \text{ кг} + 1 \text{ ц} 67 \text{ кг}$$

$$3 \text{ м} 64 \text{ см} + 5 \text{ м} 48 \text{ см}$$

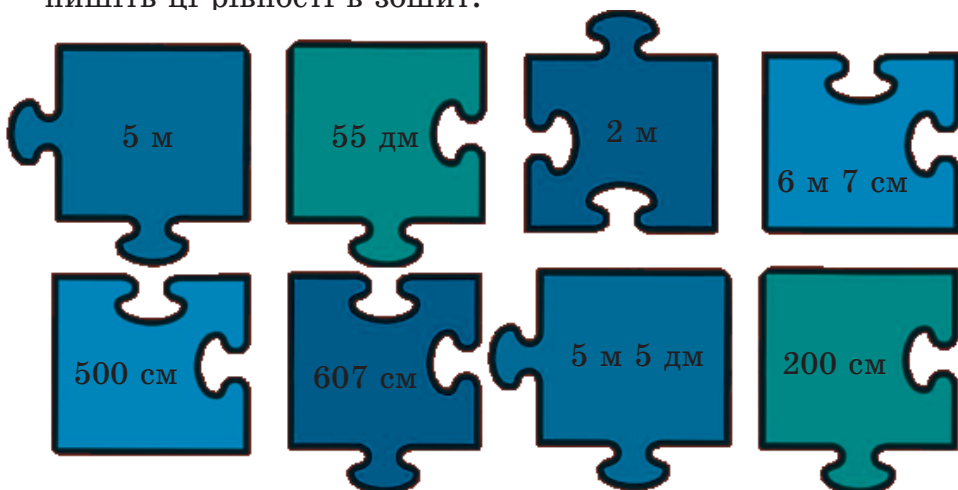
$$12 \text{ грн} 45 \text{ к.} + 29 \text{ грн} 60 \text{ к.}$$

$$1 \text{ км} 34 \text{ дм} + 9 \text{ км} 71 \text{ дм}$$

359. Розв'яжіть задачу.

Маса одного бегемота 2 ц 48 кг, а другого – на 1 ц 65 кг більша. Скільки важать обидва бегемоти разом?

360. Знайдіть пазли, на яких зображено однакову довжину. Запишіть ці рівності в зошит.

361. Порівняй числа, постав потрібний знак.

2 кг 145 г	●	2145 г	6 м 76 см	●	657 см
7 ц 65 кг	●	7 ц 15 кг	452 см	●	4 м 52 см
354 см	●	54 м 3 см	12 грн 50 к.	●	1205 к.

ВІДНІМАННЯ ПРОСТИХ ТА СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ БЕЗ РОЗДРОБЛЕННЯ

362. Обчисліть письмово.

$$765 \text{ м} - 412 \text{ м}$$

$$638 \text{ г} - 215 \text{ г}$$

$$487 \text{ г} - 144 \text{ г}$$

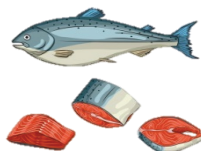
$$427 \text{ т} - 316 \text{ т}$$

$$892 \text{ км} - 351 \text{ км}$$

$$975 \text{ грн} - 552 \text{ грн}$$

363. Розв'яжіть задачу.

До супермаркету завезли 1 ц 55 кг м'яса, а риби – на 40 кг менше, ніж м'яса. Скільки завезено риби?

364. Обчисліть письмово.

$$27 \text{ м } 73 \text{ см} - 13 \text{ м } 51 \text{ см}$$

$$63 \text{ км } 384 \text{ м} - 41 \text{ км } 172 \text{ м}$$

$$94 \text{ грн } 99 \text{ к.} - 52 \text{ грн } 45 \text{ к.}$$

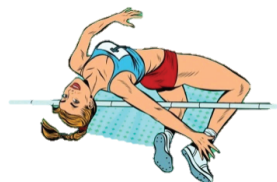
$$45 \text{ т } 529 \text{ кг} - 23 \text{ т } 218 \text{ кг}$$

$$68 \text{ ц } 26 \text{ кг} - 45 \text{ ц } 13 \text{ кг}$$

$$82 \text{ м } 463 \text{ мм} - 61 \text{ м } 341 \text{ мм}$$

365. Розв'яжіть задачу.

Світовий рекорд зі стрибків у висоту серед чоловіків становить 245 см, а серед жінок – 209 см. На скільки сантиметрів менший рекорд жінок, ніж рекорд чоловіків?

366. Розгляньте зображені предмети. Яку довжину вони можуть мати?

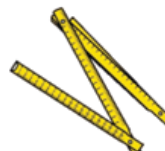
2 м

5 м

10 см

100 см

ВІДНІМАННЯ ПРОСТИХ ТА СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ З РОЗДРОБЛЕННЯМ

Щоб відняти прості або складені іменовані числа, потрібно виконати роздроблення, а потім обчислити як звичайні натуральні числа.

20 грн	−	5 0 к.	=	57 м	5 см	−	5 м	75 см	=
		⁹ ¹⁰ 2 0 0 0 к.					¹⁰ 5 7 0 5 см		
		5 0 к.				−	5 7 5 см		
		1 9 5 0 к.					5 1 3 0 см		

367. Обчисліть письмово.

$$12 \text{ грн } 45 \text{ к.} - 8 \text{ грн } 60 \text{ к.}$$

$$58 \text{ м } 12 \text{ см} - 35 \text{ м } 75 \text{ см}$$

$$4 \text{ км } 125 \text{ м} - 2 \text{ км } 230 \text{ м}$$

$$84 \text{ ц } 67 \text{ кг} - 34 \text{ ц } 73 \text{ кг}$$

$$5 \text{ кг } 452 \text{ г} - 1 \text{ кг } 728 \text{ г}$$

$$70 \text{ грн } 56 \text{ к.} - 43 \text{ грн } 80 \text{ к.}$$

368. Складіть і розв'яжіть задачу.

I — 565 кг

II — ?, на 274 кг менше, ніж

III — ?, на 406 кг більше, ніж

369. Обчисліть письмово.

$$4 \text{ км} - 734 \text{ м}$$

$$16 \text{ грн} - 95 \text{ к.}$$

$$84 \text{ м} - 84 \text{ см}$$

$$7 \text{ ц} - 56 \text{ кг}$$

$$6 \text{ кг} - 486 \text{ г}$$

$$4 \text{ км} - 144 \text{ м}$$

370. Розв'яжіть задачу.

Наплічник коштує 890 грн, а пенал — на 650 грн 97 к. менше, ніж наплічник. Скільки коштують наплічник і пенал разом?

371. Розгляньте зображені об'єкти. Яку довжину вони можуть мати?

3 м

20 см

5 м

1 м

15 м

РОЗДІЛ XI. МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ

МНОЖЕННЯ ПРОСТИХ ІМЕНОВАНИХ І СКЛАДЕНИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО БЕЗ ПЕРЕТВОРЕННЯ

При множенні іменованого числа на неіменоване в результаті отримуємо іменоване число.

				1											
	×	1	2	7	г		×	3	м	1	3	см			
				2							3				
			2	5	4	г		9	м	3	9	см			

372. Обчисліть приклади.

$3 \text{ см} \cdot 3$

$12 \text{ к.} \cdot 6$

$24 \text{ м} \cdot 4$

$24 \text{ кг} \cdot 2$

$8 \text{ дм} \cdot 2$

$35 \text{ см} \cdot 2$

$132 \text{ г} \cdot 3$

$32 \text{ к.} \cdot 3$

$6 \text{ м} \cdot 5$

$20 \text{ кг} \cdot 4$

$44 \text{ кг} \cdot 2$

$12 \text{ м} \cdot 6$

373. Розв'яжи задачу.

Маса однієї шоколадної цукерки дорівнює 14 г. Яка маса 9 цукерок?

- 14 г

?

374. Розв'яжи задачу.

Насіння соняшнику зсипали у 4 мішки по 27 кг у кожний, насіння гарбуза – у 3 мішки по 34 кг у кожний, а насіння кукурудзи – у 2 мішки масою 16 кг. Визначте масу всього насіння в мішках.

375. Обчисліть письмово.

$$2 \text{ м } 14 \text{ см} \cdot 2$$

$$3 \text{ кг } 200 \text{ г} \cdot 3$$

$$34 \text{ грн } 22 \text{ к.} \cdot 3$$

$$21 \text{ м } 12 \text{ см} \cdot 3$$

$$10 \text{ ц } 14 \text{ кг} \cdot 2$$

$$13 \text{ грн } 9 \text{ к.} \cdot 2$$

$$22 \text{ м } 5 \text{ см} \cdot 4$$

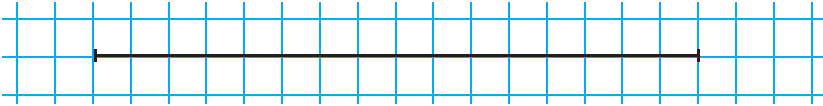
$$2 \text{ т } 130 \text{ кг} \cdot 2$$

$$6 \text{ грн } 13 \text{ к.} \cdot 3$$

376. Чи знаєте ви незвичайні одиниці вимірювання? Які?

1) Виміряйте довжину відрізка лінійкою та запишіть результат у зошит.

2) Виміряйте довжину відрізка відбитком вашого пальця. Скільки відбитків вміститься в цей відрізок?

МНОЖЕННЯ ПРОСТИХ І СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО З ПОДАЛЬШИМ ПЕРЕТВОРЕННЯМ

		1	2					1			
	×	4	2	7	г		×	3	м	4	5
				4						3	см
		1	7	0	8	г		9	м	1	3
		1	кг	708	г			10	м	35	см

377. Обчисліть приклади.

$$352 \text{ м} \cdot 4$$

$$527 \text{ см} \cdot 3$$

$$684 \text{ м} \cdot 7$$

$$195 \text{ г} \cdot 8$$

$$489 \text{ к.} \cdot 4$$

$$918 \text{ г} \cdot 6$$

$$756 \text{ кг} \cdot 3$$

$$275 \text{ см} \cdot 5$$

$$865 \text{ грн} \cdot 8$$

378. Розв'яжіть задачу.

Айсберг здіймається над водою на 7 м 5 дм, а в глибину сягає у 3 рази більше. Який заввишки весь айсберг?

379. Обчисліть письмово.

$$4 \text{ м } 85 \text{ см} \cdot 2$$

$$23 \text{ грн } 27 \text{ к.} \cdot 3$$

$$4 \text{ ц } 45 \text{ кг} \cdot 4$$

$$12 \text{ м } 76 \text{ см} \cdot 3$$

$$17 \text{ грн } 39 \text{ к.} \cdot 5$$

$$1 \text{ т } 154 \text{ кг} \cdot 5$$

$$2 \text{ м } 77 \text{ см} \cdot 4$$

$$9 \text{ грн } 48 \text{ к.} \cdot 4$$

$$2 \text{ км } 734 \text{ м} \cdot 3$$

380. Розв'яжіть задачу.

У зоопарку мавпам щомісяця дають 775 кг овочів та фруктів, а слону – у 3 рази більше. Скільки тонн овочів і фруктів потрібно щомісяця мавпам і слону разом?

381. Покупець придбав товарів, уся маса яких становить 8 кг. Назвіть варіанти товарів, що міг придбати покупець.

ДІЛЕННЯ ПРОСТИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО З РОЗДРОБЛЕННЯМ І ПЕРЕТВОРЕННЯМ

$$\begin{array}{r}
 7000 \text{ м} \\
 - 4000 \\
 \hline
 3000 \\
 - 2800 \\
 \hline
 200 \\
 - 200 \\
 \hline
 0
 \end{array}
 \quad \Bigg| \quad
 \begin{array}{r}
 4 \\
 \hline
 1750 = 1 \text{ км } 750 \text{ м}
 \end{array}$$

382. Обчисліть приклади.

$3 \text{ грн} : 5$

$46 \text{ м} : 4$

$51 \text{ ц} : 6$

$23 \text{ грн} : 2$

$39 \text{ ц} : 6$

$52 \text{ м} : 8$

$76 \text{ грн} : 5$

$76 \text{ м} : 8$

$12 \text{ т} : 8$

383. Розв'яжіть задачу.

Дві корови за день випивають 40 л води, а три кози – 15 л. Скільки літрів води потрібно на день одній корові та одній козі разом?

384. Обчисліть письмово.

$$6 \text{ км} : 5$$

$$9 \text{ м} : 4$$

$$9 \text{ т} : 8$$

$$3 \text{ км} : 8$$

$$2 \text{ м} : 8$$

$$5 \text{ т} : 4$$

$$2 \text{ км} : 5$$

$$6 \text{ м} : 8$$

$$3 \text{ т} : 5$$

$$5 \text{ км} : 2$$

$$4 \text{ м} : 8$$

$$9 \text{ т} : 5$$

При діленні іменованого числа на іменоване в результаті отримуємо неіменоване число.

385. Розв'яжіть задачу.

Фермери посіяли 7 ц пшениці, а зібрали – 175 ц. У скільки разів більше зібрали пшениці, ніж посіяли?

386. В яких одиницях довжини вимірюють ці об'єкти?

ДІЛЕННЯ СКЛАДЕНОГО ІМЕНОВАНОГО ЧИСЛА НА ОДНОЦИФРОВЕ З РОЗДРОБЛЕННЯМ І ПЕРЕТВОРЕННЯМ

$$16 \text{ м } 25 \text{ см} : 5 = 3 \text{ м } 25 \text{ см}$$

1625	5	325	см = 3 м 25 см
15			
12			
10			
25			
25			
0			

387. Обчисліть приклади.

$28 \text{ м } 40 \text{ см} : 4$

$21 \text{ м } 90 \text{ см} : 3$

$49 \text{ м } 60 \text{ см} : 8$

$43 \text{ ц } 80 \text{ кг} : 6$

$13 \text{ ц } 20 \text{ кг} : 4$

$32 \text{ ц } 60 \text{ кг} : 2$

$17 \text{ грн } 40 \text{ к.} : 2$

$94 \text{ грн } 20 \text{ к.} : 2$

$74 \text{ грн } 70 \text{ к.} : 9$

388. Розв'яжіть задачу.

Група туристів узяла в похід необхідні для цього речі. Маса їжі становила 2 ц 36 кг, а маса наметів – у 2 рази менше, ніж їжі. Чому дорівнює маса наметів?

389. Обчисліть письмово.

$27 \text{ грн } 45 \text{ к.} : 5$

$33 \text{ м } 25 \text{ см} : 5$

$18 \text{ ц } 75 \text{ кг} : 5$

$92 \text{ грн } 24 \text{ к.} : 8$

$52 \text{ м } 32 \text{ см} : 2$

$29 \text{ ц } 72 \text{ кг} : 4$

$21 \text{ грн } 34 \text{ к.} : 2$

$94 \text{ м } 56 \text{ см} : 8$

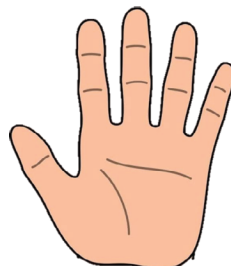
$67 \text{ ц } 32 \text{ кг} : 6$

390. Розв'яжіть задачу.

Вартість кольорових олівців становить 64 грн. Під час акції ціну знизили у 5 разів. Якою вона стала?

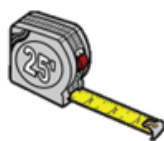
391. Пригадайте, які незвичайні одиниці вимірювання ви знаєте.

- 1) Обведіть долоню в зошиті.
- 2) Виміряйте довжину та ширину долоні.
- 3) Запишіть результати в зошит.

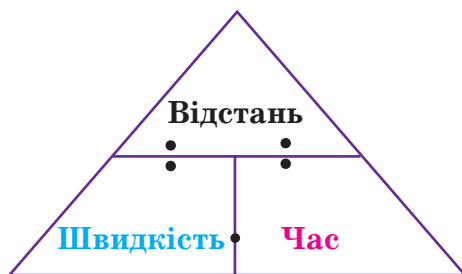
ШВИДКІСТЬ. ЧАС. ВІДСТАНЬ

392. За допомогою яких приладів можна виміряти відстань? Швидкість? Час?

ЦІКАВИЙ ФАКТ!

Равлик рухається зі швидкістю 300 м/год, а максимальна швидкість черепахи – 700 м/год. Найшвидша наземна тварина – це гепард, він може бігти зі швидкістю до 105 км/год. Швидкість спортивного автомобіля становить 330 км/год.

Щоб знайти відстань, потрібно швидкість помножити на час.

393. Обчисліть відстань, яку подолали об'єкти.

Рухомий об'єкт	Швидкість	Час	Відстань
Пішохід	6 км/год	3 год	?
Літак	750 км/год	2 год	?
Сорока	70 км/год	4 год	?

1) Спортсмен біг 4 години зі швидкістю 15 км/год. Яку відстань він пробіг?

2) Мотоцикліст їхав 5 годин зі швидкістю 70 км/год. Яку відстань він проїхав?

3) Потяг ішов 3 години зі швидкістю 50 км/год, а потім іще 5 годин зі швидкістю 60 км/год. Яку відстань пройшов потяг за весь час?

4) Літак летів 9 годин зі швидкістю 900 км/год, а потім ще 4 години зі швидкістю 800 км/год. Яку відстань подолав літак за весь політ?

Щоб знайти час, потрібно відстань поділити на швидкість.

394. Обчисліть час, витрачений об'єктом на дорогу.

Рухомий об'єкт	Швидкість	Час	Відстань
Велосипедист	30 км/год	?	60 км
Автомобіль	60 км/год	?	1200 км
Потяг	50 км/год	?	750 км

1) Туристи пройшли 24 км. Скільки годин туристи були в дорозі, якщо за одну годину проходили 4 км?

2) Спортсменка пробігла дистанцію 600 м зі швидкістю 10 м/с. Скільки часу їй знадобилося?

3) Пасажирський автобус проїхав 840 км зі швидкістю 60 км/год, а потім ще 250 км зі швидкістю 50 км/год. За який час автобус подолав усю відстань?

Щоб знайти швидкість, потрібно відстань поділити на час.

395. З якою швидкістю рухаються ці об'єкти?

900 км/год

50 км/год

65 км/год

90 км/год

5 км/год

396. Обчисліть швидкість, з якою рухався об'єкт.

Рухомий об'єкт	Швидкість	Час	Відстань
Олень	?	3 год	117 км
Слон	?	2 год	120 км
Носоріг	?	3 год	84 км

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Які одиниці вимірювання довжини ви знаєте? Наведіть приклади.
2. Які одиниці вимірювання маси ви знаєте? Наведіть приклади.
3. Які одиниці вимірювання вартості ви знаєте? Наведіть приклади.
4. Що означає перетворення іменованих чисел?
5. Що означає роздроблення іменованих чисел?

РОЗДІЛ XII. ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ

УТВОРЕННЯ, ЧИТАННЯ І ЗАПИС ЗВИЧАЙНИХ ДРОБІВ. ЧИСЕЛЬНИК І ЗНАМЕННИК ДРОБУ

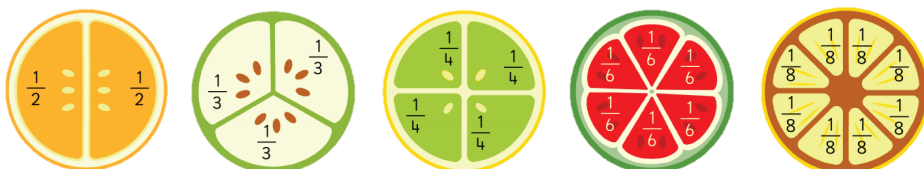
397. Роздивіться зображення. На скільки рівних частин поділено кожне печиво?

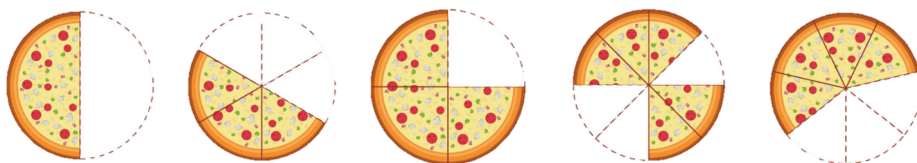
398. Роздивіться зображення. Скільки частин зафарбовано в кожному печиві?

Щоб утворити дріб, потрібно поділити щось ціле на рівні частини та взяти одну або кілька таких частин.

Число, яке показує, на скільки частин поділено щось ціле, називають знаменником дробу. Знаменник записують під рискою.

Число, яке показує кількість узятих частин чогось цілого, називають чисельником дробу. Чисельник записують над рискою.

ПРАВИЛЬНІ ТА НЕПРАВИЛЬНІ ДРОБИ

Дріб називають правильним, якщо його чисельник менший від знаменника.

399. Серед поданих дробів оберіть та випишіть лише правильні дроби.

$$\frac{1}{3}, \frac{3}{2}, \frac{1}{2}, \frac{7}{8}, \frac{1}{4}, \frac{7}{3}, \frac{5}{6}, \frac{3}{4}, \frac{4}{7}, \frac{12}{5}, \frac{11}{12}, \frac{5}{7}.$$

400. Вставте чисельник, щоб утворився правильний дріб.

$$\frac{1}{?}, \frac{6}{?}, \frac{9}{?}, \frac{11}{?}, \frac{3}{?}, \frac{7}{?}, \frac{12}{?}, \frac{2}{?}, \frac{4}{?}, \frac{15}{?}, \frac{5}{?}, \frac{8}{?}.$$

401. Вставте знаменник, щоб утворився правильний дріб.

$$\frac{1}{?}, \frac{6}{?}, \frac{9}{?}, \frac{11}{?}, \frac{3}{?}, \frac{7}{?}, \frac{12}{?}, \frac{2}{?}, \frac{4}{?}, \frac{15}{?}, \frac{5}{?}, \frac{8}{?}.$$

Дріб називають неправильним, якщо його чисельник більший за знаменник або дорівнює йому.

402. Серед поданих дробів оберіть та випишіть лише неправильні дроби.

$$\frac{2}{3}, \frac{3}{2}, \frac{5}{2}, \frac{9}{8}, \frac{1}{4}, \frac{7}{3}, \frac{8}{6}, \frac{3}{4}, \frac{9}{7}, \frac{12}{5}, \frac{11}{12}, \frac{7}{7}.$$

403. Вставте чисельник, щоб утворився неправильний дріб.

$$\frac{1}{?}, \frac{6}{?}, \frac{9}{?}, \frac{11}{?}, \frac{3}{?}, \frac{7}{?}, \frac{12}{?}, \frac{2}{?}, \frac{4}{?}, \frac{15}{?}, \frac{5}{?}, \frac{8}{?}.$$

404. Вставте знаменник, щоб утворився правильний дріб.

$$\frac{1}{?}, \frac{6}{?}, \frac{9}{?}, \frac{11}{?}, \frac{3}{?}, \frac{7}{?}, \frac{12}{?}, \frac{2}{?}, \frac{4}{?}, \frac{15}{?}, \frac{5}{?}, \frac{8}{?}.$$

405. Напишіть п'ять правильних та п'ять неправильних дробів.

МІШАНІ ЧИСЛА

Число, яке має цілу і дробову частини, називають мішаним. Наприклад, число $1\frac{2}{5}$ це мішане число, де 1 – ціле число, а $\frac{2}{5}$ – дробове.

Мішані числа використовуються для вираження величин, які більші за одиницю, але мають дробову частину.

406. Серед поданих дробів оберіть та випишіть лише мішані числа.

$$\frac{1}{3}; 5\frac{3}{2}; \frac{3}{7}; 3\frac{3}{8}; \frac{5}{6}; \frac{1}{4}; 1\frac{1}{4}; 2\frac{3}{7}; 4\frac{9}{12}; 3\frac{12}{5}; \frac{2}{9}; \frac{2}{7}.$$

407. Випишіть окремо правильні, неправильні та мішані числа.

$$\frac{2}{5}; 2\frac{1}{2}; \frac{5}{3}; \frac{3}{8}; \frac{1}{5}; \frac{7}{4}; 1\frac{8}{6}; \frac{3}{7}; \frac{9}{2}; 3\frac{12}{5}; \frac{4}{7}; \frac{8}{8}.$$

408. Напишіть такі чисельники, щоб дріб дорівнював одиниці.

Дріб $\frac{2}{2} \rightarrow$ $\rightarrow \frac{2}{2} = 1$

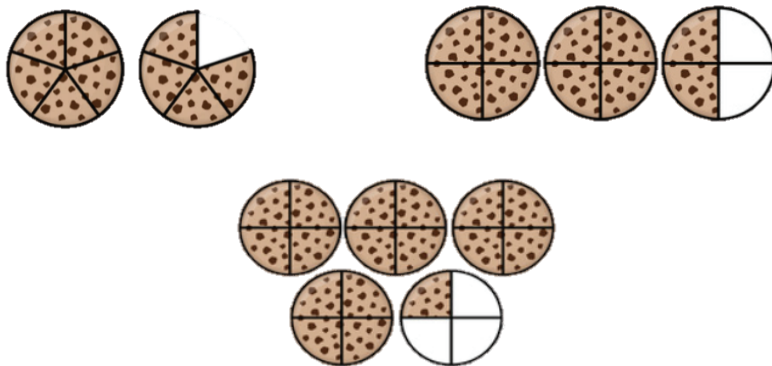
Дріб $\frac{3}{3} \rightarrow$ $\rightarrow \frac{3}{3} = 1$

Дріб $\frac{5}{5} \rightarrow$ $\rightarrow \frac{5}{5} = 1$

$$\frac{?}{5} = 1; \frac{?}{7} = 1; \frac{?}{9} = 1; \frac{?}{4} = 1; \frac{?}{5} = 1; \frac{?}{8} = 1; \frac{?}{11} = 1; \frac{?}{2} = 1.$$

409. Запишіть п'ять мішаних чисел.

410. Роздивіться малюнки. Яке мішане число зображено?

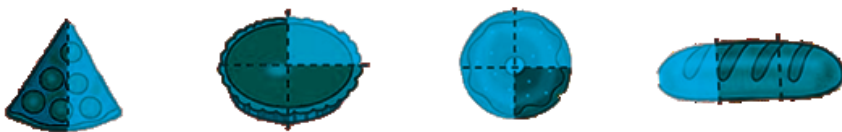

ПЕРЕТВОРЕННЯ ЦІЛОГО ЧИСЛА НА НЕПРАВИЛЬНИЙ ДРІБ

Будь-яке ціле число можна перетворити на неправильний дріб.

Наприклад: $3 = \frac{24}{8}$; $9 = \frac{45}{5}$; $7 = \frac{49}{7}$.

411. Роздивіться малюнки. Який дріб зображено?

412. На скільки половин можна поділити печиво?

$$\frac{1}{2} \text{ (half cookie)} + \frac{1}{2} \text{ (half cookie)} = 1 \text{ (whole cookie)}$$

На скільки половин можна поділити два печива?

$$2 \text{ (whole cookies)} = \frac{1}{2} \text{ (half cookie)} + \frac{1}{2} \text{ (half cookie)} + \frac{1}{2} \text{ (half cookie)} + \frac{1}{2} \text{ (half cookie)}$$

413. Запишіть такі чисельники, щоб дріб дорівнював цілому числу.

$$\frac{?}{5} = 2; \quad \frac{?}{8} = 3; \quad \frac{?}{4} = 4; \quad \frac{?}{7} = 5; \quad \frac{?}{8} = 6; \quad \frac{?}{2} = 7; \quad \frac{?}{5} = 8; \quad \frac{?}{3} = 9.$$

414. Перетворіть ціле число на неправильний дріб.

$$3 = \frac{?}{7}; \quad 7 = \frac{?}{4}; \quad 2 = \frac{?}{3}; \quad 6 = \frac{?}{9}; \quad 4 = \frac{?}{2}; \quad 8 = \frac{?}{8}; \quad 5 = \frac{?}{5}.$$

415. Перетворіть ціле число на неправильний дріб.

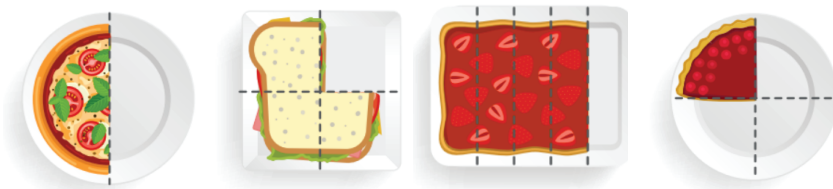
$$6 = \frac{?}{7}; \quad 3 = \frac{?}{9}; \quad 8 = \frac{?}{5}; \quad 5 = \frac{?}{4}; \quad 2 = \frac{?}{6}; \quad 9 = \frac{?}{3}; \quad 4 = \frac{?}{8}.$$

ПЕРЕТВОРЕННЯ МІШАНОГО ЧИСЛА НА НЕПРАВИЛЬНИЙ ДРІБ

Щоб перетворити мішане число на неправильний дріб, потрібно ціле число помножити на знаменник дробової частини і додати чисельник. Результат записати у чисельник, а знаменник залишити без змін.

Наприклад: $4\frac{2}{7} = \frac{4 \cdot 7 + 2}{7} = \frac{30}{7}$.

416. Яку частину страви з'їли?

417. Випишіть дроби з однаковими знаменниками в порядку зростання.

$$\frac{2}{5}; \frac{1}{5}; \frac{3}{6}; \frac{7}{8}; \frac{7}{5}; \frac{1}{4}; \frac{5}{5}; \frac{3}{7}; \frac{1}{2}; \frac{4}{5}; \frac{2}{7}; \frac{8}{5}.$$

418. Випишіть дроби з однаковими чисельниками в порядку спадання.

$$\frac{4}{7}; \frac{1}{5}; \frac{3}{7}; \frac{7}{7}; \frac{6}{7}; \frac{3}{4}; \frac{5}{7}; \frac{5}{9}; \frac{1}{7}; \frac{4}{2}; \frac{2}{7}; \frac{3}{8}.$$

419. Перетворіть мішані числа на неправильні дроби.

$$6\frac{2}{3} = \frac{?}{3}; 4\frac{1}{9} = \frac{?}{9}; 8\frac{2}{5} = \frac{?}{5}; 5\frac{3}{4} = \frac{?}{4}; 2\frac{1}{6} = \frac{?}{6};$$

$$11\frac{1}{2} = \frac{?}{2}; 7\frac{5}{8} = \frac{?}{8}; 3\frac{7}{9} = \frac{?}{9}; 10\frac{1}{3} = \frac{?}{3}; 9\frac{4}{7} = \frac{?}{7}.$$

420. Перетворіть мішані числа на неправильні дроби.

$$2\frac{5}{8} = \frac{?}{8}; 7\frac{4}{5} = \frac{?}{5}; 3\frac{5}{6} = \frac{?}{6}; 9\frac{2}{3} = \frac{?}{3}; 5\frac{1}{2} = \frac{?}{2};$$

$$12\frac{2}{3} = \frac{?}{3}; 4\frac{8}{9} = \frac{?}{9}; 6\frac{5}{8} = \frac{?}{8}; 15\frac{3}{4} = \frac{?}{4}; 25\frac{1}{3} = \frac{?}{3}.$$

421. Роздивіться малюнки. Який дріб зображено?

ПОРІВНЯННЯ ЗВИЧАЙНИХ ДРОБІВ

Із двох дробів з однаковими знаменниками більший той, у якого чисельник більший.

422. Роздивіться малюнки. В якому дробі чисельник більший?

$$\frac{4}{6}$$

$$\frac{2}{6}$$

423. Порівняйте дроби:

$$\frac{1}{3} \dots \frac{3}{4}; \quad \frac{6}{7} \dots \frac{5}{7}; \quad \frac{2}{6} \dots \frac{5}{6}; \quad \frac{4}{5} \dots \frac{2}{5};$$

$$\frac{4}{5} \dots \frac{3}{5}; \quad \frac{2}{3} \dots \frac{1}{3}; \quad \frac{3}{4} \dots \frac{1}{4}; \quad \frac{7}{9} \dots \frac{8}{9}.$$

Із двох дробів з однаковими чисельниками більший той, у якого знаменник менший.

424. Роздивіться малюнки. В якому дробі знаменник менший?

$$\frac{2}{4}$$

$$\frac{2}{3}$$

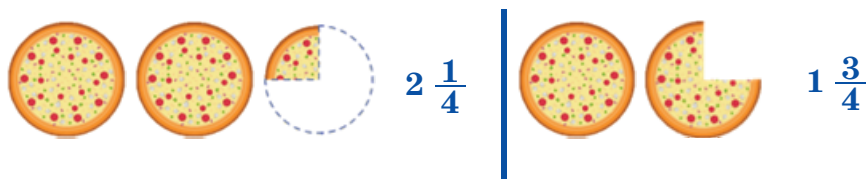
425. Порівняйте дроби:

$$\frac{4}{5} \dots \frac{4}{7}; \quad \frac{2}{3} \dots \frac{2}{5}; \quad \frac{1}{2} \dots \frac{1}{8}; \quad \frac{6}{9} \dots \frac{6}{8};$$

$$\frac{7}{9} \dots \frac{7}{8}; \quad \frac{5}{6} \dots \frac{5}{7}; \quad \frac{3}{4} \dots \frac{3}{7}; \quad \frac{8}{11} \dots \frac{8}{9}.$$

Із двох мішаних чисел більше те, в якого більша ціла частина.

426. Роздивіться малюнки. В якому мішаному числі ціла частина більша?

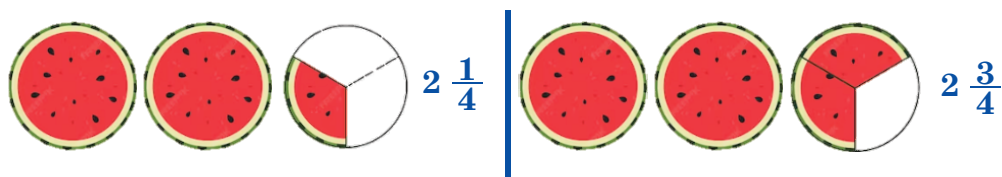
427. Порівняйте мішані числа:

$$2\frac{3}{9} \dots 4\frac{1}{9}; \quad 7\frac{2}{3} \dots 9\frac{2}{5}; \quad 4\frac{1}{7} \dots 3\frac{5}{7}; \quad 7\frac{6}{7} \dots 2\frac{6}{9};$$

$$8\frac{2}{5} \dots 5\frac{1}{5}; \quad 6\frac{6}{8} \dots 2\frac{6}{7}; \quad 1\frac{3}{8} \dots 5\frac{2}{8}; \quad 3\frac{5}{9} \dots 4\frac{2}{9}.$$

Із двох мішаних чисел з однаковими цілими частинами більше те, в якого дробова частина більша.

428. Роздивіться малюнки. В якому мішаному числі дробова частина більша?

429. Порівняйте мішані числа:

$$2\frac{3}{8} \dots 2\frac{1}{8}; \quad 9\frac{2}{7} \dots 9\frac{2}{7}; \quad 4\frac{1}{5} \dots 4\frac{1}{7}; \quad 7\frac{4}{7} \dots 7\frac{4}{9};$$

$$5\frac{1}{3} \dots 5\frac{2}{3}; \quad 6\frac{5}{8} \dots 6\frac{3}{8}; \quad 1\frac{3}{7} \dots 1\frac{3}{9}; \quad 3\frac{5}{6} \dots 3\frac{5}{8}.$$

ОСНОВНА ВЛАСТИВІСТЬ ДРОБУ

430. Роздівіться малюнки. У скільки разів збільшилися чисельник і знаменник дроби? Чи змінився дріб?

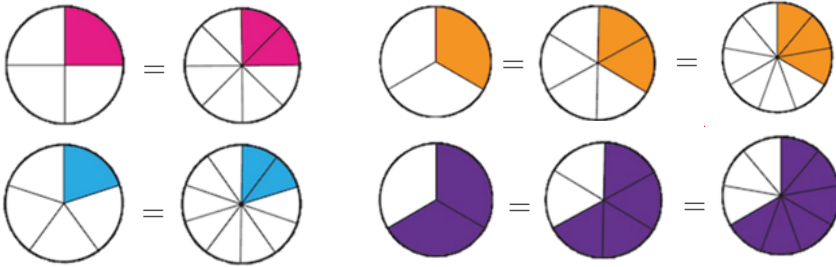
$$\frac{1}{2} = \frac{2}{4} = \frac{3}{6} = \frac{4}{8} = \frac{5}{10}$$

Дріб не зміниться, якщо його чисельник і знаменник збільшити на одне й те саме число.

431. Знайдіть число, яке треба записати у знаменник або чисельник, щоб рівність була правильною.

$$\frac{2}{3} = \frac{4}{?} = \frac{?}{9} = \frac{8}{?} = \frac{?}{15}$$

432. Запишіть дроби, щоб рівність була правильною.

433. Запишіть дроби, щоб рівність була правильною.

$$\frac{1}{4} = \frac{?}{8}; \quad \frac{2}{3} = \frac{?}{9}; \quad \frac{2}{5} = \frac{?}{25}; \quad \frac{4}{10} = \frac{?}{40};$$

$$\frac{4}{5} = \frac{8}{?}; \quad \frac{1}{3} = \frac{5}{?}; \quad \frac{3}{4} = \frac{12}{?}; \quad \frac{5}{6} = \frac{20}{?}.$$

Дріб не зміниться, якщо його чисельник і знаменник зменшити на одне й те саме число.

434. Запишіть дроби, щоб рівність була правильною.

$$\frac{9}{12} = \frac{?}{4}; \quad \frac{8}{20} = \frac{?}{5}; \quad \frac{6}{9} = \frac{?}{3}; \quad \frac{6}{18} = \frac{?}{3};$$

$$\frac{4}{6} = \frac{2}{?}; \quad \frac{3}{27} = \frac{1}{?}; \quad \frac{5}{25} = \frac{1}{?}; \quad \frac{14}{21} = \frac{7}{?}.$$

ВИЛУЧЕННЯ ЦІЛОГО ЧИСЛА З НЕПРАВИЛЬНОГО ДРОБУ

Щоб вилучити ціле число з неправильного дробу, потрібно чисельник дробу розділити на знаменник. Якщо ділення виконується з остачею, то частка – це ціле число, а остача стає чисельником дробової частини; знаменник залишається без змін.

Наприклад: $\frac{24}{8} = 3$; $\frac{47}{5} = 9\frac{2}{5}$.

435. Перетворіть мішані числа на неправильні дроби.

$$2\frac{5}{6} = \frac{?}{6}; \quad 1\frac{4}{7} = \frac{?}{7}; \quad 5\frac{5}{8} = \frac{?}{8}; \quad 8\frac{1}{2} = \frac{?}{2};$$

$$4\frac{2}{9} = \frac{?}{9}; \quad 6\frac{3}{5} = \frac{?}{5}; \quad 5\frac{3}{4} = \frac{?}{4}; \quad 8\frac{1}{7} = \frac{?}{7}.$$

436. Визначте, яке ціле число міститься в кожному дробі.

$$\frac{9}{3}; \quad \frac{8}{2}; \quad \frac{6}{2}; \quad \frac{8}{8}; \quad \frac{12}{4}; \quad \frac{24}{6}; \quad \frac{16}{4}; \quad \frac{7}{7}; \quad \frac{10}{5}; \quad \frac{4}{2}; \quad \frac{14}{7}.$$

437. Запишіть дроби у вигляді цілих або мішаних чисел.

$$\frac{3}{3}; \quad \frac{4}{3}; \quad \frac{5}{3}; \quad \frac{6}{3}; \quad \frac{7}{3}.$$

$$\frac{5}{5}; \quad \frac{6}{5}; \quad \frac{7}{5}; \quad \frac{8}{5}; \quad \frac{16}{5}.$$

$$\frac{4}{4}; \quad \frac{5}{4}; \quad \frac{6}{4}; \quad \frac{7}{4}; \quad \frac{9}{4}.$$

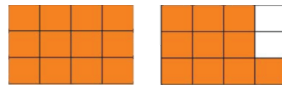
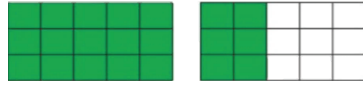
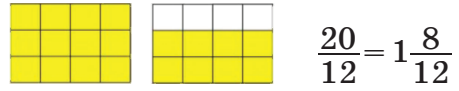
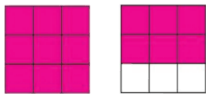
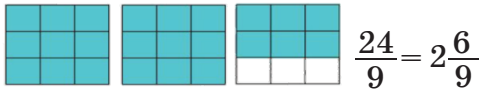
$$\frac{6}{6}; \quad \frac{7}{6}; \quad \frac{9}{6}; \quad \frac{13}{6}; \quad \frac{24}{6}.$$

438. Розв'яжіть задачу.

На столі залишилося $\frac{20}{6}$ шматочків піци. Скільки цілих піц розрізали? На скільки частин розрізали кожену піцу?

439. Запишіть дроби та вилучіть цілу частину за зразком.

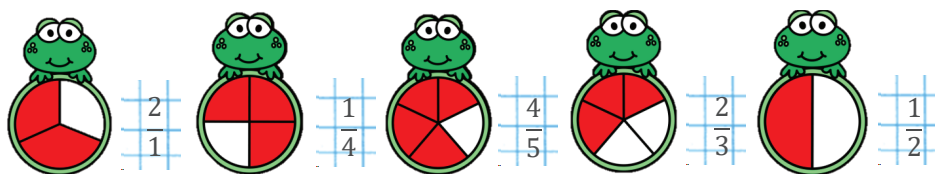
РОЗДІЛ XIII. ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЗВИЧАЙНИХ ДРОБІВ

ДОДАВАННЯ ДРОБІВ З ОДНАКОВИМИ ЗНАМЕННИКАМИ

Щоб додати дроби з однаковими знаменниками, треба додати їх чисельники, а знаменник залишити без змін.

$$\frac{2}{7} + \frac{3}{7} = \frac{2+3}{7} = \frac{5}{7}$$

440. Прочитайте дроби та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

441. Запишіть дроби:

Одна дев'ята; п'ять сьомих; три п'ятих; сімнадцять двадцять третіх; чотири дев'ятих; дві сьомих; три четвертих; дві одинадцятих.

1) Назвіть чисельник і знаменник кожного дробу.

2) Що означає чисельник і знаменник дробу?

442. Обчисліть приклади.

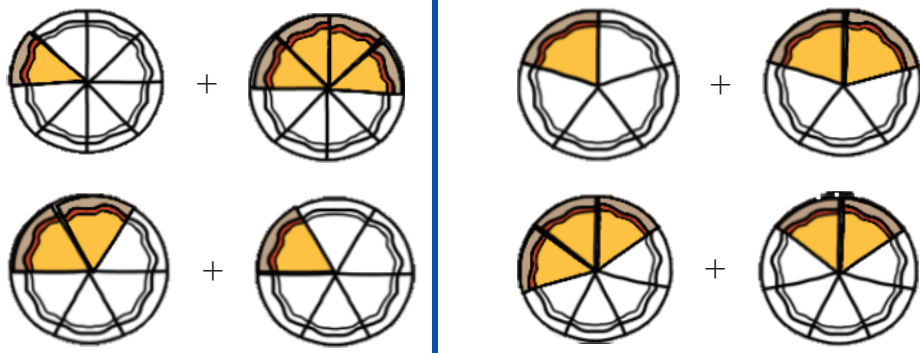
$$\frac{1}{7} + \frac{3}{7} \quad \frac{3}{5} + \frac{1}{5} \quad \frac{5}{9} + \frac{3}{9} \quad \frac{7}{12} + \frac{4}{12} \quad \frac{2}{4} + \frac{1}{4} \quad \frac{1}{8} + \frac{4}{8}$$

443. Розв'яжіть задачу.

На купівлю іграшок хлопчик витратив $\frac{4}{9}$ грошей, а на солодощі – $\frac{1}{9}$ грошей. Яку частину грошей хлопчик витратив на всю покупку?

444. Складіть та обчисліть приклади.

445. Розв'яжіть задачу.

Туристи за перший день подорожі подолали $\frac{5}{12}$ всього шляху, а за другий день – $\frac{4}{12}$. Яку частину шляху подолали туристи за два дні?

446. Обчисліть приклади.

$$\frac{3}{5} + \frac{1}{5} \quad \frac{3}{8} + \frac{3}{8} \quad \frac{5}{15} + \frac{7}{15} \quad \frac{8}{12} + \frac{1}{12} \quad \frac{6}{9} + \frac{2}{9} \quad \frac{1}{4} + \frac{3}{4}$$

$$\frac{5}{11} + \frac{3}{11} \quad \frac{1}{6} + \frac{2}{6} \quad \frac{5}{9} + \frac{2}{9} \quad \frac{3}{13} + \frac{4}{13} \quad \frac{5}{7} + \frac{1}{7} \quad \frac{4}{8} + \frac{3}{8}$$

447. Знайдіть суми. Скоротіть дробі.

$$\frac{3}{6} + \frac{1}{6} \quad \frac{1}{9} + \frac{2}{9} \quad \frac{5}{15} + \frac{5}{15} \quad \frac{7}{12} + \frac{2}{12} \quad \frac{1}{8} + \frac{3}{8} \quad \frac{2}{14} + \frac{5}{14}$$

448. Знайдіть суми. Де можливо, дріб замініть цілим числом.

$$\frac{6}{13} + \frac{7}{13} \quad \frac{3}{4} + \frac{1}{4} \quad \frac{5}{11} + \frac{4}{11} \quad \frac{8}{12} + \frac{4}{12} \quad \frac{2}{5} + \frac{2}{5} \quad \frac{4}{7} + \frac{3}{7}$$

449. Розв'яжіть задачу.

Операторка комп'ютерного набору за перший місяць набрала $\frac{1}{5}$ всіх сторінок рукопису книжки, а за другий – на $\frac{3}{5}$ більше, ніж за перший місяць. Яку частину всіх сторінок операторка набрала за два місяці?

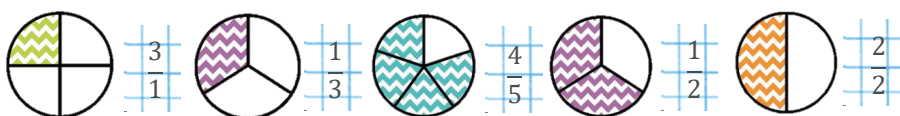
ДОДАВАННЯ МІШАНИХ ЧИСЕЛ

Щоб додати мішані числа, треба окремо додати цілі частини і окремо – дробові.

$$2\frac{2}{7} + \frac{3}{7} = 2\frac{2+3}{7} = 2\frac{5}{7}$$

$$2\frac{1}{9} + 1\frac{7}{9} = 3\frac{1+7}{9} = 3\frac{8}{9}$$

450. Прочитайте дроби та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

451. Обчисліть приклади.

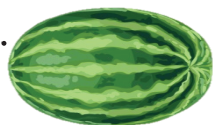
$$1\frac{3}{7} + \frac{3}{7} \quad 3\frac{2}{6} + \frac{3}{6} \quad 7\frac{1}{5} + \frac{2}{5} \quad 6\frac{7}{11} + \frac{2}{11} \quad 2\frac{2}{9} + \frac{5}{9} \quad 5\frac{3}{8} + \frac{4}{8}$$

$$\frac{3}{7} + 4\frac{2}{7} \quad \frac{2}{5} + 8\frac{2}{5} \quad \frac{4}{9} + 2\frac{3}{9} \quad 3\frac{7}{12} + \frac{4}{12} \quad 9\frac{1}{4} + \frac{1}{4} \quad \frac{3}{8} + 1\frac{2}{8}$$

452. Розв'яжіть задачу.

Маса одного кавуна – $7\frac{1}{3}$ кг, а другого – $6\frac{1}{3}$ кг.

Яка маса двох кавунів разом?

453. Обчисліть приклади.

$$2\frac{3}{5} + 5\frac{1}{5} \quad 6\frac{1}{3} + 4\frac{2}{3} \quad 3\frac{4}{8} + 6\frac{3}{8} \quad 1\frac{5}{11} + 8\frac{2}{11}$$

$$3\frac{2}{6} + 5\frac{3}{6} \quad 2\frac{4}{9} + 7\frac{3}{9} \quad 9\frac{2}{7} + 4\frac{2}{7} \quad 2\frac{9}{15} + 9\frac{4}{15}$$

454. Розв'яжіть задачу.

На столі лежали $2\frac{2}{5}$ плитки шоколаду.

Скільки плиток шоколаду лежатиме на столі, якщо покласти ще $1\frac{1}{5}$ плитки?

455. Знайдіть суми. Дріб замініть цілим числом.

$$4\frac{3}{6} + \frac{3}{6}$$

$$7\frac{1}{5} + \frac{4}{5}$$

$$5\frac{5}{8} + \frac{3}{8}$$

$$3\frac{7}{10} + \frac{3}{10}$$

$$9\frac{1}{7} + \frac{6}{7}$$

456. Розв'яжіть задачу.

В одному ящику було $25\frac{1}{4}$ кг бананів, а в другому – на $\frac{3}{4}$ кг більше, ніж у першому. Яка маса двох ящиків разом?

ВІДНІМАННЯ ДРОБІВ З ОДНАКОВИМИ ЗНАМЕННИКАМИ

Щоб відняти дроби з однаковими знаменниками, треба від чисельника зменшуваного відняти чисельник від'ємника і результат записати в чисельник різниці; знаменник залишити без змін.

$$\frac{6}{7} - \frac{2}{7} = \frac{6-2}{7} = \frac{4}{7}$$

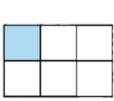
457. Прочитайте дроби та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

$$\frac{1}{2}$$

$$\frac{3}{2}$$

$$\frac{1}{5}$$

$$\frac{5}{1}$$

$$\frac{4}{5}$$

458. Запишіть дроби:

Три сьомих; одна дев'ята; вісім дев'ятих; одинадцять п'ятнадцятих; чотири п'ятих; одна сьома; три восьмих; шість одинадцятих.

1) Назвіть чисельник і знаменник кожного дроби.

2) Що означає чисельник і знаменник дроби?

459. Обчисліть приклади.

$$\frac{5}{7} - \frac{2}{7}$$

$$\frac{4}{5} - \frac{3}{5}$$

$$\frac{7}{9} - \frac{3}{9}$$

$$\frac{11}{12} - \frac{4}{12}$$

$$\frac{3}{4} - \frac{1}{4}$$

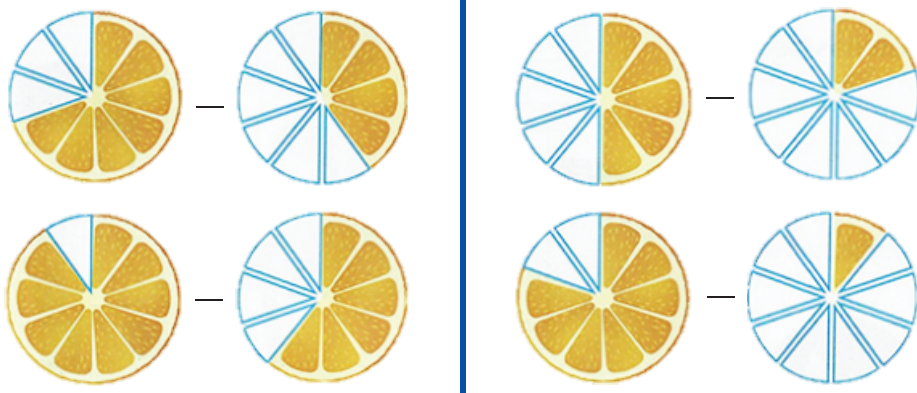
$$\frac{7}{8} - \frac{4}{8}$$

460. Розв'яжіть задачу.

Першого дня заготовили $\frac{5}{6}$ ц дров, а другого – на $\frac{3}{6}$ ц менше, ніж першого. Скільки центнерів дров заготовили за два дні разом?

461. Складіть та обчисліть приклади.

462. Розв'яжіть задачу.

Маса однієї деталі $\frac{7}{9}$ кг, а другої – на $\frac{2}{9}$ кг менше. Яка вага двох деталей разом?

463. Обчисліть приклади.

$$\begin{array}{cccccc} \frac{3}{6} - \frac{1}{6} & \frac{7}{8} - \frac{3}{8} & \frac{9}{15} - \frac{7}{15} & \frac{8}{12} - \frac{1}{12} & \frac{6}{9} - \frac{2}{9} & \frac{3}{4} - \frac{2}{4} \\ \frac{6}{7} - \frac{1}{7} & \frac{8}{10} - \frac{1}{10} & \frac{11}{13} - \frac{7}{13} & \frac{9}{11} - \frac{5}{11} & \frac{7}{8} - \frac{2}{8} & \frac{4}{5} - \frac{3}{5} \end{array}$$

464. Знайдіть різниці. Скоротіть дроби.

$$\frac{4}{6} - \frac{1}{6} \quad \frac{7}{8} - \frac{3}{8} \quad \frac{10}{12} - \frac{1}{12} \quad \frac{6}{9} - \frac{3}{9} \quad \frac{3}{4} - \frac{1}{4} \quad \frac{7}{8} - \frac{4}{8}$$

465. Складіть і розв'яжіть задачу.

Купили:

$\frac{3}{5}$ кг

?, на $\frac{2}{5}$ кг менше, ніж

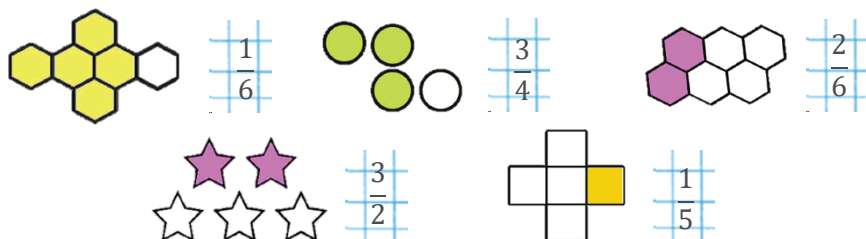
?

ВІДНІМАННЯ ДРОБУ ВІД ОДИНИЦІ

Щоб відняти дріб від одиниці, треба одиницю записати у вигляді неправильного дробу й виконати віднімання дробів з однаковими знаменниками.

$$1 - \frac{2}{7} = \frac{7}{7} - \frac{2}{7} = \frac{7-2}{7} = \frac{5}{7}$$

466. Прочитайте дроби та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

467. Запишіть дроби:

Вісім дев'ятих; одна четверта; дванадцять сімнадцятих; дев'ять одинадцятих; чотири сьомих; одна восьма; три четвертих; сім п'ятнадцятих.

- 1) Назвіть чисельник і знаменник кожного дробу.
- 2) Що означає чисельник і знаменник дробу?

468. Обчисліть приклади.

$$1 - \frac{3}{7} \quad 1 - \frac{4}{9} \quad 1 - \frac{2}{5} \quad 1 - \frac{1}{4} \quad 1 - \frac{5}{9} \quad 1 - \frac{3}{8}$$

469. Розв'яжіть задачу.

Велосипедист проїхав $\frac{2}{9}$ всього шляху (1). Яку частину шляху йому залишилося проїхати?

470. Обчисліть приклади.

$$1 - \frac{8}{15} \quad 1 - \frac{5}{12} \quad 1 - \frac{7}{10} \quad 1 - \frac{9}{12} \quad 1 - \frac{11}{15} \quad 1 - \frac{8}{11}$$

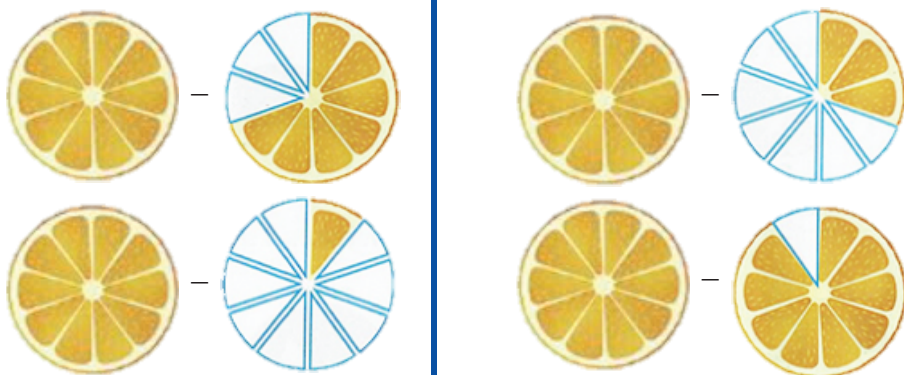
471. Розв'яжіть задачу.

Дмитро прочитав книжку за три дні. Першого дня він прочитав $\frac{3}{8}$ усієї книжки, другого дня – на $\frac{2}{8}$

більше, ніж першого, а третього – решту сторінок. Яку частину книжки Дмитро прочитав третього дня?

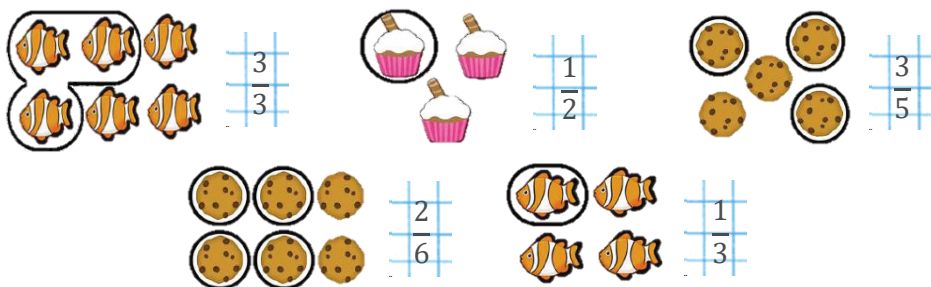
472. Складіть та обчисліть приклади.

ВІДНІМАННЯ ДРОБУ ВІД ЦІЛОГО ЧИСЛА

$$2 - \frac{1}{3} = 1\frac{3}{3} - \frac{1}{3} = 1\frac{3-1}{3} = 1\frac{2}{3}$$

473. Прочитайте дроби та перевірте, чи правильно учні позначили виділену частину цілого.

474. Запишіть дроби:

Одна ціла три сьомих; п'ять цілих чотири дев'ятих; три цілих сім десятих; вісім цілих п'ять шостих; сім цілих шість одинадцятих; одна ціла три п'ятих; три цілих чотири п'ятих.

- 1) Назвіть чисельник і знаменник кожного дробу.
- 2) Що означає чисельник і знаменник дробу?

475. Обчисліть приклади.

Дмитро прочитав книжку за три дні. Першого дня він прочитав $\frac{3}{7}$ всієї книжки, другого дня — на $\frac{2}{7}$ менше, ніж першого, а третього — решту книжки. Яку частину книжки Дмитро прочитав третього дня?

476. Розв'яжіть задачу.

Маса порожньої скарбнички — $\frac{3}{8}$ кг, а наповненої монетами — 3 кг. Яка маса монет, що зберігаються в скарбничці?

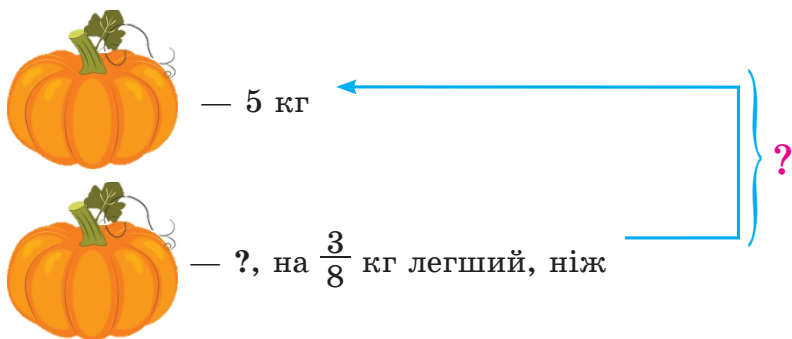

477. Обчисліть приклади.

$$11 - \frac{12}{15} \quad 10 - \frac{7}{9} \quad 20 - \frac{10}{11} \quad 15 - \frac{4}{7} \quad 12 - \frac{18}{21} \quad 17 - \frac{13}{18}$$

478. Складіть і розв'яжіть задачу.

Маса:

479. Розв'яжіть задачу.

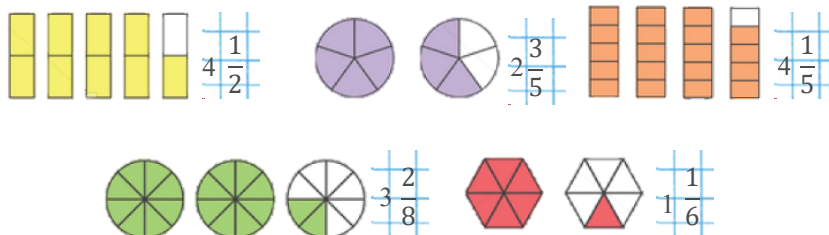
Два рибальські судна ловили рибу. Перше судно виловило 3 т риби, а друге — на $\frac{3}{5}$ т менше. Скільки тонн риби виловило друге судно?

ВІДНІМАННЯ ВІД МІШАНИХ ЧИСЕЛ ДРОБОВОГО ЧИСЛА

$$2\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = 2\frac{3-1}{5} = 2\frac{2}{5}$$

480. Прочитайте мішані числа та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

481. Запишіть дробі:

Вісім цілих одна дев'янта; одинадцять цілих вісім десятих; п'ять цілих чотири п'ятих; сім цілих три сьомих; чотири цілих одна дванадцята; дев'ять цілих три п'ятих; шість цілих три четвертих.

- 1) Назвіть чисельник і знаменник кожного дробу.
- 2) Що означає чисельник і знаменник дробу?

482. Обчисліть приклади.

$$2\frac{5}{9} - \frac{3}{9} \quad 5\frac{4}{5} - \frac{1}{5} \quad 3\frac{6}{7} - \frac{2}{7} \quad 7\frac{3}{4} - \frac{1}{4} \quad 6\frac{2}{3} - \frac{1}{3} \quad 9\frac{7}{8} - \frac{2}{8}$$

483. Розв'яжіть задачу.

Під час ремонту кімнати на фарбування стін витратили $9\frac{7}{8}$ кг фарби, а на фарбування стелі – на $\frac{3}{8}$ кг менше. Скільки фарби пішло на стелю?

484. Обчисліть приклади.

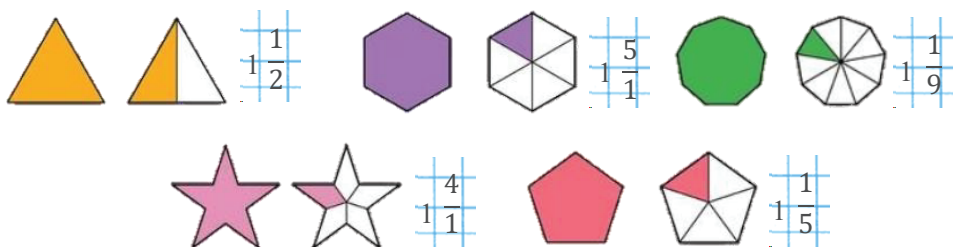
$$\begin{array}{cccc} 7\frac{11}{12} - \frac{8}{12} & 3\frac{7}{10} - \frac{3}{10} & 5\frac{17}{22} - \frac{14}{22} & 8\frac{8}{15} - \frac{2}{15} \\ 2\frac{12}{13} - \frac{1}{13} & 4\frac{15}{17} - \frac{13}{17} & 9\frac{9}{10} - \frac{2}{10} & 6\frac{13}{19} - \frac{3}{19} \end{array}$$

ВІДНІМАННЯ МІШАНИХ ЧИСЕЛ

Щоб відняти мішані числа, коли чисельник зменшуваного менший від чисельника від'ємника, треба «позичити» одиницю у зменшуваному, роздробити на частки, вказані у знаменнику, додати до чисельника зменшуваного, а знаменник залишити без змін; потім виконати віднімання.

$$5\frac{4}{9} - 3\frac{5}{9} = 4\frac{13}{9} - 3\frac{5}{9} = 1\frac{13-5}{9} = 1\frac{8}{9}$$

485. Прочитайте мішані числа та перевірте, чи правильно учні позначили зафарбовану частину цілого.

486. Накресліть таблицю в зошит і заповніть її.

Дріб < 1	Дріб = 1	Дріб > 1

487. Обчисліть приклади.

$$8\frac{3}{6} - 6\frac{5}{6}$$

$$6\frac{5}{9} - 3\frac{8}{9}$$

$$9\frac{1}{5} - 5\frac{4}{5}$$

$$12\frac{2}{7} - 7\frac{3}{7}$$

$$20\frac{2}{4} - 15\frac{3}{4}$$

$$21\frac{4}{8} - 16\frac{3}{8}$$

488. Розв'яжіть задачу.

Довжина однієї ділянки $5\frac{4}{5}$ м, а другої – на $2\frac{3}{5}$ м менше. Яка довжина другої ділянки?

489. Обчисліть приклади.

$$7\frac{7}{12} - 3\frac{8}{12} \quad 9\frac{1}{10} - 4\frac{3}{10} \quad 6\frac{10}{22} - 3\frac{14}{22} \quad 3\frac{8}{15} - 1\frac{12}{15}$$

$$5\frac{9}{13} - 2\frac{12}{13} \quad 7\frac{7}{10} - 5\frac{9}{10} \quad 4\frac{15}{17} - 1\frac{16}{17} \quad 7\frac{13}{19} - 5\frac{15}{19}$$

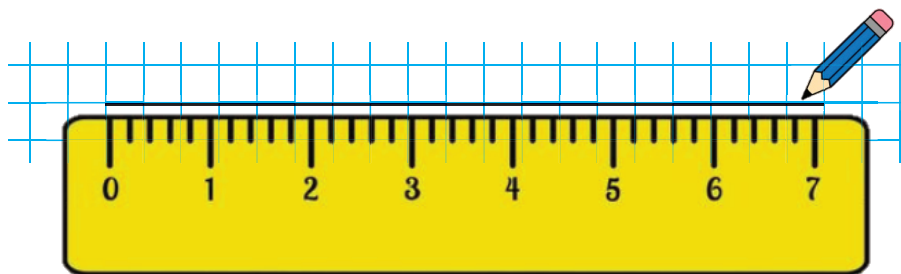
ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Який дріб називається звичайним?
2. З чого складається звичайний дріб?
3. На що вказує чисельник дробу?
4. На що вказує знаменник дробу?
5. Як називаються дроби з цілою та дробовою частинами?
6. З яких дробів можна вилучити цілу частину?

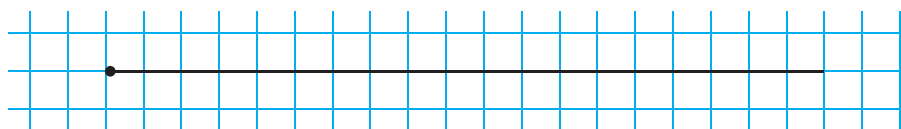
РОЗДІЛ XIV. ПРОСТОРОВІ ВІДНОШЕННЯ. ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ

ВИДИ ЛІНІЙ: ПРЯМІ, КРИВІ, ЛАМАНИ

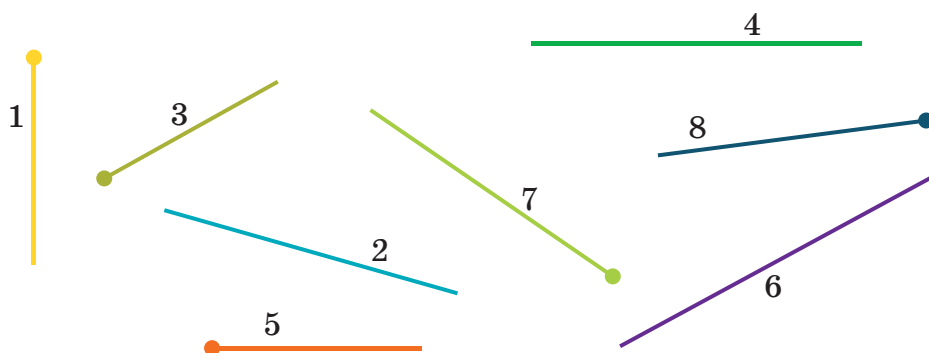
Пряма — це геометрична фігура, що не має ні початку, ні кінця, ви можете накреслити тільки частину прямої, але її можна продовжити в обидві сторони. Щоб провести пряму, користуються олівцем та лінійкою.

Промінь — це частина прямої лінії, яка має початок, але не має кінця.

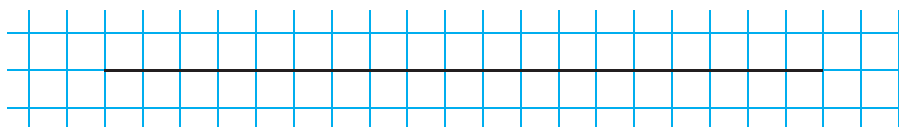
490. Назвіть спочатку номери прямих ліній, а потім – променів.

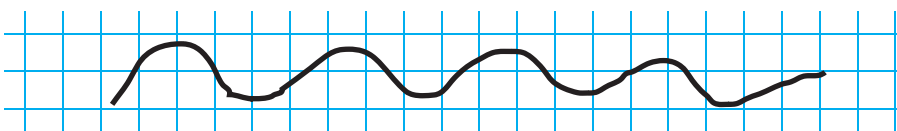
491. Роздивіться малюнки. Знайдіть прямі лінії у предметах, які оточують нас у повсякденному житті. Назвіть свої варіанти.

492. Виміряйте пряму. Накресліть пряму такої самої довжини в зошиті.

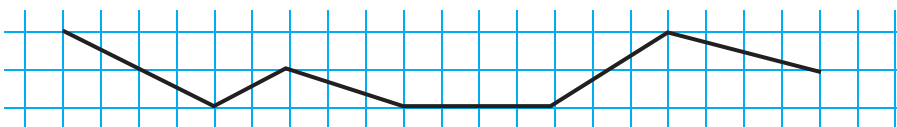
Крива лінія – це геометрична фігура, яка складається з точок, які можуть бути з'єднані відрізками. Крива буває замкненою та незамкненою.

493. Роздивіться малюнки. Знайдіть криві лінії у предметах, які оточують нас у повсякденному житті. Назвіть свої варіанти.

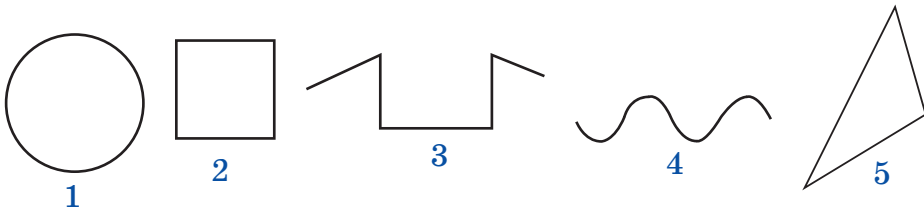
Ламана лінія – це геометрична фігура, що складається з послідовно з'єднаних відрізків, в якій кінець одного відрізка є початком наступного. Ламана буває замкненою та незамкненою.

494. Роздивіться малюнки. Знайдіть криві лінії у предметах, які оточують нас у повсякденному житті. Назвіть свої варіанти.

495. Які лінії криві, ламані? Назвіть їх номери.

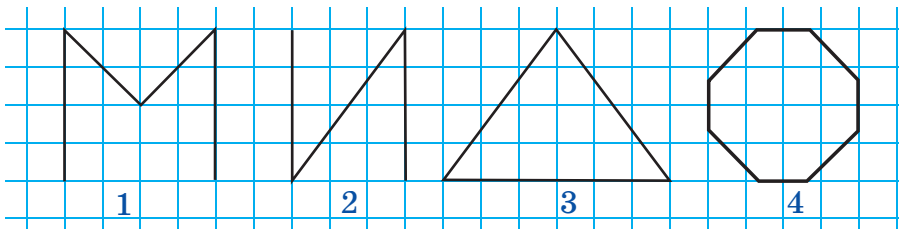

496. Накресліть ламану лінію довільної довжини.

497. Гра «Так чи ні?».

- 1) Пряма не має ні початку, ні кінця?
- 2) Відрізок має початок, але не має кінця?
- 3) Промінь має початок і кінець?
- 4) Криві бувають лише незамкненими?
- 5) Ламані бувають замкненими та незамкненими?

498. Роздивіться лінії. Які з них замкнені? Скільки ланок має кожна ламана?

ВІДРІЗОК

Відрізок — це частина прямої лінії, яка має початок і кінець. Відрізок не можна продовжити.

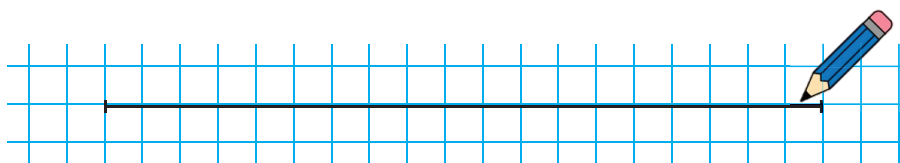

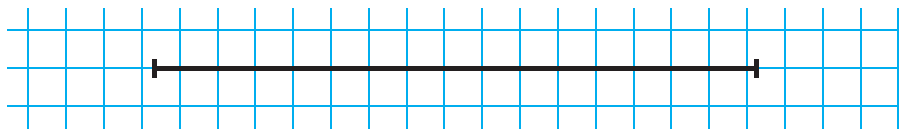
Рис. 1.

499. Виміряйте відрізок, зображений на рис. 1. Накресліть відрізок такої самої довжини.

500. Виміряйте відрізки та запишіть результати вимірів.

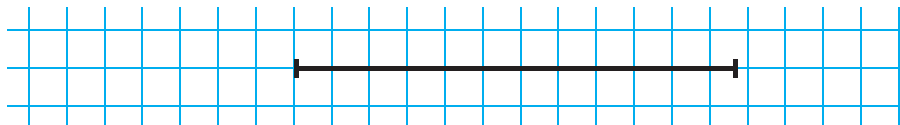

501. Виміряйте відрізок, не використовуючи лінійки. Накресліть відрізок такої самої довжини.

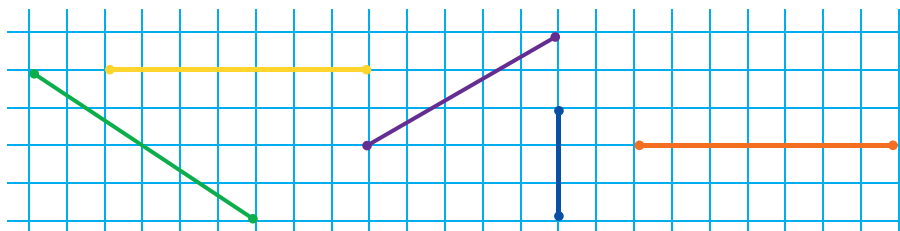

502. Накресліть відрізки завдовжки 4 см, 3 см, 6 см, 10 см.

503. Виміряйте відрізок. Накресліть такий самий.

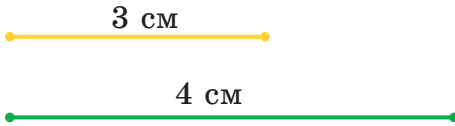
504. Знайдіть, якого кольору відрізок довжиною 3 см.

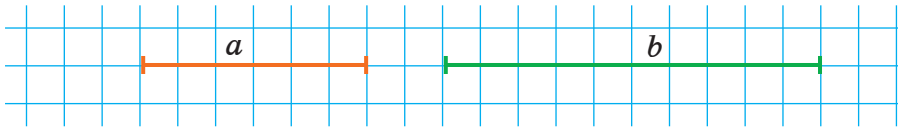

ДОДАВАННЯ І ВІДНІМАННЯ ВІДРІЗКІВ

505. Перевірте, чи правильно учні визначили довжину відрізків.

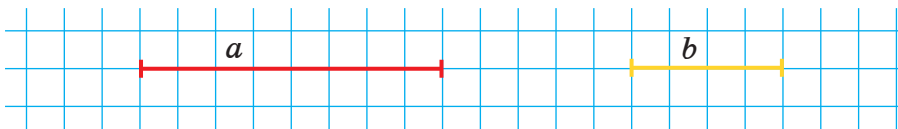
506. Побудуйте відрізок c , який дорівнює сумі відрізків a і b .

507. Накресліть відрізки та знайдіть суми їхніх довжин.

- 1) $a = 4$ см 2 мм, $b = 3$ см 3 мм;
- 2) $a = 2$ см 7 мм, $b = 4$ см 3 мм.

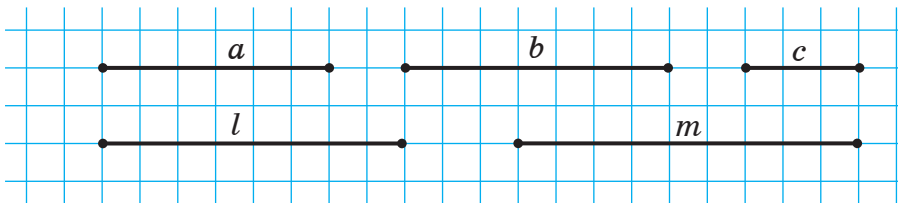
508. Побудуйте відрізок c , який дорівнює сумі відрізків a і b .

509. Накресліть відрізки та знайдіть різниці їхніх довжин.

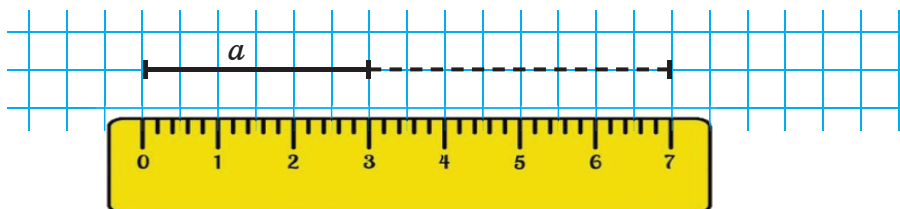
- 1) $a = 8$ см 5 мм, $b = 4$ см 5 мм;
- 2) $a = 7$ см 6 мм, $b = 2$ см 3 мм.

510. Побудуйте новий відрізок k довжиною 2 см 5 мм. Виберіть пари відрізків, різниці довжин яких дорівнюють довжині відрізка k . Запишіть їх.

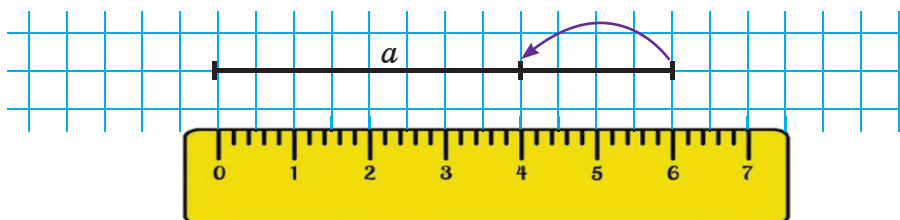

ЗБІЛЬШЕННЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ ВІДРІЗКІВ НА ЗАДАНИЙ ВІДРІЗОК

- 511.** Довжина відрізка a — 3 см. Побудуйте відрізок, на 4 см довший від даного.

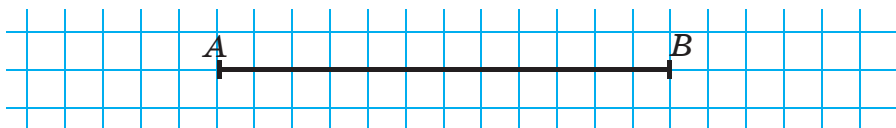
- 512.** Побудуйте відрізок довжиною 5 см 5 мм і збільште його на 1 см 5 мм.
- 513.** Побудуйте відрізок довжиною 4 см 2 мм і збільште його на 2 см 8 мм.
- 514.** Довжина відрізка a — 6 см. Побудуйте відрізок, на 2 см коротший від даного.

- 515.** Побудуйте відрізок довжиною 8 см 7 мм і зменште його на 3 см 5 мм.
- 516.** Побудуйте відрізок довжиною 6 см 5 мм і зменште його на 2 см.
- 517.** Довжина відрізка a — 5 см. Спочатку збільште його на 3 см 5 мм, а потім зменште на 6 см.

ПОДІЛ ВІДРІЗКА НА ДВІ РІВНІ ЧАСТИНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИРКУЛЯ ТА ЛІНІЙКИ

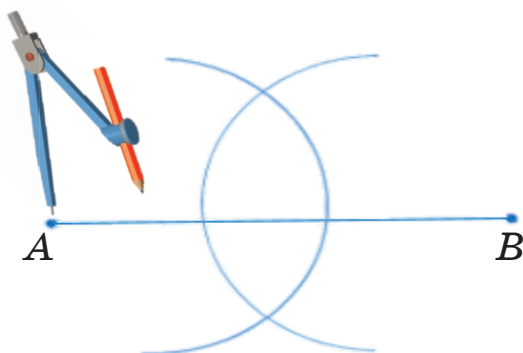
518. Поділимо відрізок AB навпіл.

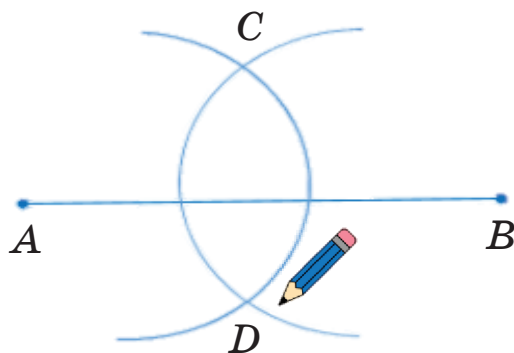
Послідовність поділу відрізка на дві рівні частини:

Розхилом циркуля, радіусом, більшим за половину відрізка AB , проводимо дугу із центром у точці A .

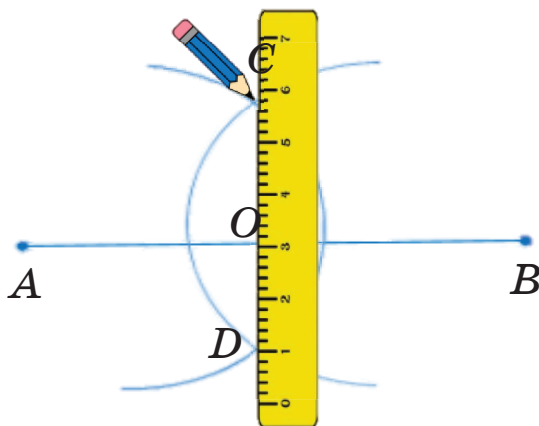
Розхилом циркуля, з таким самим радіусом, проводимо дугу із центром у точці B .

На перетині побудованих дуг поставимо точки C і D .

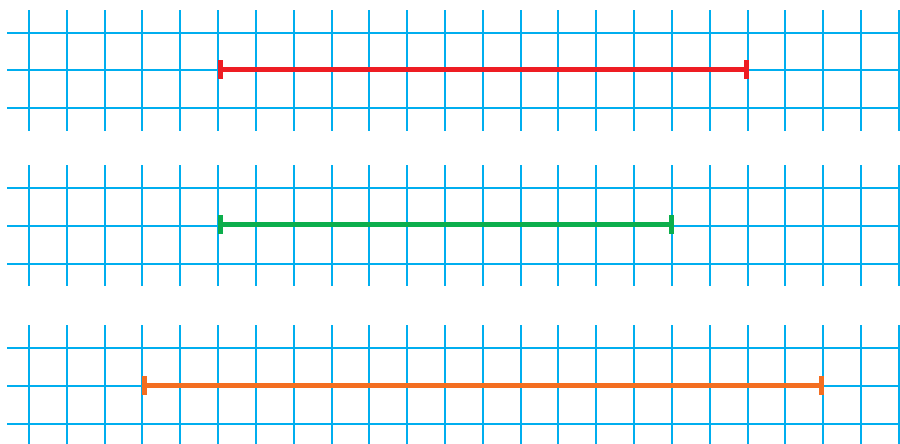

Через точки C і D проведемо пряму.

Пряма CD перетинає відрізок у точці O . Точка O ділить відрізок AB на дві рівні частини.

519. Подані відрізки поділіть на дві рівні частини за допомогою циркуля. Правильність побудови перевірте лінійкою.

520. Відрізок $AB = 8$ см 6 мм. Поділіть його на дві рівні частини.

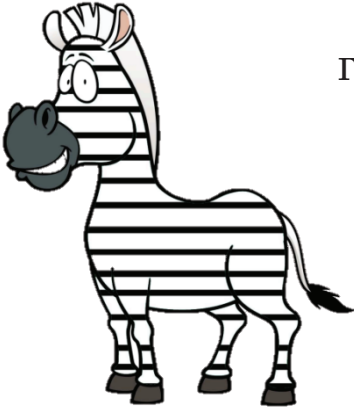
521. Відрізок $CD = 6$ см 4 мм. Поділіть його на дві рівні частини.

522. Відрізок $BC = 5$ см 8 мм. Поділіть його на дві рівні частини.

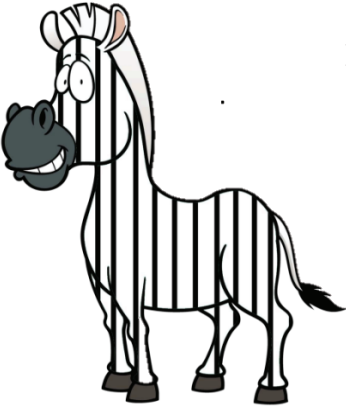
523. Побудуйте відрізок довільної довжини. Поділіть його на дві рівні частини.

НАПРЯМКИ ПРЯМИХ ЛІНІЙ: ВЕРТИКАЛЬНИЙ, ГОРИЗОНТАЛЬНИЙ, ПОХИЛИЙ

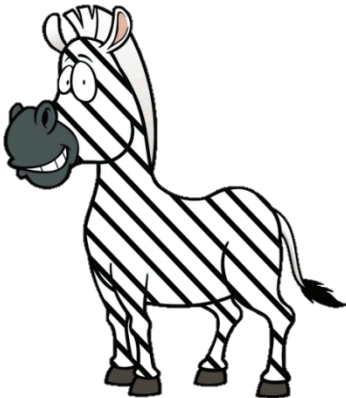
Прямі лінії можуть бути горизонтальними, вертикальними та похилими.

Горизонтальне положення ліній:

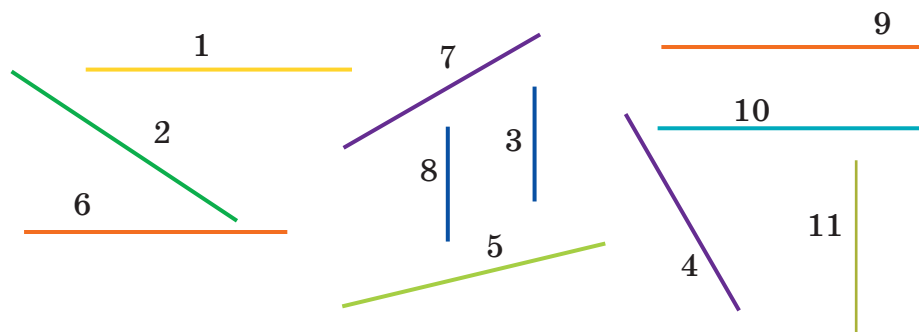
Вертикальне положення ліній:

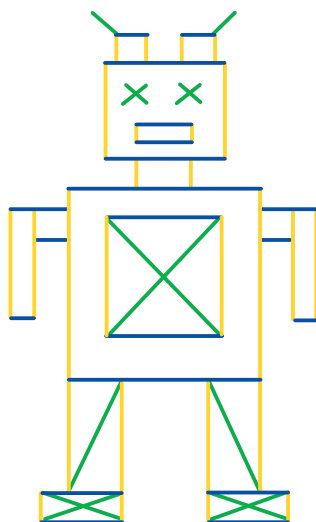
Похиле положення ліній:

- 524.** Розмістіть підручник з математики у горизонтальному, вертикальному та похилому положеннях.
- 525.** Озирніться навкруги та відшукайте предмети, розміщені в горизонтальному, вертикальному та похилому положеннях.
- 526.** Назвіть номери прямих ліній, зображених у горизонтальному, вертикальному та похилому положеннях.

- 527.** Роздивіться зображення. Назвіть кольори горизонтальних, вертикальних та похилих прямих ліній.

- 528.** Використовуючи лише горизонтальне, вертикальне та похиле положення ліній, зобразіть на вибір: робота, будинок або космічний корабель.
- 529.** Накресліть горизонтальну, вертикальну та похилу лінії й підпишіть їх.

ВЗАЄМНО ПЕРПЕНДИКУЛЯРНІ ПРЯМІ

Дві прямі, що перетинаються, називають перпендикулярними прямими, якщо вони утворюють чотири прямі кути.

Рис. 2.

Роздивіться перехрестя доріг на *рисунку 2*. Ми бачимо, що дороги прямі й перетинаються, утворюючи чотири прямі кути. У цьому разі кажуть, що прямі перетинаються під прямим кутом.

На *рисунку 3* зображено прямі AB і CD , які перетинаються в точці O під прямим кутом, тобто є перпендикулярними.

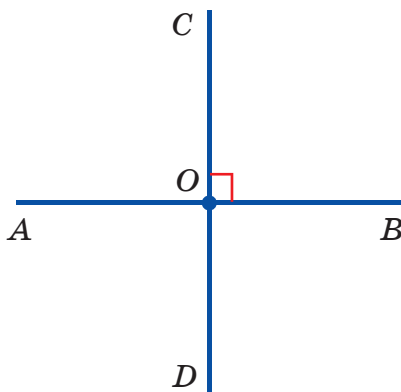

Рис. 3.

Якщо пряма AB перпендикулярна до прямої CD , то і пряма CD перпендикулярна до прямої AB . Тобто: прямі AB і CD — взаємно перпендикулярні.

Для побудови перпендикулярних прямих використовують транспорир або косинець. На *рисунку 4* ви бачите, як будували пряму CD , перпендикулярну до прямої AB , за допомогою косинця.

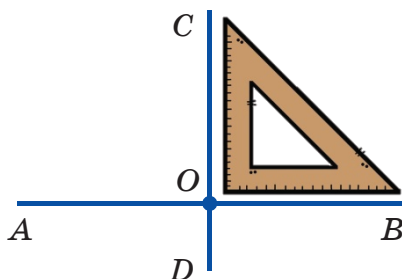
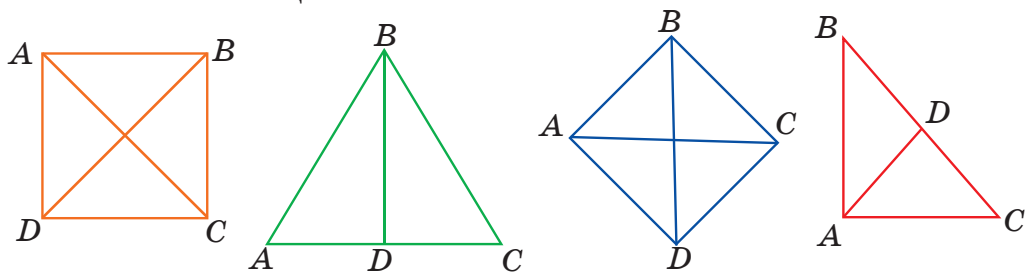
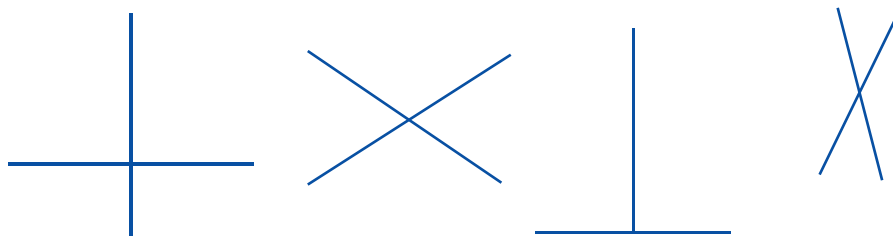

Рис. 3.

530. Чи є на *рисунку 4* прями кути? Перевірте відповідь за допомогою косинця.

531. Чи всі зображені прямі, що перетинаються, можна назвати перпендикулярними? Чому?

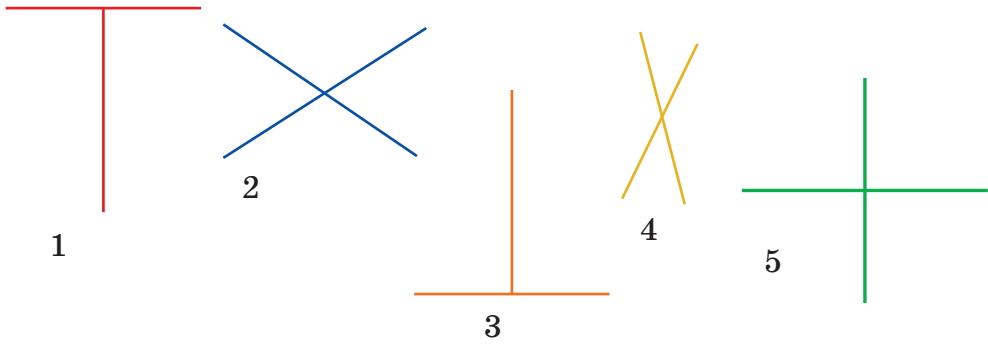
532. Накресліть пряму AB . Позначте на ній точку O . З цієї точки проведіть перпендикуляр.

533. Накресліть дві перпендикулярні прямі, які перетинаються в точці M .

534. Накресліть дві перпендикулярні прямі, які перетинаються в точці K .

535. Назвіть номери перпендикулярних прямих.

ПАРАЛЕЛЬНІ ЛІНІЇ

Дві прями, що не перетинаються, називаються паралельними.

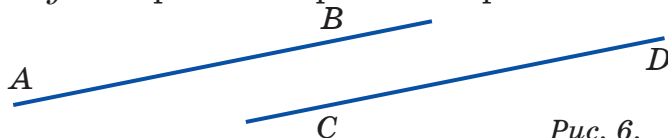
Подивіться на *рисунок 5*. Ми бачимо бігові доріжки, які нагадують прями, що не перетинаються. Це приклад паралельних прямих.

Рис. 5

Навколо нас багато інших прикладів паралельних прямих. Так, у зошиті в лінійку лінії паралельні. Протилежні краї зошита, протилежні сторони дверей та вікон, трамвайні рейки також паралельні.

На *рисунок 6* зображено паралельні прями AB і CD .

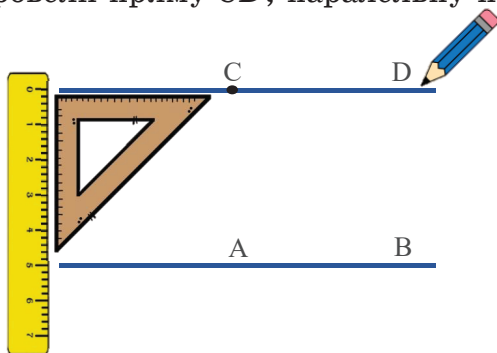

Рис. 6.

Говорити потрібно так: «Пряма AB паралельна прямій CD ».

Якщо пряма AB паралельна прямій CD , то і пряма CD паралельна прямій AB . Проте для паралельних прямих термін «взаємно паралельні» не застосовують.

На *рисунку 7* ми бачимо, як за допомогою лінійки й косинця через точку C провели пряму CD , паралельну прямій AB .

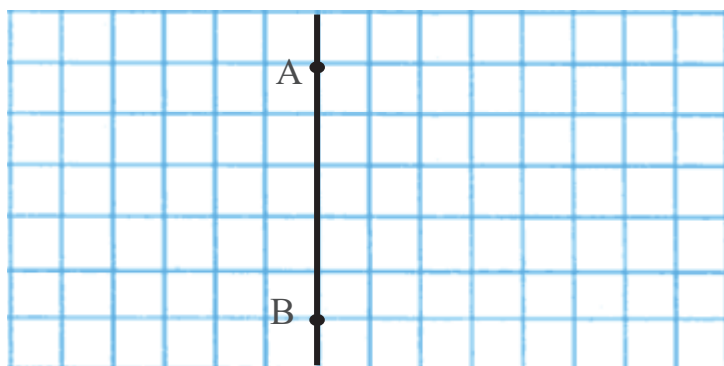

Рис. 7.

536. Назвіть номери паралельних ліній.

537. Побудуйте в зошиті пряму AB (рис.8). Проведіть по клітинках дві прямі, паралельні до прямої AB .

Рис. 8.

538. Побудуйте в зошиті пряму МК (рис.9). Проведіть по клітинках дві прямі, паралельні до прямої МК.

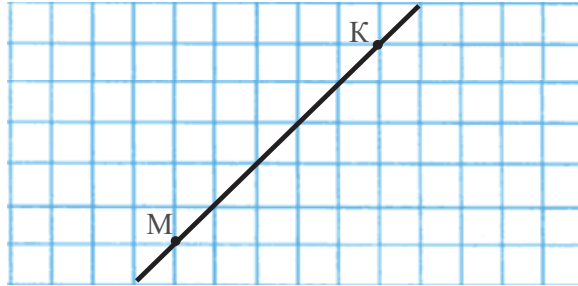

Рис. 9

539. Побудуйте за допомогою лінійки та косинця дві паралельні прямі, які розташовані на відстані 3 см.
540. Побудуйте за допомогою лінійки та косинця чотири паралельні прямі, які розташовані на відстані 1 см 5 мм.
541. Роздивіться рисунок 10. Вставте пропущені поняття (паралельна або перпендикулярна прямі).

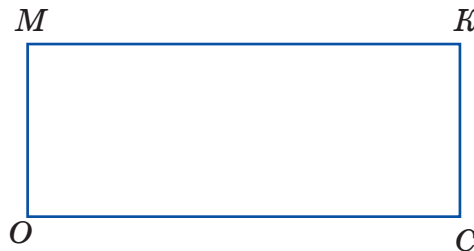
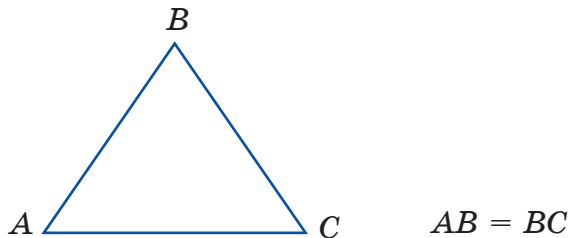

Рис. 10.

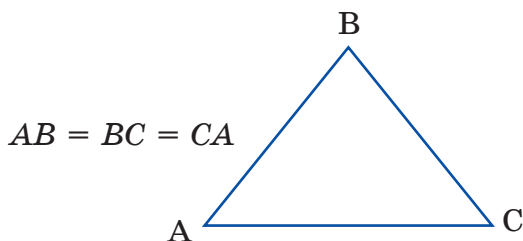
ВИДИ ТРИКУТНИКІВ ЗА СТОРОНАМИ

Трикутник, в якому дві сторони рівні, називається рівнобедреним.

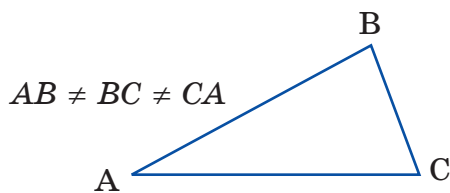

Рівні між собою сторони рівнобедреного трикутника називають бічними сторонами, а третю сторону — основою.

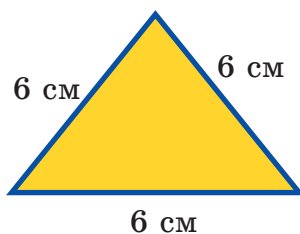
Трикутник, в якому всі сторони рівні, називається рівностороннім.

Трикутник, в якому всі сторони мають різну довжину, називається різностороннім.

542. Як зветься цей трикутник?

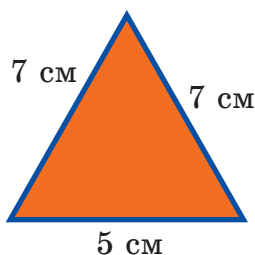

Різносторонній

Рівносторонній

Рівнобедрений

543. Яку назву має цей трикутник?

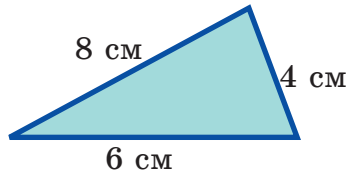

Різносторонній

Рівносторонній

Рівнобедрений

544. Яка назва у цього трикутника?

Різносторонній

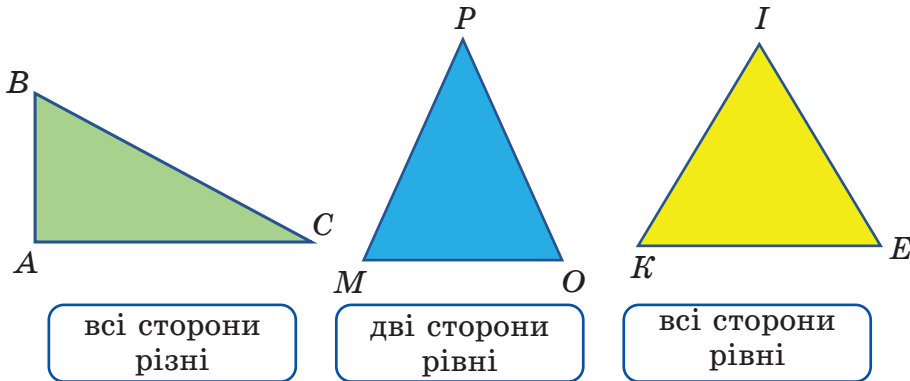
Рівносторонній

Рівнобедрений

545. Накресліть рівнобедрений трикутник з основою завдовжки 5 см.

546. Накресліть рівносторонній трикутник зі сторонами завдовжки 4 см.

547. Виміряйте сторони кожного трикутника. Доповніть речення.

всі сторони
різні

дві сторони
рівні

всі сторони
рівні

- 1) Зелений трикутник має: ...
- 2) Синій трикутник має: ...
- 3) Жовтий трикутник має: ...

ПЕРИМЕТР ТРИКУТНИКА

Периметр – це сума всіх сторін геометричної фігури.
Позначається периметр латинською літерою P .

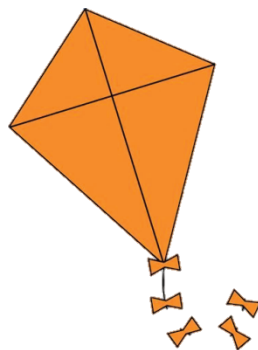
Одиниці вимірювання периметра: міліметри (мм), сантиметри (см), дециметри (дм), метри (м), кілометри (км).

Периметр трикутника зі сторонами ABC обчислюють так:

$$P = AB + BC + AC$$

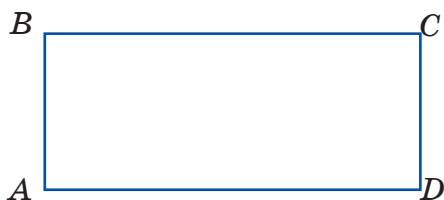
548. Кожна сторона трикутника дорівнює 7 см. Як називають такий трикутник? Знайдіть його периметр.

- 549.** Знайдіть периметр рівнобедреного трикутника, основа якого дорівнює 9 дм, а бічна сторона — 6 дм.
- 550.** Обчисліть периметр трикутника ABC , якщо:
- 1) $AB = CB = AC = 11$ см;
  - 2) $AB = 7$ м, $CB = 7$ м, $AC = 10$ м;
  - 3) $AB = 13$ см, $CB = 14$ см, $AC = 6$ см.
- 551.** У трикутнику ABC сторона $CB = 13$ см, сторона AC удвічі довша за CB , а сторона AB на 7 см довша за AC . Знайдіть периметр трикутника.
- 552.** У трикутнику ABC сторона $AB = 20$ см, сторона AC на 5 см менша від AB , а сторона BC на 5 см менша від AC . Знайдіть периметр трикутника.
- 553.** Знайдіть периметр рівностороннього трикутника ABC , якщо:
- 1) $AB = 13$ мм;
  - 2) $AC = 3$ м;
  - 3) $AB = 22$ см.
- 554.** Знайдіть довжини сторін рівностороннього трикутника, якщо його периметр дорівнює 36 см.
- 555.** Скільки трикутників зображено на малюнку?

ПЕРИМЕТР ПРЯМОКУТНИКА

Периметр прямокутника визначається як сума довжин усіх його сторін. Тобто, для прямокутника $ABCD$ матимемо:

$$P = AB + BC + CD + DA$$

Проте, виходячи з того, що прямокутник має по дві пари рівних сторін, то для знаходження периметра достатньо суми

довжин двох його суміжних сторін (довжина плюс ширина) помножити на два.

$$P = (AB + BC) \cdot 2$$

- 556.** Розгляньте, як знайти периметр прямокутника з основою 12 см і висотою 5 см.

Розв'язання:

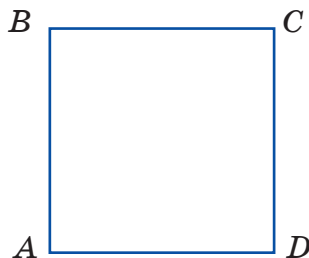
$$P = (AB + BC) \cdot 2$$

$$P = (12 \text{ см} + 5 \text{ см}) \cdot 2 = 34 \text{ см}$$

- 557.** Знайдіть периметр прямокутника з основою 23 см і висотою 8 см.
- 558.** Знайдіть периметр прямокутника з основою 17 см і висотою 6 см.
- 559.** Петрик хоче зробити рамку для фотографії прямокутної форми. Якої довжини планка йому потрібна, якщо довжина 3 дм, а ширина — на 1 дм менша?
- 560.** На подвір'ї дітям поставили дитячий майданчик прямокутної форми. Довжина майданчика 5 м, а ширина — 4 м. Яка довжина його огорожі?

ПЕРИМЕТР КВАДРАТА

Периметр квадрата визначається як сума довжин усіх його сторін. Тобто, для квадрата $ABCD$ матимемо:

$$P = AB + BC + CD + DA$$

Та оскільки квадрат має чотири рівні сторони, то при знаходженні периметра достатньо довжину однієї сторони помножити на чотири.

$$P = AB \cdot 4$$

561. Розгляньте, як знайти периметр квадрата зі стороною 7 см.

Розв'язання:

$$P = AB \cdot 4$$

$$P = 7 \text{ см} \cdot 4 = 28 \text{ см}$$

562. Знайдіть периметр квадрата, якщо довжина його сторони дорівнює:

1) 6 см;   2) 23 мм;   3) 9 м.

563. Знайдіть периметр квадрата, якщо його сторона дорівнює 11 см.

564. Сторони прямокутника дорівнюють 18 дм і 10 дм. Обчисли сторону квадрата, периметр якого дорівнює периметру прямокутника.

565. Із шматка дроту виготовили прямокутник зі сторонами 12 см і 8 см. Чи можна було з цього шматка дроту виготовити квадрат зі стороною 10 см?

566. Периметр квадрата дорівнює 224 см. Знайдіть сторону квадрата.

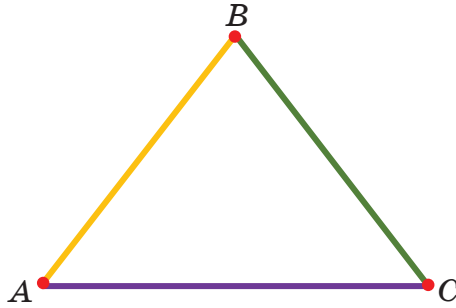
567. Школа має форму квадрата зі стороною 23 м. Чи вистачить 92 м паркану, щоб обгородити школу?

ТРИКУТНИК. ОСНОВА, БІЧНІ СТОРОНИ, ВЕРШИНИ

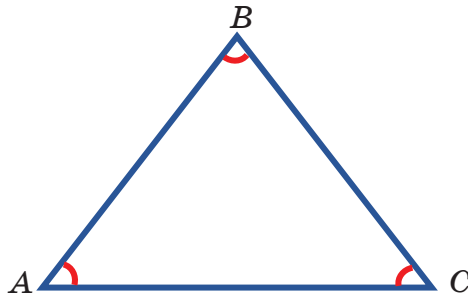
Трикутник – це геометрична фігура, що складається із трьох точок, які не лежать на одній прямій, і відрізків, які з'єднують ці точки. Точки називають вершинами трикутника, а відрізки – його сторонами. Трикутник має три вершини і три сторони.

Трикутник позначається за назвами його вершин. Трикутник ABC має вершини A , B , C і сторони AB , AC , BC .

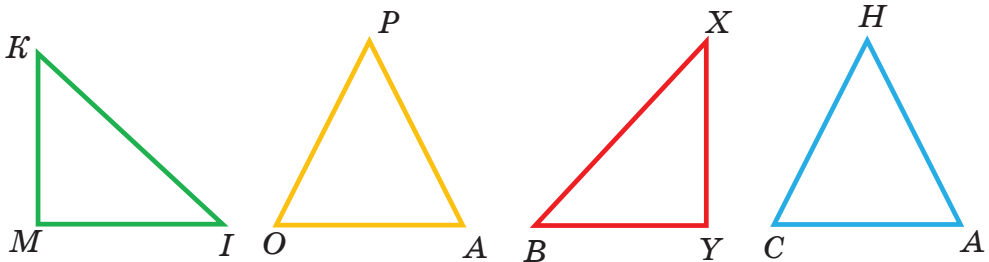

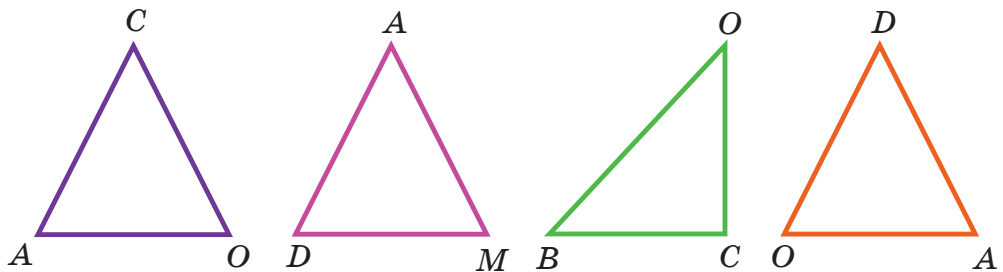
Внутрішні кути трикутника — це кути, утворені його сторонами. Кут A — це кут, утворений сторонами AB і AC . Кут B — це кут, утворений сторонами BA і BC . Кут C — це кут, утворений сторонами CA і CB .

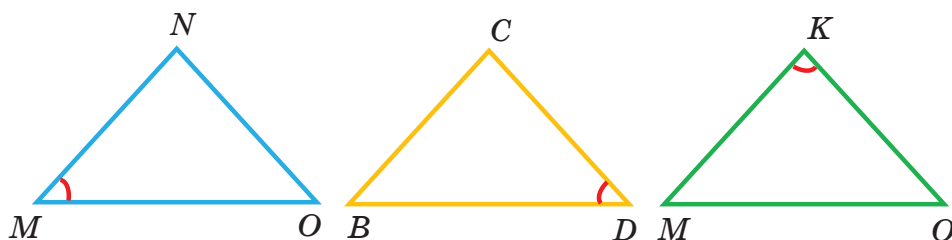
568. Назвіть вершини трикутників.

569. Назвіть сторони трикутників.

570. Назвіть кути трикутників, позначені на рисунках.

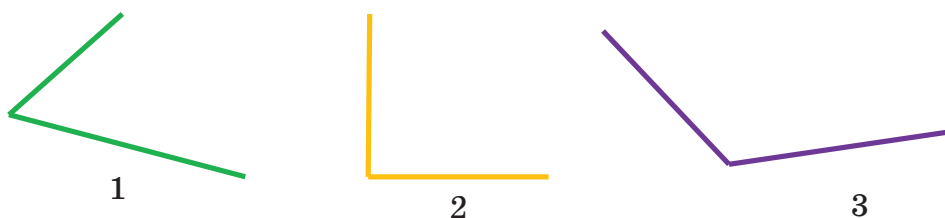

571. Побудуйте довільний трикутник та назвіть його. Позначте вершини, сторони та кути трикутника.

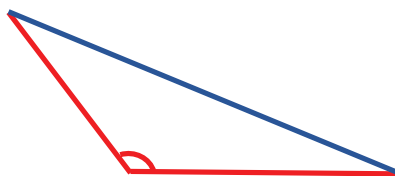
572. Побудуйте довільний трикутник MKO . Позначте сторону MK зеленим кольором, KO – червоним, а OM – синім.

ВИДИ ТРИКУТНИКІВ ЗА ВЕЛИЧИНОЮ КУТІВ

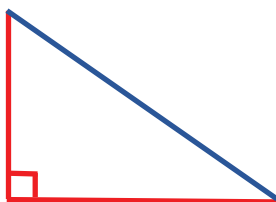
573. Який із зображених кутів гострий? прямий? тупий?

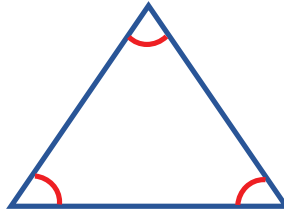
Трикутник, у якому один кут тупий, називається *тупокутним*.

Трикутник, у якому один кут прямий, називається *прямокутним*.

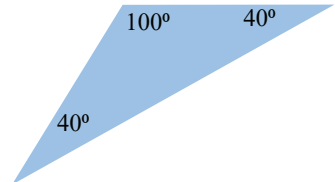
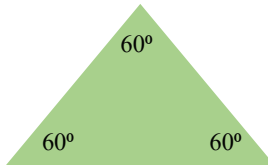
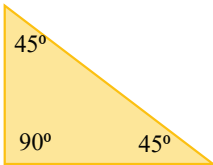

Трикутник, у якому всі кути гострі, називається *гострокутним*.

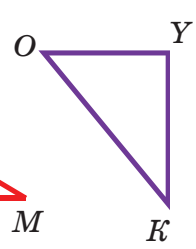
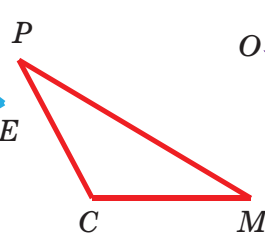
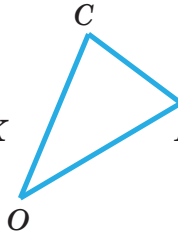
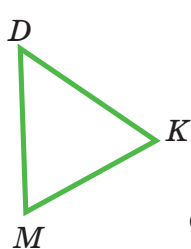
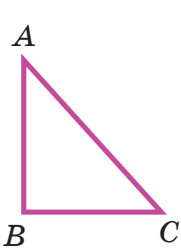
Сума кутів будь-якого трикутника дорівнює 180° .

574. Визначте вид трикутника.

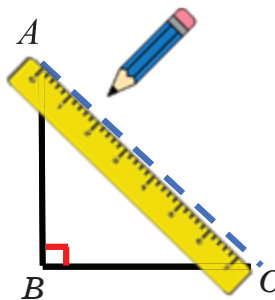

575. Назвіть трикутник, у якого всі кути гострі; трикутник, що має прямий кут; трикутник із тупим кутом.

576. Назвіть кути кожного із зображених трикутників. Визначте вид кожного кута: гострий, прямий чи тупий.

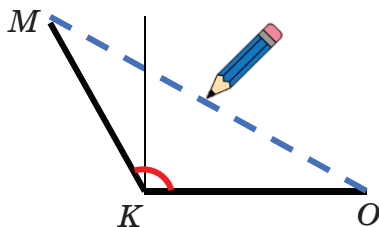

577. Побудуйте прямий кут ABC . Кінці відрізків сполучіть.

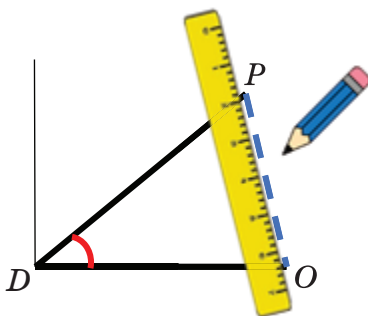

578. Побудуйте прямокутний трикутник, у якого сторони, що утворюють прямий кут, дорівнюють 4 см і 5 см. Яка довжина третьої сторони?

579. Побудуйте тупий кут MKO . Кінці відрізків сполучіть.

580. Побудуйте гострий кут PDO . Кінці відрізків сполучіть.

ВИСОТА ТРИКУТНИКА

Висота трикутника — це відрізок, який з'єднує вершину з прямою, що містить його протилежну сторону та утворює прямий кут з основою або її продовженням.

На рисунку 11 зображено різні види висоти залежно від типу трикутника.

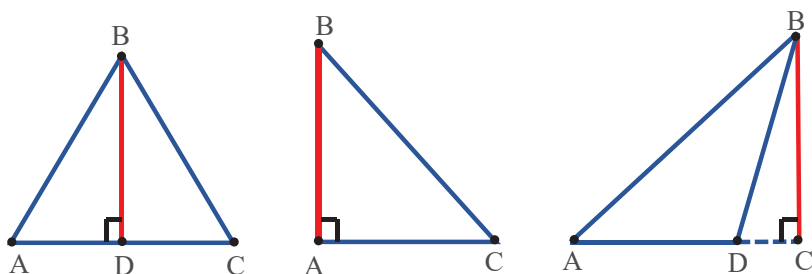

Рис. 11.

Для того щоб виміряти прямий кут, вам знадобиться косинець. Зазвичай такі лінійки мають три кути 90° , 60° , 30° . Щоб провести перпендикуляр та побудувати висоту трикутника, зіставте одну сторону косинця з будь-якою стороною трикутника так, щоб друга сторона прямого кута лінійки проходила через висоту цієї підстави. Подивися на рисунок 12, як ми шукаємо висоту за допомогою косинця.

Рис. 12.

- 581.** Побудуйте гострокутний трикутник та назвіть його. За допомогою косинця проведіть у трикутнику висоту.
- 582.** Побудуйте тупокутний трикутник та назвіть його. За допомогою косинця проведіть у трикутнику висоту.
- 583.** Побудуйте прямокутний трикутник та назвіть його. За допомогою косинця проведіть у трикутнику висоту.

ЧОТИРИКУТНИКИ. ВИДИ ЧОТИРИКУТНИКІВ

Чотирикутник — це геометрична фігура, утворена замкнутою ламаною лінією, що складається з чотирьох відрізків. Точки в чотирикутнику називаються вершинами, відрізки називаються сторонами, або гранями, чотирикутника.

Існує багато різних типів чотирикутників. Деякі чотирикутники мають сторони однакової довжини. Інші чотирикутники мають сторони різної довжини. В одних чотирикутників всі кути рівні, а в інших — кути різної величини.

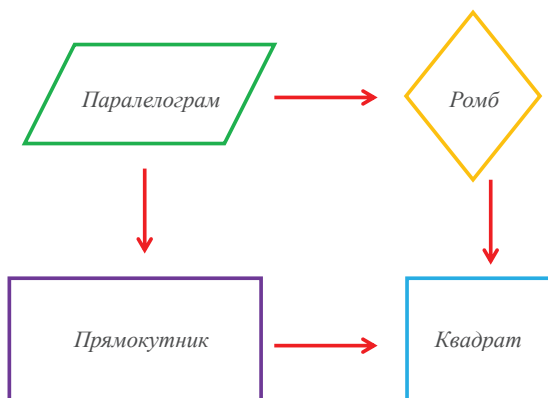

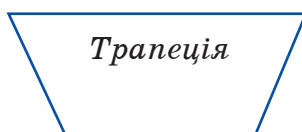
Рис. 13.

Чотирикутники можуть мати додаткові властивості, утворюючи особливі види геометричних фігур: паралелограм, ромб, прямокутник, квадрат, трапецію.

Як видно на рисунку 13, особливі види чотирикутників успадковують властивості своїх «предків». Наприклад, прямокутник є особливим випадком паралелограма. Таким чином, у нього зберігаються всі його властивості та додаються свої, особливі.

Квадрат — окремий випадок прямокутника. Тобто квадрат має всі властивості паралелограма, прямокутника, а також і свої, особливі. Але, найцікавіше, квадрат також є окремим випадком ромба, тобто, крім зазначених, він має ще й усі властивості ромба.

Також цікавим особливим випадком чотирикутника є трапеція.

584. Які фігури зображено?

585. Назвіть номери чотирикутників.

1

2

3

4

5

6

7

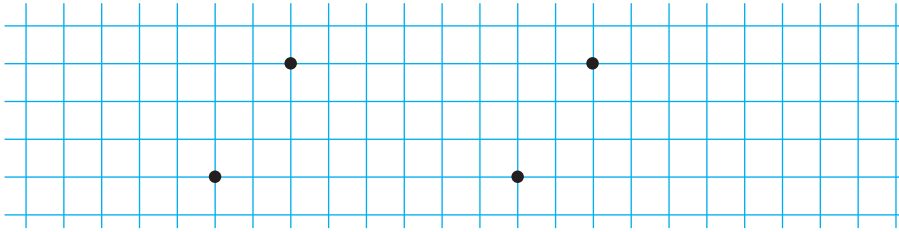

8

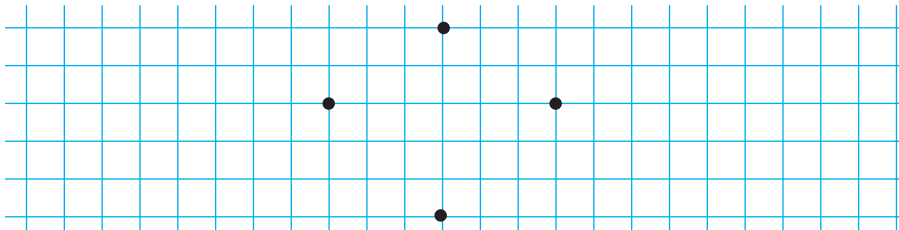

9

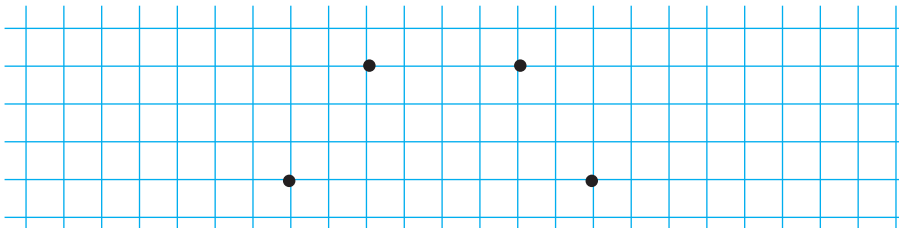
586. Позначте в зошиті точки за зразком та сполучіть їх відрізками. Яка геометрична фігура у вас вийшла? Підпишіть її.

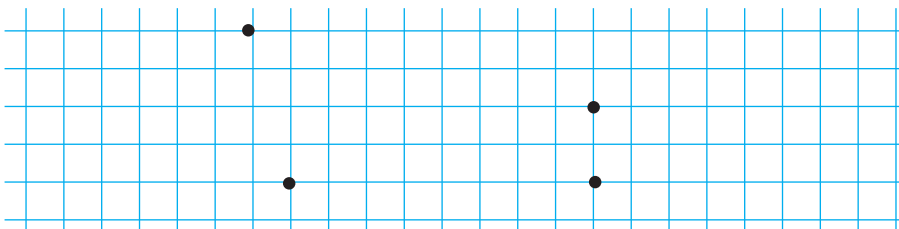
587. Позначте в зошиті точки за зразком та сполучіть їх відрізками. Яка геометрична фігура у вас вийшла? Підпишіть її.

588. Позначте в зошиті точки за зразком та сполучіть їх відрізками. Яка геометрична фігура у вас вийшла? Підпишіть її.

589. Позначте в зошиті точки за зразком та сполучіть їх відрізками. Яка геометрична фігура у вас вийшла? Придумайте назву.

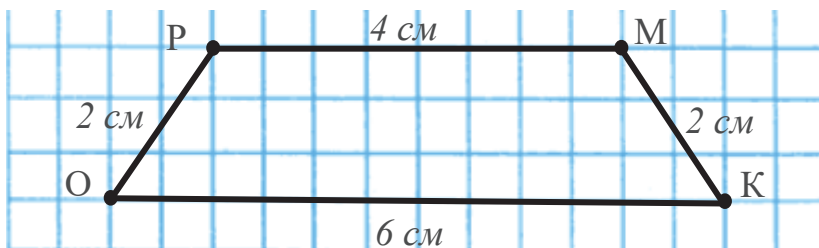
ПЕРИМЕТР ЧОТИРИКУТНИКА

Для того щоб обчислити периметр чотирикутника $ABCD$ зі сторонами AB , BC , CD та DA , потрібно знайти суму довжин цих сторін.

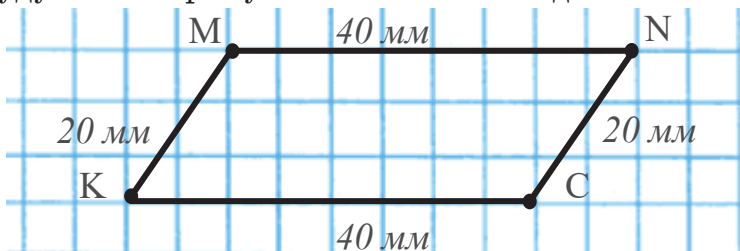
$$P = AB + BC + CD + DA$$

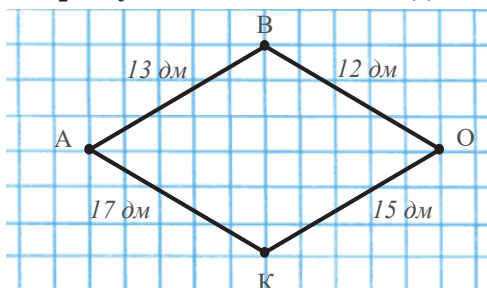
590. Побудуйте чотирикутник $OPMK$. Знайдіть його периметр.

591. Побудуйте чотирикутник $KMNC$. Знайдіть його периметр.

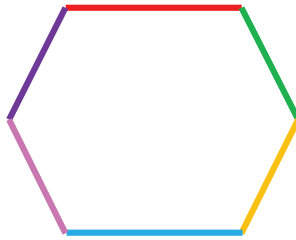
592. Побудуйте чотирикутник $ABOK$. Знайдіть його периметр.

ШЕСТИКУТНИК. ПОБУДОВА ПРАВИЛЬНОГО ШЕСТИКУТНИКА

Шестикутник — це геометрична фігура, утворена замкнутою ламаною лінією, що складається з шести відрізків. Точки в шестикутнику називаються вершинами, відрізки називаються сторонами, або гранями, шестикутника.

593. Роздивіться рисунок 14. Чи всі геометричні фігури є шестикутниками?

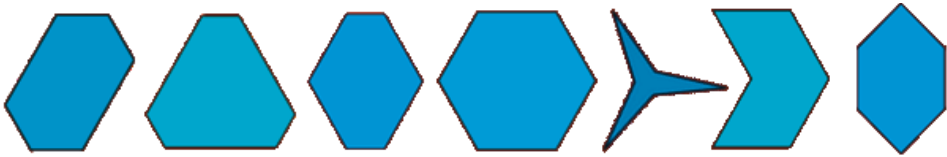
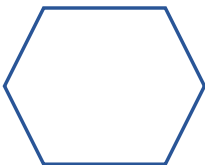

Рис. 14

594. Доповніть речення.

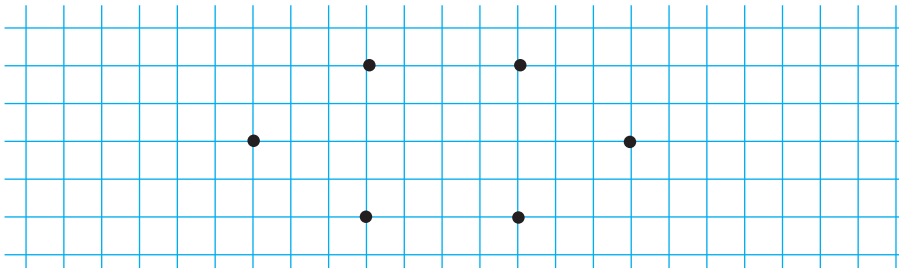

У шестикутника ... вершин.

У шестикутника ... сторін.

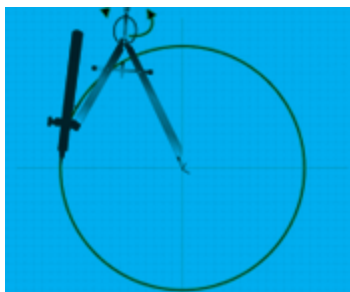
У шестикутника ... кутів.

595. Позначте в зошиті точки за зразком та сполучіть їх. Яка геометрична фігура вийшла?

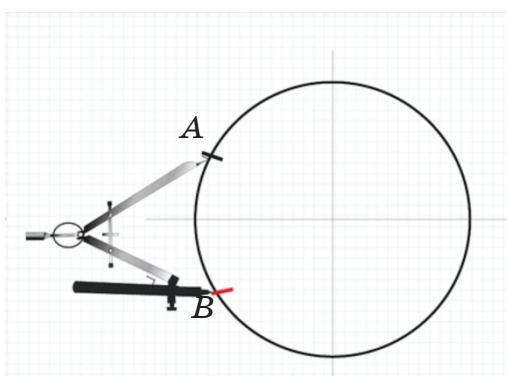
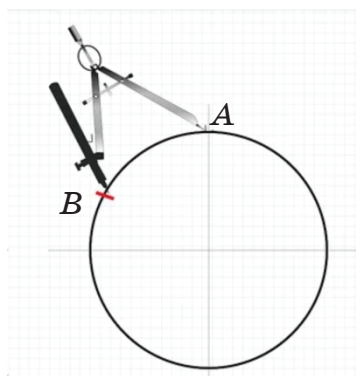

ПОБУДОВА ПРАВИЛЬНОГО ШЕСТИКУТНИКА

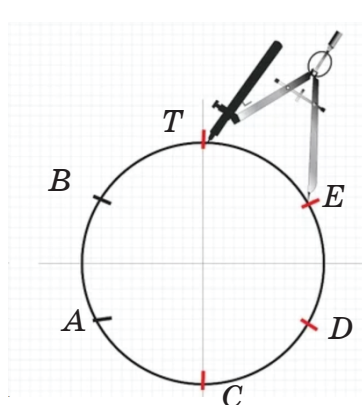
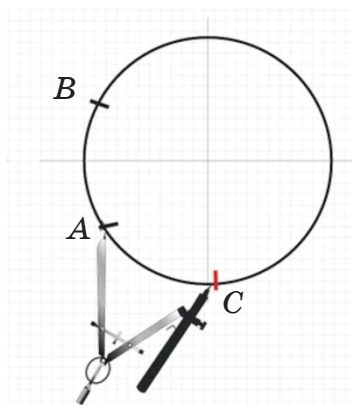
1) Побудуйте циркулем коло. Розхил циркуля повинен відповідати обраному радіусу.

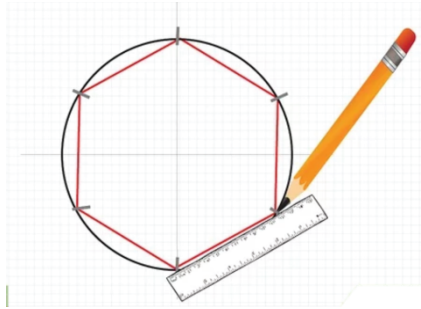
2) Зафіксуйте основу циркуля в точці A і розхилом циркуля позначте точку B так, щоб відстань між точками дорівнювала радіусу кола.

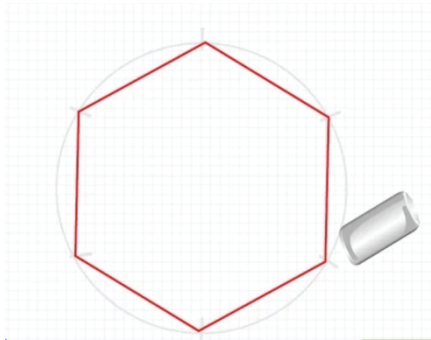
3) Зробіть останні чотири позначки ($CDET$) таким самим способом. Ви повинні повернутися до тієї точки, з якої почали.

4) З'єднайте точки за допомогою олівця та лінійки. Це й будуть сторони шестикутника.

5) Зітріть усі зайві лінії. Ваш правильний шестикутник готовий.

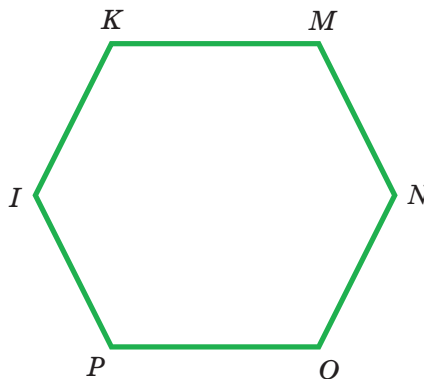

596. Побудуйте правильний шестикутник зі стороною 4 см.

597. Побудуйте правильний шестикутник зі стороною 2 см.

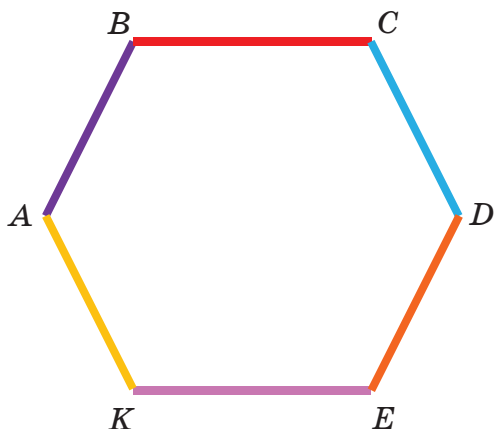
598. Побудуйте правильний шестикутник зі стороною 3 см.

599. На рисунку зображено правильний шестикутник $KMNOPI$. Назвіть паралельні сторони.

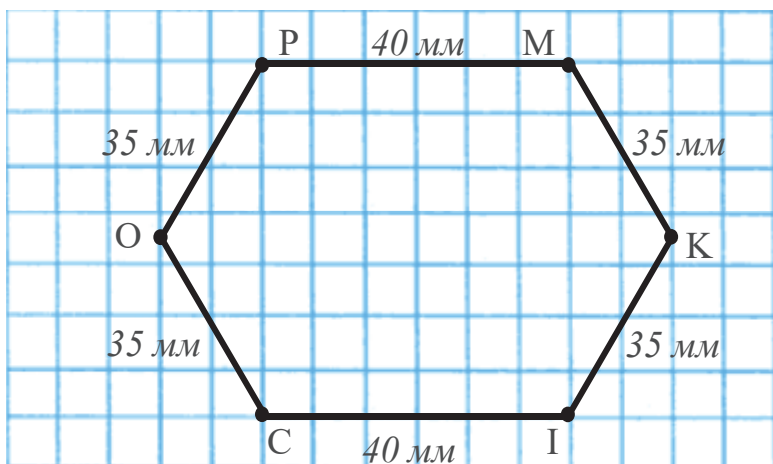
ПЕРИМЕТР ШЕСТИКУТНИКА

Щоб обчислити периметр шестикутника $ABCDEK$ зі сторонами AB , BC , CD , DE , EK та KA , потрібно знайти суму довжин цих сторін.

$$P = AB + BC + CD + DE + EK + KA$$

600. Побудуйте шестикутник $OPMKIC$. Знайдіть його периметр.

601. Побудуйте довільний шестикутник та знайдіть його периметр.

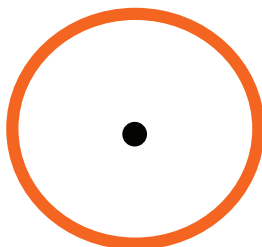
602. Знайдіть периметр шестикутника, в якому довжина сторін становить 4 см, 5 см, 6 см, 3 см, 7 см і 8 см.

603. Знайдіть периметр шестикутника, в якому довжина сторін становить 2 см, 4 см, 3 см, 5 см, 9 см і 6 см.

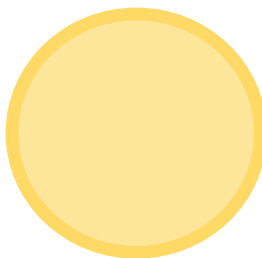
604. Знайдіть периметр правильного шестикутника зі сторонами 6 дм.
605. Яка довжина однієї сторони правильного шестикутника з периметром 84 см?
606. Яка довжина сторін правильного шестикутника з периметром 96 см?

КОЛО. КРУГ. ЦЕНТР, РАДІУС, ДІАМЕТР

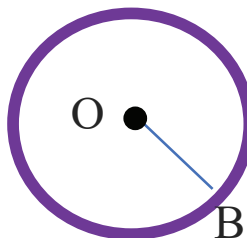
Коло – це замкнена крива лінія, кожна точка якої розміщена на однаковій відстані від центру.

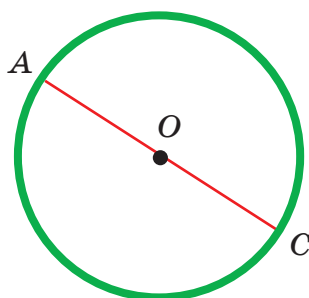
Круг – це частина площини, обмежена колом.

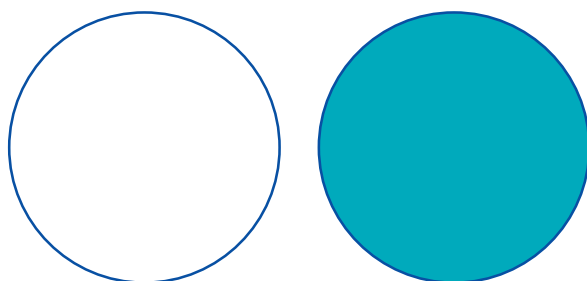
Відрізок, що з'єднує центр кола чи круга з точкою на колі, називається *радіусом*.

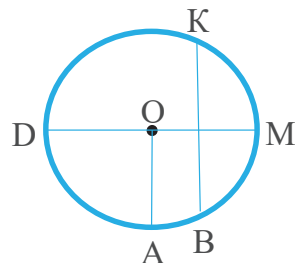
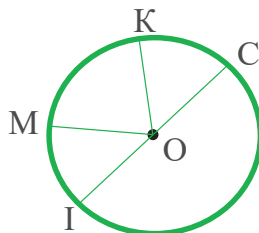
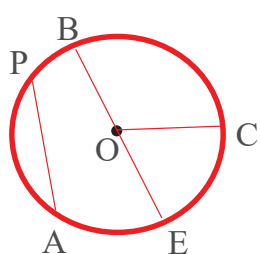
Відрізок, що з'єднує дві точки кола чи круга і проходить через центр кола, називається *діаметром*.

607. Що ви бачите на рисунку? Чим відрізняються фігури? Які предмети мають форму кола? круга?

608. Назвіть центр кожного кола, його радіус та діаметр.

609. Накресліть коло за допомогою шаблону. Що потрібно зробити, щоб коло стало кругом?

610. Позначте центр кола та назвіть його. Накресліть коло радіусом 3 см. Проведіть радіус та діаметр.

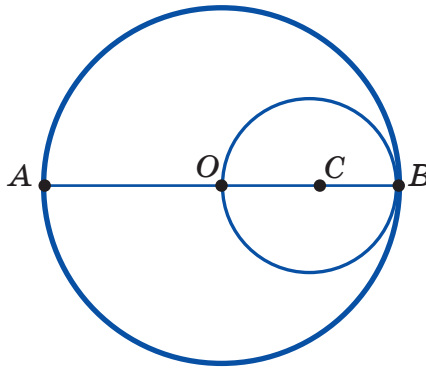
611. Накресліть коло радіусом 4 см. Проведіть радіус.

612. Накресліть коло діаметром 9 см. Проведіть діаметр.

613. Накресліть круг радіусом 3 см 5 мм. Проведіть радіус та діаметр.

ПОРІВНЯННЯ КРУГІВ ШЛЯХОМ НАКЛАДАННЯ, ЗА ДОВЖИНОЮ РАДІУСІВ, ДІАМЕТРІВ

- 614.** Відомо, що точка O – центр більшого кола, точка C – центр меншого кола, а точка B – спільна точка обох кіл. Порівняйте довжини відрізків.

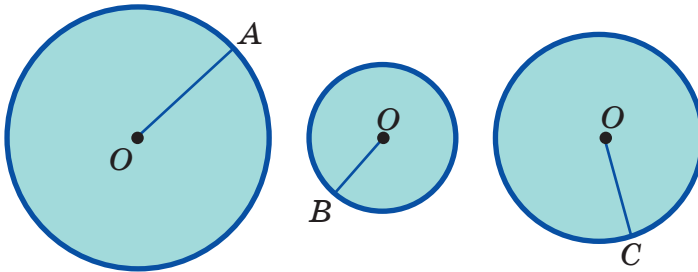

$AO \dots OB$

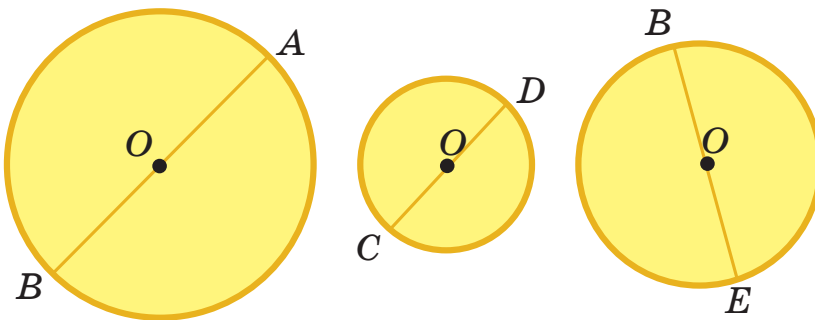
$AB \dots AO$

$OC \dots OB$

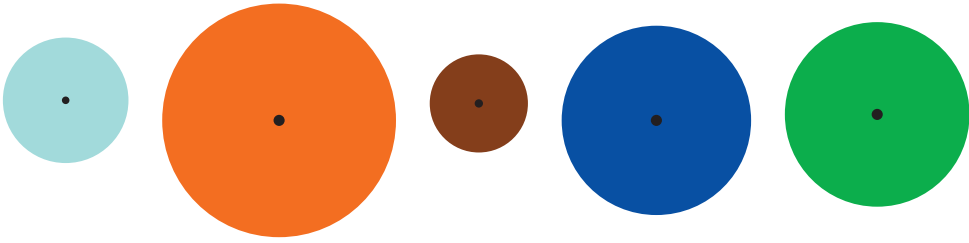
- 615.** Виміряйте та запишіть, радіус якого круга більший.

- 616.** Виміряйте та напишіть, діаметр якого круга більший.

617. Виміряйте та запишіть радіуси кругів у порядку зростання їх довжини.

ПЕРЕВІРКА ВИВЧЕНОГО

1. Як називається відрізок, що з'єднує дві точки кола і проходить через центр кола? Як називається відрізок, що з'єднує центр кола чи круга з точкою на колі?
2. Як називається частина площини, обмежена колом?
3. Як називається замкнена крива лінія, кожна точка якої розміщена на однаковій відстані від центру?
4. Як називається креслярський інструмент для креслення кіл?

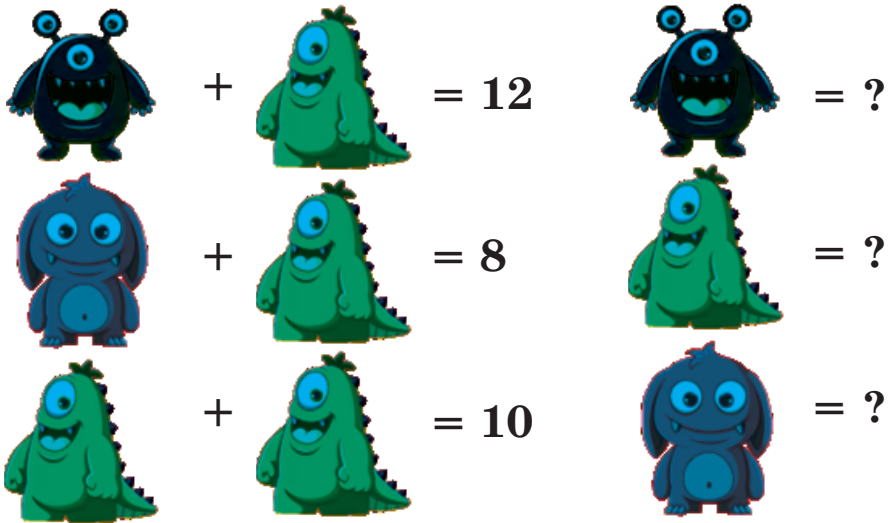
МАТЕМАТИКА В МАЛЮНКАХ

618. Знайдіть значення фігур, використовуючи підказки.

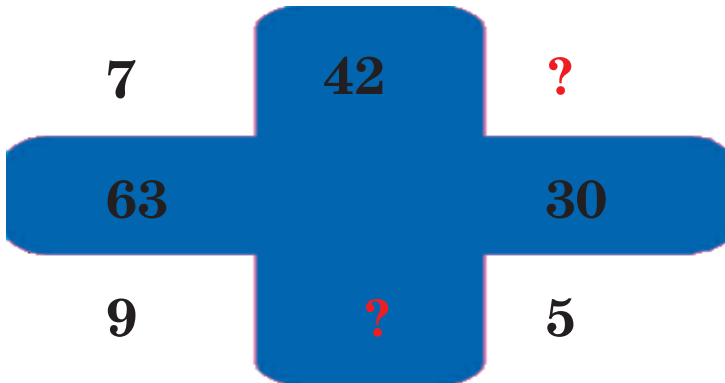
	+		= 11		= ?
	+		= 8		= ?
	+		= 9		= ?

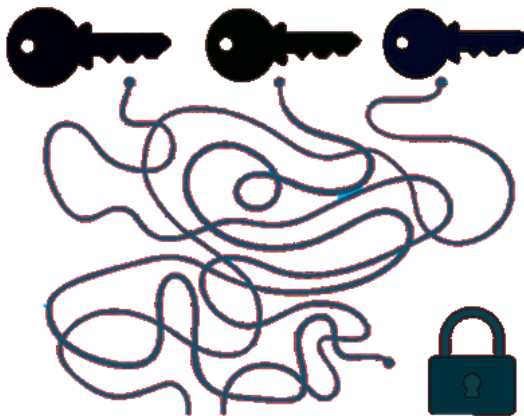
619. Знайдіть значення фігур, використовуючи підказки.

620. Яких чисел не вистачає?

621. Пройдіть лабіринт та підберіть ключ до замка.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І.

ПОВТОРЕННЯ	5
Нумерація в межах 1 000	5
Перевірка вивченого	8
Додавання в межах 1 000	8
Віднімання в межах 1 000	10
Знаходження невідомого доданка	12
Знаходження невідомого зменшуваного	13
Знаходження невідомого від'ємника	14
Перевірка вивченого	15

РОЗДІЛ ІІ.

УСНА І ПИСЬМОВА НУМЕРАЦІЯ

В МЕЖАХ 10 000.....	16
Нумерація в межах 10 000.	
Утворення, запис і читання чисел в межах 10 000	16
Порівняння розрядних одиниць із однаковою цифрою (1-10-100-1 000-10 000).	
Порівняння чисел.....	19
Десятковий склад чисел	20
Парні та непарні числа	22
Округлення чисел до заданого розряду	24
Римська нумерація I–XX	26
Перевірка вивченого	27

РОЗДІЛ ІІІ.

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ В МЕЖАХ 10 000

БЕЗ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД	28
Додавання багатоцифрових чисел без переходу через розряд.....	28
Віднімання без переходу через розряд.....	29

РОЗДІЛ ІV.

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ

З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД.....30

Додавання багатоцифрових чисел з переходом через розряд.....	30
Знаходження суми трьох доданків. Переставний закон додавання	31
Віднімання з переходом через розряд в одному випадку	32
Віднімання з переходом через розряд у кількох випадках.....	33
Віднімання, коли у зменшуваному є один або кілька нулів	34
Знаходження невідомого доданка	35
Знаходження невідомого зменшуваного	36
Знаходження невідомого від'ємника	37
Перевірка вивченого	38

РОЗДІЛ V.

МНОЖЕННЯ В МЕЖАХ 1 000.....39

Множення двоцифрового числа на одноцифрове	39
Множення одноцифрових і двоцифрових чисел на одиницю з нулями і навпаки	41
Множення круглих десятків і сотень на одноцифрове число	42
Множення трицифрових чисел, що закінчуються нулем, на одноцифрове	44
Множення трицифрових чисел на одноцифрове без переходу через розряд.....	45
Множення трицифрових чисел на одноцифрове з переходом через розряд в одному випадку	46
Множення з переходом через розряд у двох випадках	47
Множення з переходом через розряд, коли усередині множеного є нуль.....	48

РОЗДІЛ VI.**МНОЖЕННЯ В МЕЖАХ 10 000 ..... 50**

Множення на одноцифрове число без переходу
через розряд і з переходом в одному випадку 50

Множення на одноцифрове число
з переходом через розряд у кількох випадках.
Переставний закон множення 51
Переставний закон множення 52

Множення на одноцифрове число без переходу
і з переходом через розряд,
коли всередині множеного є нулі 53

Множення на одноцифрове число,
коли нулі стоять у кінці множеного 54

Порядок дій. Круглі дужки 56

Множення на одиницю з нулями..... 57

Перевірка вивченого 58

РОЗДІЛ VII.**ДІЛЕННЯ НА ОДНОЦИФРОВЕ ЧИСЛО В МЕЖАХ 1 000.... 59**

Ділення круглих сотень та трицифрових чисел,
що закінчуються нулем, на одноцифрове число 59

Ділення на одноцифрове число,
коли одиниці кожного розряду діленого
діляться на дільник без остачі 60

Ділення, коли при діленні десятків залишається остача,
яку потрібно роздробляти на одиниці 61

Ділення, коли залишаються сотні,
які потрібно роздробити на десятки..... 62

Ділення, коли на одиниці нижчого розряду потрібно
роздробляти і сотні, і десятки 63

Ділення, коли число сотень менше від дільника 64

Ділення, коли всередині або в кінці частки
одержуємо нуль..... 65

Перевірка дії множення 66

Кратне порівняння чисел 67

РОЗДІЛ VIII.

ДІЛЕННЯ В МЕЖАХ 10 000.....69

Ділення на одноцифрове число, коли всі розряди діленого діляться на дільник без остачі 69

Ділення на одноцифрове число, коли один з розрядів не ділиться без остачі, а в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому.
Перевірка ділення 70

Ділення на одноцифрове число, коли на одиниці нижчого розряду потрібно роздроблювати тисячі, сотні, десятки і в частці одержуємо стільки цифр, скільки в діленому 71

Ділення на одноцифрове число, коли одиниці тисяч не діляться на дільник, і в частці одержуємо на одну цифру менше, ніж у діленому 72

Ділення на одноцифрове число, коли не всі розряди діляться на дільник і в частці замість деяких розрядів одержуємо нулі 73

Ділення на одноцифрове число, коли ділене закінчується нулями, а в частці немає нулів 74

Ділення на одноцифрове число (всі випадки).
Перевірка дією множення 75

Ділення на одиницю з нулями 76

Перевірка вивченого 77

РОЗДІЛ IX.

ІМЕНОВАНІ ЧИСЛА. РОЗДРОБЛЕННЯ

ТА ПЕРЕТВОРЕННЯ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ 78

Прості та складені іменовані числа..... 78

Роздроблення простих іменованих чисел..... 79

Роздроблення складених іменованих чисел 80

Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить просте іменоване число 81

Перетворення іменованих чисел, коли в результаті виходить складене іменоване число 82

Перевірка вивченого 83

РОЗДІЛ X.**ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ПРОСТИХ****І СКЛАДЕНИХ ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ.....84**

Додавання простих та складених іменованих чисел
без перетворення 84

Додавання простих та складених іменованих чисел
з подальшим перетворенням 85

Віднімання простих та складених іменованих чисел
без роздроблення 86

Віднімання простих та складених іменованих чисел
з роздробленням 87

РОЗДІЛ XI.**МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ****ІМЕНОВАНИХ ЧИСЕЛ 88**

Множення простих іменованих і складених чисел
на одноцифрове число без перетворення 88

Множення простих і складених іменованих чисел
на одноцифрове число з подальшим перетворенням.....89

Ділення простих іменованих чисел
на одноцифрове число з роздробленням
і перетворенням 90

Ділення складеного іменованого числа
на одноцифрове з роздробленням
і перетворенням 91

Швидкість. Час. Відстань.....92

Перевірка вивченого 94

РОЗДІЛ XII.**ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ 95**

Утворення, читання і запис звичайних дробів.

Чисельник і знаменник дроби 95

Правильні та неправильні дроби 96

Мішані числа 96

Перетворення цілого числа
на неправильний дріб.....98

Перетворення мішаного числа
на неправильний дріб.....99

Порівняння звичайних дробів 100

Основна властивість дробу	102
Вилучення цілого числа з неправильного дробу.....	103
РОЗДІЛ XIII.	
ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЗВИЧАЙНИХ ДРОБІВ.....	
Додавання дробів з однаковими знаменниками.....	105
Додавання мішаних чисел	107
Віднімання дробів з однаковими знаменниками.....	108
Віднімання дробу від одиниці	110
Віднімання дробу від цілого числа	111
Віднімання від мішаних чисел дробового числа	113
Віднімання мішаних чисел	114
Перевірка вивченого	115
РОЗДІЛ XIV.	
ПРОСТОРОВІ ВІДНОШЕННЯ. ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ	
Види ліній: прямі, криві, ламані.....	116
Відрізок.....	119
Додавання і віднімання відрізків	120
Збільшення та зменшення відрізків на заданий відрізок	121
Поділ відрізка на дві рівні частини за допомогою циркуля та лінійки.....	122
Напрямки прямих ліній: вертикальний, горизонтальний, похилий	124
Взаємно перпендикулярні прямі	126
Паралельні лінії	128
Види трикутників за сторонами	130
Периметр трикутника	132
Периметр прямокутника	133
Периметр квадрата	134
Трикутник. Основа, бічні сторони, вершини.....	135
Види трикутників за величиною кутів	137
Висота трикутника	139

Чотирикутники.	
Види чотирикутників.....	140
Периметр чотирикутника	143
Шестикутник.	
Побудова правильного шестикутника	144
Побудова правильного шестикутника	145
Периметр шестикутника	147
Коло. Круг. Центр, радіус, діаметр.....	148
Порівняння кругів шляхом накладання, за довжиною радіусів, діаметрів.....	150
Перевірка вивченого	151
МАТЕМАТИКА В МАЛЮНКАХ.....	151

Навчальне видання

**Крістіна ТОРОП
Інна БІНЕВИЧ**

МАТЕМАТИКА

**Підручник для осіб з особливими освітніми потребами (F70)
7 клас**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок бюджетних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Відповідальний редактор І. Тютчева
Редактор С. Славинська
Макет обкладинки М. Карпенко
Комп'ютерна верстка М. Карпенко

Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура SchoolBook
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 13,00 Обл.-вид.арк. 10,12
Наклад 12 262 прим.
Зам. №

В оформленні підручника використано деякі світлини з вільних джерел
мережі «Інтернет» та матеріали фотобанку Shutterstock.
Бренди та ресурси зображуються лише з освітньою метою
та не є закликом до їх купівлі/відвідування

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7928 ВІД 08.09.2023
Адреса редакції: 02095, м.Київ, вул. Княжий затон, 9а, офс369
E-mail: atlant_publishing@ukr.net

Надруковано у друкарні ТОВ «ДРУКАРНЯ «ІСП»
вул. Киргизька, буд. 21А, м. Харків, 61105
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ХК № 272 від 25.11.2010 р.
тел. (066)9502830; e-mail: druk_isp@i.ua